శ్రీ

సంగీతకృష్ణలీల.

ఐదంకముల నాటకము.

గ్రంథకర్త:

సంపన్ముడుంబ శింగరాచార్యులుగారు

జగ్గయ్యపేట.

ఇందలికీర్తనలు

కేతవరపు రామకృష్ణశాస్త్రిగారిచే

రచియింపఁబడినవి.

ప్రకటనకర్త:

చందా నారాయణశ్రేష్ఠి,

జనరల్‌బజారు శికింద్రాబాదు.

ఆరవకూర్పు 2000 ప్రతులు.

చందా నారాయణసెట్టిగారి బి. టి. ప్రెస్‌లో

ముద్రింపఁబడియె.

1934

ఈనాటకమునందు వచ్చుపాత్రలు.

పురుషులు.

వసుదేవుఁడు.

కంసుఁడు.

అక్రూరుఁడు.

ఇంద్రుడు.

శంకరుఁడు,

బ్రహ్మ.

శ్రీకృష్ణుఁడు (కథానాయకుడు)

బలరాముఁడు (శ్రీకృష్ణుని సోదరుఁడు.)

రజకుఁడు.

చానూరుఁడు.

ముష్టికుఁడు.

స్త్రీలు

దేవకి.

యశోద

పూతన.

రాధ

కుబ్జ.

సమయానుకూలముగా గొల్లవాండ్రు మొదలగువారుకొందఱువత్తురు

శ్రీరామచంద్రపరబ్రహ్మణేనమః

సంగీత కృష్ణలీల

నాంది.

మ. లలితస్కంధము, కృష్ణమూలము, శుకా ♦ లాపాభిరామంబు, మం
జులతాశోభితము, సువర్ణసుమన ♦ స్సుజ్ఞేయము, సుందరో
జ్జ్వలవృత్తంబు, మహాఫలంబు విమల ♦ వ్యాసాలవాలంబునై
వెలయున్భాగవతాఖ్య కల్పతరువు ♦ ర్విన్సద్ద్విజశ్రేయమై.

సూత్ర—ఆహా! శ్రీకృష్ణలీలాసరిత్కుతూహలింతచిత్తులైనయి మ్మహామహులు నారాధింపదగిన భాగ్యంబు ననుబొందెను. నేడుగదా సుదినము? కావున, వీరిమనస్సంతుష్టికి యత్నింపసేయ వలయునో మారిషునితో నాలోచించెదంగాక; (తెరవంకకుదిరిగి) మారిషా! మారిషా!

మారి—(ప్రవేశించి) అయ్యా! సెలవేమి?

సూత్ర—ఓయీ? ఈమహాజనుల మనస్సంతుష్టికై కొత్తగా రచియింపబడిన శ్రీకృష్ణలీలానాటకముం బ్రదర్శింపవలయును.

మారి—అయ్యా! ఎన్నియేని గాథలుండ నిద్దానినే యేల ప్రదర్శింపవలయును.

సూత్ర—ఓయీ! బుద్ధిమంతుడవైన నీకునిట్టి సందేహమా!

క. నిగమములు వేయు చదివిన
సుగమంబులుగావు ముక్తి ♦ సుభగత్వంబుల్

సుగమంబు భాగవత మను
నిగమంబు బఠింపముక్తి ♦ నివసనము బుధా!
గీ అతిరహస్యమైన ♦ హరిజన్మకథనంబు
మనుజుఁడెవ్వఁడైన ♦ మాపురేపు
చాలభక్తితోడ ♦ జదువుఁజూసంసార
దుఃఖరాసినుండి ♦ తొలఁగిపోవు.

మారి—అది యెవ్వరురచియించిరి?

సూత్ర—ఓయీ! వినుము.

ఉ. ఇమ్మను జేశ్వరాధముల ♦ కిచ్చి పురంబులు వాహనంబులున్
సొమ్ములు కొన్నిపుచ్చుకొని ♦ సొక్కి శరీరము వాసి కాలుచే
సమ్మెటవ్రేటులంబడక; సమ్మతితో హరికిచ్చి చెప్పెనీ
బమ్మెరపోతరాజొకఁడు ♦ భాగవతంబు జగద్ధితంబుగన్

అమ్మహాకవిపద్యరత్నము లందందుఁ బొదుపఱచి బాలకవిశతావధాని నంపన్ముడుంబ శింగరాచార్యులు దృశ్య ప్రబంధముగా రచించెను

మారి—(సంతోషముతో) ఓహో! అట్లయిన నింక నాలస్యమేమి?

సూత్ర—ఏమియులేదు గ్రంథకర్త విజ్ఞాపన మొకటియే యవశిష్టము
మహామహులగునోసభాసదులారా! మన్ముఖంబున గ్రంథకర్త
మీకిట్లు విన్నవించుకొనుచున్నాఁడు.

క. పలికెడిది భాగవతమఁట
పలికించువిభుఁడు రాము ♦ భద్రుండట నేఁ
బలికిన భవహరమగునఁట
పలికెద వేఱొండుగాథ ♦ బలుకఁగనేలా?

కావునతాతప్పులమన్నించి సావధానచిత్తులరై యాలకింతురుగాకయని ప్రార్థించుచున్నాఁడను. (మారీషుని వంకదిరిగి) ఇంకమనము కర్తవ్యమునకుం గడంగుదమ్ము రమ్ము.

(ఇర్వురు నిష్క్రమింతురు.)

ఇది ప్రస్తావన

శ్రీ

సంగీతకృష్ణలీల

ప్రథమాంకము.

రంగము:—అరణ్యము.

(దేవకీనీడ్చుకొను కంసుని వారించుచు వసుదేవుఁడు

ప్రవేశించుచున్నాఁడు)

(1) అనుబంధము.

వసు — బావా! నామాటవినుము. ఇంతలో నింత దురాగ్రహమేల పొందెదవు? చిన్ననాఁటనుండి పెంచి పెద్దజేసినదానిని నీవే చేజేత నీముద్దుచెల్లెలిని జంపనెంచుట న్యాయమా? కొంచెము యోజింపుమా! అయ్యో! ఇంత ఘోరకృత్య మెందైన నున్నదా? ఎవ్వరైన కని విని యెఱింగియుందురా? హా! హా! హా! బావా! నాపల్కులాలకింపుము సహాయమునకై పైఁబడెదను. నిన్ను మఱింత బ్రతిమాలెదను. నీవేది జేసినను నీయాజ్ఞ శిరసావహించెదను చంపకుమా, నాముద్దులకూఁతురిని! కనుగొంపుమా, నాకతనాలమూఁటను! రక్షింపుమా నారమణీలలామను! అయ్యో ఎంత వేఁడుకొన్నను! నీకింతయైన కనికరముజనింపదేమి. నామాట యొక్కటియైన నీచెవిఁ బ్రవేశిం

పదేమి? నా ప్రార్థన మించుకయు నీహృదయశిలాఫలకమును
గరగింపదేమి? నీవు నీముద్దుచెల్లెలికి—నీకతనాల చెల్లెలికి—
నీ బంగారు చెల్లెలికి—నీప్రేమాస్పదమైన చెల్లెలికి—నీయుం
తట నీవు పెంచి పెద్దజేసి మహావైభవంబున వివాహమును
గావించిన చెల్లెలికి—యిచ్చుబహుమతియా యిది? అయ్యో!
బావా!

ఉ. అన్నవు నీవు చెల్లెలికి, నక్కట! మాడలుచీర లిచ్చుటో
మన్ననసేయుటో? మధుర ♦ మంజులభాషల నాదరించుటో?
మిన్నులప్రోతలే నిజము ♦ మేలని చంపకుమన్న మాని రా
వన్న సహింపుమన్న తగ ♦ దన్న వధింపకుమన్న వేడెదన్.

దేవ—అన్నా నేనేమితప్పుజేసితి? నాపై నింత యాగ్రహమేమి?
ఒకయరనిముసమైన నీయానతి మీరకుంటినే? నిన్నె త్రిలో
కాధిపతినిగాఁ దలంచితినే? సమస్తవిధముల దిక్కునీవేయని
సర్వకాలసర్వావస్థలయందు నమ్మియుంటినే? ఇట్టి త్వదేకశరణ్యా
ను—అగతికను—మాతనవధువును—మహాగ్రహావిష్టచిత్తుం
డవై కత్తిదూయుట ధర్మమా? నామొఱాలకింపుమా? నన్ను
రక్షింపుమా?

(3) అనుబంధము.

కంసు—ఆ! ఏమి ప్రేలితివి? నిన్ను కరుణింపవలయునా? నేను మ
రణింపవలయునా? నీకు నీదేహమం దెట్టియభిమానమో నా
కు నాదేహమందట్టి యభిమానముండఁదగదా? నీకల్లబొల్లి
యేడ్పులు విని, నీకుజుకుమాటలను నమ్మి నిన్ను విడిచిపుత్తు
నా? నేఁజత్తునా? నన్నవివేకిని తలంచితివి? వైరిగంధసింధుర
పంచాననుండను, సర్వసర్వంసహామండలధురంధరీణదోర్దండ
మండితుండను, సర్వస్వతంత్రుండను, సమధికగౌరవోన్నతుం
డను, సమస్తజనమాన్యుఁడనిట్టినేను మరణించుటమంచిదియే

గానియొకమూలగూర్చుండి స్వాతంత్ర్యములేక యొకరియా జ్ఞకులోబడి యుపకారాపకారములనొనర్చుట కసమర్థురాల వగు నబలవు నీవు బ్రహ్మకల్పాంతము జీవించుటయుక్తము గాఁబోలు. ఆహా! ఏమిస్వార్థత్యాగము! ఏమిపరోపకారపారీ ణత్వము! ఇంక నీవేమైన ననుము. నాక్షేమమున కంతరా యమగు నిన్ను మన్నింపను. నిన్నుక్షమింపను. నీమొరాల కింపను. నీశిరముఖండింపక విడువను.

గీ. తల్లిదండ్రులైనయున ♦ దమ్ములన న్నలు
సఖులనైన బంధు ♦ జనులనైన
రాజ్యకాంక్షఁజేసి ♦ రాజులు నంపుదు
రవనిఁ దఱచు జేపీ ♦ తార్థులగుచు. (కత్తినెత్తును

వసు—(కత్తిబట్టుకొని) అయ్యో! ఇదియేమన్యాయము.

కంసు—అన్యాయమా? అన్యాయమా?

వసు—కటకటా! ఎవరిదో యొకమాట విని యదియే నమ్మి మాపై బంతమా సాగించుట న్యాయమా? మేము కలనైననునీక్షేమ మే కోరుచుందుముగాని కీడుదలంపము. నీచెల్లెలినేలదుఃఖిం చెదవు. నన్నేలదుఃఖముల పాలొనరించెదవు? నీకువచ్చునాప దకు పరులు కారణంబని లేనిపోని యూహలు బన్ని పరులను హింసింపఁదగదు.

సీ. మేనితోడనబుట్టు ♦ మృత్యువు జనులకు
నల్లి, నేఁడైన, నూ ♦ రేండ్లకైనఁ
దెల్లంబుమృత్యువు ♦ దేహంబుపంచత
నందఁ గర్మానుగుం ♦ డై శరీరి
మారుదేహమునూది ♦ మరియొంటిదేహము
బాయును తనపూర్వ ♦ భాగమెత్తి
వేఱొంటిపైఁబెట్టి ♦ వెనుకభాగంబెత్తి
గమనించు తృణజలూ ♦ కయునుబోలె

గీ, వెంటవచ్చుకర్మ ♦ విసరంబుమును మేలు
గన్న వేళనరుఁడు ♦ గన్నవిన్న
తలపఁబడిన కార్య ♦ తంత్రంబు కలలోన
బాడితోడఁగాఁక ♦ బడిసయట్లు

ఇదియుంగాక,

గీ. జలఘటాములందు ♦ జంద్రసూర్యాదుల
గానబడుచుగాలి ♦ గదలుభంగి
నాత్మకర్మనిర్మి ♦ తాంగంబులను బ్రాణి
గదలుచుండురాగ ♦ కలితుఁడగుచు.

కంసు—ఛీ! ఛీ! పో! పో! ఇంతవఱకు నిన్ను పేక్షించితి నింక నీవు మాటాడిన ప్రయోజనము లేకపోవుటయే గాక, పై పెచ్చు నీవు సైతముండవు, (మరల కత్తినెత్తును.)

(3) అనుబంధము.

దేవ—అయ్యో! చచ్చితి. చచ్చితి.

వసు—(ఒకచేత కత్తిపట్టుకొని యొకచేత గడ్డముపట్టుకొని బ్రతిమాలుచు) ఓకంసమహారాజేంద్రా! కొంచెము కాలము నామనవి నాలకింపుము. సావధానముగా నావాక్యము నాకర్ణించి పైన చిత్తమువచ్చినట్లొనరింపుము. నీకెవరడ్డము వత్తురు? మహేంద్రాదులు నీయాజ్ఞ శిరసావహించుచున్నాడు మేమనగనెంత వారము? నీసోదరి యష్టమగర్భము నిన్ను ద్రుంచునని గదా నీవు తలంచుచుంటివి? ఇట్టివింతయెందైన నున్నదియా! ఇదియెవరైన నమ్మ్మదురా? చెల్లెలఁట. కొడుకఁట. అందును, ఎనిమిదవవాఁడఁట. అమితప్రేమాస్పదుండై, మహావీరుఁడై, త్రిలోకవిఖ్యాతుఁడైన మామనఁట. చంపునఁట అహాహా! యెంతవిస్మయ మెంతవిస్మయము! (నవ్వి) ఓ వెఱ్ఱిబావా! బయలాడు మాటలనమ్మి యింతఘోరకార్యము నొనరింతువా? ఒకవేళ నీకట్టిదుర్మరణమే యుండిన నీచెల్లెలిని జంపినదప్పునా? నీవెట్లాలోచించితివి? నీవెంతతొందరఁబడితివి? నిముషములో దుఃఖములపా,

లుగాఁ గలచితివే! జననమరణములొకరెఱుంగుదురా? మృత్యు
వుసహజము. ఎప్పుడును వెంటనంటియే యుండును. ఒకరుపో
మ్మనినఁ బోవునది కాదు. ఒకరురమ్మనిన వచ్చునది గాదు
ఒకరడ్డుపడిననాగునది కాదు. కాలమెప్పుడు తటస్థించునో యా
ప్పుడే తప్పక వచ్చును. దీనికై యొరుల ప్రాణములు దీయవ
చ్చునా? పాపముగదా? అహింసాపరమోధర్మ మను ధర్మమె
ఱుంగవా? నహింస్యాత్సర్వభూతానియను వేదప్రమాణమును
వినలేదా? అందును సామాన్య హింస కాదు. స్త్రీహత్య; అం
దును చెల్లెలే. అట్టిమహాపాతకంబును నీవంటివదాన్యుఁడు—
నీవంటిధర్మజ్ఞుడు—నీవంటిపరోపకారి—దయాళువు, సమ్మ
తించునా? చేయవచ్చునా? త్వరపడక కొంచెము యోచింపు
ము. ఏదో యూరుపేరులేని సాధారణ కాంత గాదు ఏకగర్భం
బున సగము నెత్తురుపంచుకొని జన్మించిన ముద్దుగుమ్మ. దయా
సత్యాదిసద్గుణంబులకు నిలయంబైన మహాపుణ్యచరితపతివ్ర
తామణుల మేలుబంతి ఇట్టి సహోదరిని వధింతువా? ఖండిం
తువా? కటకటా!

మ. చెలియల్కన్నియ ముద్దరాలబల నీ ♦ సేయంబు చింతించు ని
ర్మలదీనం బయలాడు మాటలకునై ♦ సూర్యాదబోఁదట్టిన
త్కులజాతుండవు పుణ్యమూర్తివకటా ♦ [illegible]ంబు పాపంబు నె
చ్చెలి నోహో దెగవ్రేయ బాడియగునే ♦ తించిపుభోజేశ్వరా!

కం—విడువుము. విడువుము. ఇదిగో! నీశరీరముగూడ భూమిపై దొ
రలఁబోవుచున్నది. విడువుము.

వసు—(గట్టిగఁబట్టుకొని) అయ్యయ్యో! ఏయూరుపేరు లేక, యెవ
రోపల్కిన పల్కులు నమ్మి యింత సాహసకృత్యమునకొడి
గట్టుదువా? నీకొకశత్రుఁడు జనించునని నీవంటి ధీరోత్త
ముఁడు భయంపడవచ్చునా? నీవునమ్మినట్లు శత్రువు జనించు
ననియే యనుకొందము. జనియించినను నీవు వీరుండవైన యె
డల నెదిరించి సంగ్రామరంగంబున జయింపఁ గాచంరాదా?

నీ నీతినీకే తెలియును. జననీ జనకాది బంధువర్గము నెడ ప్రేమలేక చరించిన నేనేమని చెప్పగలను. పశువులకు సైతము తోఁబుట్టువులపై ప్రేమయుండునే—ఆహా! నాప్రార్థనమునకు శిలయైన కరగునుకాని నీహృదయము మిచుకయుఁ గరుగకున్నదిగదా! ఎప్పుడో జనించు శత్రునిదలంచి యిప్పుడు తాళలేని వాఁడవు పైని దండధరుండును పెట్టుబాధల కెట్లుతాళగలవు? దురాశావేశితుండవై నిర్దయాత్ముఁడవై మాటిమాటికి కంటికి మింటికి నేకధారగార గన్నీరు స్రవించుచుండ పాదంబులంబడి పాహిపాహియని దుఃఖించు ప్రియసహోదరిని గర్జించుచు నొక్క వ్రేటున నీనిశిత కరవాలధారకు బలిగావించినచో నీకెట్టి కుంభీపాకాది మహాఘోర నరకంబులు సంప్రాప్తించుచునో యించుక యోచించుకొనుము. నీవు నీసంపద నీరాజ్యము, నీధైర్యము, నీశౌర్యము, నీస్వాతంత్ర్యము, నీసాహసము శాశ్వతమని తలంపకుము. మహానుభావు లెందరో పుట్టిరి, ఎందఱో గతించిరి. ఒక్కఁడైన నిలచెనా? నిత్యసత్యప్రతిదీక్షా గురుఁడైన హరిశ్చంద్రుఁడు గతించెను; పరోపకార పరాయణుఁడగు నలమహారాజు గతించెను. కృతయుగాలంకారమగు మాంధాత గతించెను. నిఖిలరజనీచర శిక్షకుండైన శ్రీరామభద్రుఁడు గతించెను. మఱియు ధర్మరాజాదులు ధర్మపరులు, సత్యమూర్తులు, దయామయులు పెక్కండ్రుగతించిరి. నీవుమాత్రము శాశ్వతబ్రహ్మకల్పముగా నుందువు కాఁబోలు? మాప్రాణంబులు తృణప్రాయంబులు ఘోరారణ్యంబున నెవ్వరు లేరుగదా యని తనవెంట నొంటరిగనమ్మి వచ్చినవానినివంధింపజెల్లునా? నిటనొంటిపాటునవీనినివధింప నెవ్వరికిందెలియదనియెంచితివా? జగచ్చక్షువగుసూర్యభగవానుడెఱుంగడా? పంచభూతములెఱుంగవా? రాత్రిందివము లెఱుంగవా? పురందరాది త్రిశతకోటిదేవతలెఱుంగరా? ధర్మమెఱుంగదా? ఇంతయెందుకునీముఖము నీయంతరాత్మ. నీమహాపాప

దేవత యెఱుంగదా? కావున నింకనైన నీ వెఱ్ఱియూహ మానుకొనుము.

క. కర్మములు మేలు నిచ్చును
గర్మంబుల కీడు నిచ్చుఁ ♦ గర్తలు తమకున్
గర్మములు బ్రహ్మకైనను
గర్మగుఁడై పరుల దడవఁ ♦ గా నేమిటికిన్.

(4) అనుబంధము.

కం — ఓహో! నిన్నిక నపేక్షింప వీలులేదు. అయినను తుదిసారి చెప్పుచున్నాఁడను తొలఁగుము.

వసు — (తనలో) ఈమూర్ఖుఁడెన్ని చెప్పినను వినువాఁడు గాఁడు. ఉపాయముచే నిప్పటికి నీయాపత్సముద్రము నీఁదవలయును,

క. కొడుకుల నిచ్చెదనని పతి
విడిపించుట నీతి, వీఁడు ♦ విడిచిన మీఁదన్
గొడుకులు పుట్టిన కార్యము
తడఁబడదే, నాఁటికొక్క ♦ దైవము లేదే.

(ప్రకా) అయ్యో బావా! నీకింతయైనను జాలిగల్గుటలేదా? ఇఁక నేనేమి సేయుదును అయినను నావాక్యమును మాత్ర మాదరించి మమురక్షింపుము.

క. లలనకుఁ బుట్టిన కొమరుని
వలనం దెగుదనుచు గగన ♦ వాణి పలికెం
చలి గెదవేని మృగాక్షికిఁ
గలకొడుకులఁ జంపనిత్తుఁ ♦ గ్రమమున నీకున్

అప్పుడు నీయిష్టము వచ్చినట్లొనరింపుము. ఇట్లు గావించిన నీప్రాణంబులును మాప్రాణంబులును దక్కును. త్వరపడి చెల్లెలిని జంపుదువేని పిమ్మట పశ్చాత్తాపము నొందుదువు, చేయిమించిన తర్వాతఁ జేయున దేమియులేదు.

కం — తప్పక కొమారులనెల్ల నొప్పగించెదవా?

వసు — మిన్ను విరిగి మీఁదబడినను నేనసత్య మాడువాఁడనుగాను.

కం—మంచిదిపోండు. (నిష్క్రమించును.)

వసు—నేటి కీమహావిపత్సముద్రము నీదితిమి,

క. ఎందును గాలమునిజమని
పందతనంబునను బుద్ధి ♦ బాయుకఘనులై
యెందాక బుద్ధినెగడెడి
నందాకఁ జరింపవలయు ♦ నాత్మబలమునన్.

(అందఱును నిష్క్రమింతురు.)

రంగము:—మధురాపట్టణములోని వీధి

(అక్రూరుఁడు ప్రవేశించును.)

అక్రూ—కటకటా! నానాఁటి కీకంసుని పాపము వృద్ధిఁజెందుచున్నదే. ఇంతటి కఠినచిత్తుని—ఇంతటి పరమపాతకు నెవ్వరైన గనివిని యెఱిగియుండిరా? వసుదేవుని ప్రార్థన మాదరించి విడిచిపుచ్చి నారదుని వాక్యములచే మరల క్రుద్ధుఁడై దేవకీవసుదేవుల ననేక బాధలను బెట్టుచున్నవాఁడు. దేవకీదేవికి జనించిన యార్గురు కుమారులనుగూడఁ దన ఖడ్గకాళికి బలి యొనంగెను. కాని, కీములో మేలన్నట్లు సప్తమగర్భము మాత్రము సురక్షితమయ్యెను.

గీ. దేవకీదేవి కడుపులోఁ ♦ దేజరిల్లు
దీప్తగర్భంబు మెల్లన ♦ దిగిచి యోగ
నిద్ర రోహిణికడుపున ♦ నిల్పఁ, యోఁ
గడుపు దానందుఁ బౌరులు ♦ గలఁగఁబడఁగ.

ఇప్పుడు తిరిగి దేవకీదేవి గర్భిణియయ్యె. ఈమారేమోగాని యానంద ముప్పొంగుచున్నది. అయిన నేమిప్రయోజనము? దురాత్ముఁడగు కంసుడు తన నిశితకరవాలమున కెరజేయకుండునా? (విచారించి) ఆఁ! మరచితి నారదమునీంద్రుఁడు వచించెఁగదా! విశ్వమయుండగు నారాయణుండు దేవకియష్టమగర్భమున నావిర్భవించునని అమ్మహావాక్య మెన్నటికైన నసత్యతరము కాఁజాలునా? నిశ్చయముగ శ్రీమన్నారాయణుఁ డవతరించును. భూభారంబును హరిం

చును. నిరంతరము తన పాదారవిందములను నమ్ముకొని యున్న నా వంటి సేవకులను రక్షించును. కావుననే యివ్విధము.

సీ. అతివకాంచీగుణం ♦ బల్లన బిగియంగ
వైరివధూగుణ ♦ వ్రజము సడలె
మెల్లన తనవ్వంగి ♦ మెయిదీవ మెరుగెక్క
దుష్టాంగనాలిను ♦ ద్యుతులడంగె,
నాతికల్లన భూష ♦ ణములు వల్వలుకగాఁ
బరసతిభూషణ ♦ పజ్క్తు లెడలె
కలకంఠికొయ్యన ♦ గర్భంబునొద్దగాఁ
బరివంథిదార గ ♦ ర్భంములువగిలె

గీ. బాలతి కల్లన నీళ్ళాడ ♦ బ్రొద్దు లెదుగ
నహితవల్లభలైదున ♦ లైతనర్పు
బ్రొద్దులన్నియుఁ గ్రమమున ♦ బోవఁ తొడఁగె
నావిగకడుపున నమరారి ♦ యుంట జేసి.

ఆహా! కాలవైపరీత్య మేమందును?

గీ. జ్ఞానఖలునిలోని ♦ శారదయును బోలె
ఘటములోనదీప ♦ కళికవోలె
భ్రాతయింటనాకఁ ♦ బడియుండె దేవకి
కాంత విశ్వగర్భ ♦ గర్భయగుచు.

అప్పుగాని! ఇంక నెన్నినాళ్లీకష్టము లుఁడగలవు? (విచారించి) నేననుకొనినట్లు దేవకీదేవిని సందర్శించుట కిది సమయముగాదు ప్రస్తుతమునప్పటికి మాని లంసుని కొలువుకూటంబునకే పోనెదగాక.

(నిష్క్రమించును

రంగము — కారాగృహము.

(దేవకీవసుదేవులు శృంఖలాబద్ధులై యుందురు)

(ఇంద్రుఁడు శంకరుఁడు బ్రహ్మయుఁ బ్రవేశింతురు.)

(కావలివాండ్రు యోగమాయచే నొడలు తెలియకుందురు.

5) అనుబంధము.

ఇంద్రుడు—(చేతులుజోడించి) పరమాత్మా! పరంధామా! ఈ సకల
లోకపరితాపము నీకుఁగనబడుటలేదా? సాధుపుంగవు లెట్లు
శ్రమపడుచున్నారో, మునీంద్రులనేత్ర పద్మములనుండి జల
జలమని దుఃఖాశ్రువు లెట్లు రాలుచున్నవో, ధార్మికోత్తముల
హృదయము లెట్లు క్షోభించుచున్నవో, సర్వజగద్వ్యాపివగు
నీవెఱుంగవా? మాబాధలు బోగొట్టువాఁడవు నీవే. మమ్ము
రక్షించు వాఁడవు నీవే! ఓసర్వజ్ఞమూర్తీ! నీమాయ నెఱుం
గ నెవ్వరితరము నిన్ను వర్ణింప వేదంబులును జాలకున్నవింక
నాకా చెప్పవలసినది.

సీ. సత్యవ్రతుని నిత్య ♦ సంప్రాప్తి సాధనుఁ
గాలత్రయమునందుఁ ♦ గల్గువాని
భూతంబులైదును ♦ బుట్టుచోటగువాని
నైదుభూతంబులం ♦ దమరువాని
నైదుభూతంబులు ♦ నడఁగినపిమ్మట
బరగువానిని సత్య ♦ భాషణంబు
సమదర్శనంబును ♦ జరపెడువానిని
నిన్నాశ్రయింతుము ♦ నీయధీన

గీ. మాయచేత లెరుక ♦ మాలినవారలు
పెక్కుగతుల నిన్ను ♦ బేరుకొందు
రెఱుఁగనేర్చువిబుధు ♦ లేకచిత్తంబున
నిఖిలమూర్తు లెల్ల ♦ నీవయింద్రు.

మఱియు నోజగన్నాయకా?

గీ. మంచివారికెల్ల ♦ మంగళప్రదలయ్యు
గల్లరులకుమేలు ♦ గానియట్టి
తనువులెన్నియైన ♦ దాల్చిలోకములకు
నేమ మెల్లప్రొద్దు ♦ జేయుదీవు.

శంక—ఓయనంతా! ఓకౌస్తుభభూషణా! ఓగరుడవాహనా! ఓక
మలదళవిశాలలోచనా! ఇంత నిర్దయ తగునా? రక్షింపుము

రక్షింపుము. జగంబులన్నియు మహావిపత్సముద్రంబున మునిఁగియున్నవి. ధర్మములన్నియు నశించినవి పాపము విజృంభించినది. ఇంక నుపేక్షించుట యుక్తముగాదు. సత్వరముగా నీవావిర్భవింపక తప్పదు ఇది నీకొక విశేషము కాదు.

ఏలయన,

ఉ. పుట్టువులేని నీకభవ! ♦ పుట్టుట క్రీడయ కాక పుట్టుటే?
యెట్లనుడు, స్వభావదశ ♦ లెల్లను జీవులయం దవిద్య దా
బుట్టుమనుండుగాని నిను ♦ బుట్టినదింబలెఁ బొంతలుండియుఁ
జుట్టగలేమిఁ దత్క్రియలఁ ♦ జొక్కనియొక్కటినాగునీశ్వరా.

క. ఎఱిఁగిన వారలమనుచును
నొరమాలిన యొరుగ లెఱిఁగి ♦ కొందరునీచే
రెఱిఁగియుఁ దలఁపఁగ నొల్లరు
బరతు రధోగతులజాడఁ ♦ బద్మదళాక్షా!

బ్రహ్మ—స్వామీ! చరాచరమూలకారణా! ఆశ్రితరక్షపాలా! నిఖిలకల్యాణగుణగణసమేతా! ఆదినారాయణా! అనంతా! అచ్యుతా! ఆదిపురుషా! అవ్యయానందా! హరీ! విగోంద! గోవింద! ఇంతనిర్దయ తగునా? ఎన్నఁడైన నీకిట్టి నిర్దయ జనించెనా? ఎప్పుడెప్పుడు ధర్మము నశించునో, యెప్పుడెప్పుడధర్మము విజృంభించునో యప్పుడప్పుడవతరించి, భూభారమును హరించి, సాధువులను రక్షించి. క్రూరులను శిక్షించి, ధర్మమును స్థాపింతునని నీవు నీభక్తుల కభయప్రదానము నేయలేదా? అందులకుఁ దార్కాణముగ ననేకావతారముల నెత్తలేదా?

మ. గురుపాఠీనమవై, జలగ్రహమవై, ♦ కోలంబవై, శ్రీనృకే
సరివై, భిక్షుఁడవై, మహామానవుఁడవై, ♦ క్ష్మాదేవతాభర్తవై
ధరణీనాథుఁడవై, దయాగుణగణో ♦ దారుఁడవై లోకముల్
పరిరక్షించిన నీకు మ్రొక్కెద నిలా ♦ భారంబు వారింపవే.

స్వామీ! దీనరక్షకా! ఇంక నాలస్యము చేసకుము.

క. ముచ్చిలియున్నది లోకము
నిచ్చలు గంసాదిఖలులు ♦ నిర్దయు లేచన్
మచ్చికఁగావఁగవలయును
విచ్చేయుము తల్లికడుపు ♦ వెడలి ముకుందా

అమ్మా! దేవకీ! చింతనొందకుము-

మత్తకోకిలము. తల్లినీయుదరంబులోనఁబ్ర ♦ ధానపూరుషుఁడున్నవా
డెల్లిపుట్టెడి,గంసుచేభయ ♦ మింతలేదు,నిజంబుమా
కెల్లవారికిభద్రమయ్యెడు ♦ నింకనీకడుపెప్పుడుం
జల్లగావలెయాగవావళి ♦ సంతసంబునుబొందగన్.

శంక— అదిగో? భగవానునకు మనపైఁగృపవచ్చినట్టున్నది. దేవకి ప్రసవవేదన పడుచున్నది. అహా!

క. పంకజముఖి నీల్గాడును
సంకటపడ ఖలులమాన ♦ సంబులనెల్లన్
సంకటముఁదోఁచెమెల్లన
సంకటములు లేమిదోచె ♦ సత్పురుషులకున్.

(దేవికి దేవికి నారాయణుఁడు జనించును)

బ్రహ్మ—అహా! జగదీశ్వరుఁడా విర్భవించినాఁడు అహో! దేవకీపను దేవుల పురాకృత సుకృతఫలము? హారపురందరులారా! ఈ శుభశకునంబుల దిలకించితిరా? అవ్యక్తమధురస్వనంబులతో ధారాధరంబులు గర్జించుచున్నవి. దశదిశా కాశంబులును ప్రసన్నంబులై కన్పట్టుచున్నవి. గ్రహతారకా పరివేష్టితంబై గగనమండలము ప్రకాశించుచున్నది. నిర్మలతరంగ సంగతంబులై సప్తసాగరంబు లుప్పొంగుచున్నవి. కమ్మనిపరిమళంబును గమ్మని వెదజల్లుచు జల్లని మలయానిలంబుంవీచుచున్నది. సరళంబులగు విహంగముల కలకలారావంబుల తోడను, లలితంబులగుపుష్పగుచ్ఛంబుతోడను, మధుర మ

ధురంబులగు ఫలసము దాయంబులతోడను, నారామంబు లభిరామంబులై యలరారుచున్నవి. (తెరలో వీణాగానము నృత్యము జరుగును) అదిగో! గంధర్వులానంద కందళిత హృదయారవిందులై గానంబు గావించుచున్నారు. రంభయు, నూర్వసియు, మేనకయు మున్నగు నచ్చరలెల్లరును మహోల్లాసంబున నాట్యమొనరించుచున్నారు. ఆహా! ఈ వాసుదేవునిఁదిలకింపుఁడు.

సీ॥ జలధర దేహు, నా ♦ జానుచతుర్బాహు
వరసీరుహాక్షు వి ♦ శాలవక్షుఁ
జారుగదాశంఖ ♦ చక్రపద్మవిలాసుఁ
గంఠకౌస్తుభమణి కాంతిమానుఁ
కమనీయ కటిసూత్ర ♦ కంకణకేయూరు
శ్రీవత్సలాంఛనాం ♦ చితవిహారు
మకరకుండల ప్రభా ♦ యుతకుంతలలలాటు
వైడూర్యమణిగణ ♦ వరకిరీటు

గీ॥ బాలుఁబూర్ణేందు రుచిజాలు ♦ భక్తలోక
పాలుఁ సుగుణాలవాలుఁ గృ ♦ పావిశాలుఁ
జూచి, తిలకించి, పులకించి ♦ చోద్యమంది,
యుబ్బి, చెలరేగి, వసుదేవుఁ ♦ డుత్సహించె.

జగదీశ్వరా! శ్రీమన్నారాయణా! భక్తవత్సలా! దీనబంధూ! కృపాసముద్రా!

క॥ ధరణీభారము వాసెను
బురుషోత్తమ! యీశ! నీదుపుట్టువున భవ
చ్చరణాంబుల ప్రాపున
ధరణియు నాకసముగాంచె ♦ దావక కరుణన్.

ఇంక మనము నిర్భయులమైతిమి రండు (నిష్క్రమింతురు.)

వసు — (ఆశ్చర్యముతో జూచి) ఆహా! ఏమిది! సహస్రసూర్యులు దయించిన నెంతప్రకాశము గల్గునో, యట్టిప్రకాశ మీబా

రాగాగమునంతయు నలుపుకొన్నది- ఈకుమారోదయము
త్యద్భుతమును గూర్చుచున్నది- బాలుఁడెంతసుందరాకృ
తితో జగన్మోహనుండై ప్రకాశించుచున్నాఁడు? (చెంత
కేగి చక్కఁగా జూచి) అహాహా! నీలమేఘశ్యాముఁడు-చతు
ర్భుజుడు-శంఖ, చక్ర, వనమాలా కౌస్తుభ, సమేతుఁడు
రత్నకుండల కంకణ కేయూరుఁడు శ్రీవత్సలాంఛనుఁడు-మా
ణిక్యకిరీట విరాజమానుఁడు (గద్గదస్వరముతో) ఆహా! అత్య
ద్భుత మత్యద్భుతము! బ్రహ్మాదులకు ధ్యానసహస్ర
దశకంబున ధారవోసెద (మనస్సులో అట్లుచేసి) నిశ్చయ
ముగా నీకారాగృహమును మహాదీపము వలె వెలుంగఁజే
యునీబాలుఁడు చతుర్భుజములు గల బాలుని గనిన లోక
పాలుఁడుగాని సామాన్య బాలుఁడు గాఁడు. ఆహా! నాజ
న్మము ధన్యమైనది. నేను కృతార్థుఁడనైతి. నాకన్నఁ
బుణ్యులు లేరు- కానిదో సకల చరాచరములకు కారణుం
డై, సృష్టిస్థితిలయ హేతుభూతుండై, బ్రహ్మాదులకు నిత
మిద మిత్థమని నిరూపింపరాని యీ పరమాత్మ నావంటి నీ
చునకు-నావంటి క్షుద్రునకు-నావంటి కుమ్మరునకు - నావంటి
చలచిత్తునకు - నావంటి యధమాధమునకు - కుమారుఁడై
జనించునా? (సాష్టాంగ నమస్కారముఁజేసి లేచి ఫాలంబు
న నంజలినుంచి) దేవాదిదేవా! పరాత్పరా! పతితపావనా!
పరమాత్మా! నిన్ను నేనేమని స్తుతించుటకైన వాక్యము
రాకున్నది.

(6) అనుబంధము.

(ఫాలంబునందంజలినుంచి)

౪. ఏ నిన్ను నఖిలదర్శను
జ్ఞానానందస్వరూపు ♦ సంతతు నపరా
ధీశుని మాయాదూరుని
సూనునిగా కంటి నిట్టి ♦ చోద్యము గలదే?

స్వామీ! నీవు లోకంబుల [illegible] రక్షణంబున జతుర్ముఖుండవై; భరించు సత్త్వగుణంబున [illegible] వై, హా రింపఁదమోగుణంబున రుద్రుండవై ప్రకాశించు [illegible] కాలమూర్తివి పురుషోత్తముండవు - పరమాత్ముండవు . అణువుకన్న బరమాణుండవై [illegible] మహామహాత్ముండవై విశ్వంబునందెల్ల నిండియుందువు. నీమహిమ [illegible] గోచరము. నీమాయ యెంతవారలను నజేయును. దారువులలో నంతర్హిత ప్రకాశుండగు నగ్నిహోత్రుని చందంబున వర్తించు నిన్ను బంగళ విస్సార సంసార పరి[illegible] చిత్తులైన జీవకోట్ల మాయాంధకారంబును నీదివ్య లీలావతారంబులను దీపంబుచే బటాపంచలు గావించి రక్షించుచుందువు శిష్టరక్షణార్థంబును దుష్టశిక్షణార్థంబును ధర్మసంస్థాపనార్థంబును [illegible] పెద్దలు [illegible] రు. కావున నే. నీవిప్పుడు దుష్టరాక్షస సంహారమునకై [illegible] తివి — దేవా!

శా. మింటన్ ప్రమోదసిమూర్తి దా [illegible] మే [illegible] నీవు నా
యింటం బుట్టెదవంచు గంధుం [illegible] ◆ [illegible] యున్నలన్
గంట [illegible] ◆ [illegible] నిప్పుగా
బాటింపం [illegible] ◆ పై నేను సమస్థుండనై -

(7) [illegible]

దేవ — (చేతులుజోడించి నమస్కరించి) శ్రీమన్నారాయణా!

ఉ. [illegible] లీల [illegible] పుట్టుచున్నైన నీకు దా
[illegible] ◆ నిన్ను వేదబంధు [illegible]
[illegible]! మేలుకొల్పను ◆ నిన్వంబు గోరిభజించు వాడనౌ.
శాశ్వత [illegible] ◆ సౌఖ్యయుతుండ [illegible] మాధవా
మందము నోడగిదీశ్వరా!

పుత్తకోకిల

ఒంటిసిల్పి [illegible] మార్గనిమాళుతై
[illegible] ◆ [illegible]

గంటి, భద్రముగంటి మాంసపు కన్నులంగనఁబోలదీ
తొంటిరూప దాలంగఁ బెట్టుము ♦ తోయజేక్షణ! మ్రొక్కెదన్

బాలుఁడు— భక్తాగ్రేసరులగు నో దేవకీవసుదేవులారా! మీస్తోత్రంబునకు మిక్కిలి సంతసించితి. మీరు పూర్వము పృశ్నియు సుతపుండను వారలు. పండ్రెండువేలదివ్య వర్షంబులు ఘోరతపంబు గావించి సాక్షాత్కరించిననన్ను నపుత్రికులరగుటచే మోహబద్ధులరై మోక్షంబుఁ గోరక నావంటి కొమరుల నడుగనప్పుడు వరప్రదానముజేసి మీకేను పృశ్నిగర్భుండన నర్భకుఁడనై యావిర్భవించితి. పిమ్మటనదితికశ్యపులగు మీకు వామనుండన నవతరించి, తిరిగి యిప్పుడు జన్మించితిని. మీరుధన్యులరు.

క. నందనుఁడనియుం, బరమా
నందంబగు బ్రహ్మమనియు ♦ ననుదలఁచుచు నా
పొందెరువు నొందెదరునా
యందలి ప్రేమమున భవము ♦ నందరు మీరల్.

కావున నింక నన్ను రేపల్లెలో యశోదప్రక్కనిడి యందున్న బాలికను గొనితెండు. నా యనుగ్రహంబున మీకార్యంబు నిర్విఘ్నంబై సఫలంబగును. ఇఁక నేను ప్రాకృతశరీరమును వహించెద. కర్తవ్యమును త్వరగా నెరవేర్పుడు. (చతుర్బాహువులు మున్నగులక్షణములను త్యజించి సామాన్యబాలునివలెఁ గన్పట్టును.)

వసు—(ఆనందముతో) ఆహా! కృతార్థుఁడను కృతార్థుఁడను! ఇంక దడయరాదు. భగవదాజ్ఞ నిప్పుడే నెరవేర్పవలయు. (అని బాలునెత్తుకొనిఁబోయి) అయ్యో! శృంఖలాబద్ధుఁడనైన నేనట్టిమహాకార్యమును నిర్వహింపఁగలుగుదును? (అని యిటునటు గదల సంకెళ్లూడిపడును) (ఆశ్చర్యముతో) ఆహా! ఏమిది! ఏమివిస్మయము! నరులకు భగవానునిలీల. (బాలునెత్తుకొ

నిమెల్లమెల్లగ పురిటి యింటినుండి యివ్వలికివచ్చి) కటకటా!
ఇందును పరమ కిరాతులును, మహాకఠినచిత్తులునగు కావలి
వారున్నవారు. వీరి నెట్లు దాటుదును? (చూచి) ఓహో!
అభ్యంతరము లేదు. వీరు నిద్రించుచున్నారు. (కావలివాండ్ర
ను గడచివచ్చి కటకటా! ఒంటి గడచిన సింహకవాటి దా
పురమగుచున్నది; ఇచ్చట నినుపగొలుసులే దృఢములై
యున్నవి; ఇంక నెట్లు? (ఇనుప గొలుసు లూడిపడును) ఇంక
భయము లేదు (ముందునకు జూచి) అనగో! తాళములు కీలూ
డిపడియున్నవి; (కొన్ని మొగసాలలు గడచి) ఆహా! ఇది యేమి
మాయ. కవాటములన్నియును తెఱచియున్నయవి (క
వాటములన్నియు గడచి వెనుదిరిగి చూచి విస్మయముతో)
ఆశ్చర్యమాశ్చర్యము. ఆదిశేషుడు క్రిందబడిన యినుపగొలు
సులను యథాప్రకారముగా నమర్చి కీలూడిన తాళముల
ను జక్కజేసి, తెఱచిన కవాటములన్నియు మరలమూసి వి
శాలములైన తనఫణాఫలకంబులను విప్పుకొని యేకగమ
నంబున తా వెనుదగలి వచ్చుచున్నవాడు, ఆహా! భగవత్క
టాక్షము! ఆజగద్రక్షకునకు భక్తులయం దెంతవాత్సల్యము?
(పరిక్రమించును. దెరయెత్తగా యమునానది గన్పించును;)
నడుమ నడుమ సంప్రాప్తించు నభ్యంతరములన్నియు. నెటో
భగవత్కృపచే దప్పిపోయినవి కాని మహాభయంకరమై నిర్వ
క్రనక్రగ్రసఘోరంబై. దారుణావర్తమై యగాధంబగు నీయ
మునా ప్రవాహంబు నెటుదాటశక్యమగును; హా! పరమే
శ్వరా! నారాయణా! అపారంబగు సంసారపారావారంబును సై
తమొక్క నామస్మరించినంత మాత్రముననే తరింపజేయు
నీకీ యమునా ప్రవాహమును దాటించు టొక్కలెక్కయా?
తల్లీ! యమునా! భగవదాజ్ఞానిర్వహణమునకై యరుగుచు
న్న నాకు మార్గమిమ్ము (యమునలో దిగును. యమునత్రో
వ యిచ్చును యమునను దాటి యవ్వలి తీరమునకు జని)

ఇంక నేనూ భక్తాగ్రేసరుడను [illegible] ([illegible] బరి[illegible]మించుము
ను తెంపుకొన్నగా నిటుల [illegible] ను) (సూరికృష్ణచే
నల్లవాటును విదిలించుకొన్నవాడు. ([illegible] నిగి యశో
ద(వక్కడను బాలుని [illegible] నను [illegible] సముఖాని పో
యినవారికే తిరిగివచ్చు [illegible] ద్రము విడచును.
[illegible]సుదేవ్రుడు దేవకిచెంత బాలి నుంచును. ఆదే [illegible] సుకుమురల
[illegible] వేసిచని [illegible] దేవకి [illegible] చేయును [illegible] సం
కెలలు [illegible] ము [illegible] నా [illegible] సహించు
చుండును; బాలిక యేడ్చును)

కావలివాండ్రు—(విని) వోరేవ్ వోరేవ్ దేవకమ్మ ప్రసవించిందిరా
తెవేంరా (అని యొకని విప్పుపై [illegible])

2 (లేచి) వోరి నీకుంగనబడ్డ నచ్చినట్టు బాదా వేంరా?

1 దేవకమ్మ నీళ్ళాడిందిరా.

2 నిజమేనేంరా? నిజమేనేంరా?

1 నీవుచెప్పిటోవవా ఏమి [illegible] ఏడ్పు వినబడుతుందో యినబ
డటంలేదేంరా,

2 అవునా నిజమేరా. హానం ఇప్పుడే యెల్లి దొరగారికి చెప్పు
దాం [illegible] బగు [illegible]

1 (మరలపవ్రుజనచి) నీబగు [illegible] ంటేమ
[illegible] బతుకనిస్తా [illegible]

2 అబ్బదున్నపోతు [illegible] ! [illegible] (పోవు
దురు) (తెర(వాలును.)

రంగము — [illegible] ము, [illegible] ,

(తర్వాత త్వరిత [illegible]
మొదలగు వారును (ప్రవేశింతురు)

కం—(వచ్చుచు) ఓరీ! కావలి, నిశ్చయముగా దేవకి ప్రసవించిందా?

1 సామీ! మా కేమి [illegible] కొ [illegible] అబొద్దం
[illegible] నిశ్చయముగా [illegible] నిళ్ళాడింద

కం—నీవు చూచితివా?

2 (తనలో) [illegible] నేత్తున్నారు

ఇద్దర్ని [illegible] సాపు రాసినట్లే యున్నారు సరే.

1 (వడకుచు) మహారాజా! మహారాజా! [illegible] చెప్పింపవలెర చెప్పుచున్నాను. నేను చూచితిని.

కం—అయిన దేవకి కిప్పుడే యెట్టి బిడ్డ కల్గినది?

1 పిల్ల యేడుపు వినబడినది.

కం—ఇదియైన నిజమేనా?

1 నిజం నిజం మహారాజా!

కం—ఆ! ఇంక యున్నచో నాయాయుష్యము నాబిడ్డ శాలికి బలి యొనరింతును. (అట్లనుచు గుఱ్ఱముమీఁద తలవాకిట విడిపోవును ఉత్తరీయము జారిపోవును. మంత్రులుత్తరీయమును బట్టుకొని వత్తురు. దేవకిచెంతకు వచ్చి) ఓసీ! దేవకీ; దేవకీ!

దేవ—(గడగడ వణకుచు) అన్నా! నేను యేమి?

కం—నీకిప్పుడుదయించిన పుత్రుఁడేఁడీ?

దేవ—అన్నా! పుత్రుఁడు లేఁడు.

కం—నీవు నాతో నాటకములాడి బొంకుచుండలంచితివా! (దేవకిని నరుకఁబోయి మంత్రులచే వారింపఁబడి) నాకు వృథాకాల హరణ మగుచున్నది. వీన్నడుగనేల! (అని వెదకుచు ఎందునుం గనఁబడకున్న పంపేమి చెప్పుదునా! ఈకారాగృహము గాఢాంధకారమయమై యున్నది. (శిశువేడ్పును) అదిగో! రోదనధ్వని వినఁబడుచున్నది (వెతకి శిశువును బట్టుకొని యెత్తి చంపఁబోవును)

దేవ—(అడ్డమువచ్చి కాళ్ళపైఁబడి) అయ్యో అయ్యో! అన్నా అన్నా! రక్షింపుము రక్షింపుము. ఇంత ఘోరము తగునా? నా మొఱాలకించవా? ఇంతమాత్రము నన్ను కరుణింపుము. ఆకాశవార్తలంబట్టియే యింత పాపకృత్యంబునకు గడంగ

చుంటివా? అయినను నీవనుకొనునట్టిది యాదవశిశువుగాని మగశిశువుకాదు. వృథాగా నేలచంపెదవు? ఇదివఱకే నిష్కారణముగ నార్గురు కుమారులను వధియించితివి ఇంకనైన సంతృప్తి కాలేదా! నీకు దయలేదా! ఆఁడుపడుచొక్కరితిగా! వాపోవుచుండ నీకుఁ గనికరము జనింపదా? నీది హృదయము కాదా, కేవలము కఠినస్వరూపమైన శిలాఫలకమేనా? కటకటా, పెద్దపులికైన గొంచెము జాలిపొడమునుగాని నీకే మాత్రము దాక్షిణ్యముదయింపకున్న ఇదియేమిపాపము. (అనిదుఃఖించుచుఁ బయ్యెదను సవరించుకొని) అయ్యో! నిష్కారణముగ వధించిన నేనేమిసేయుదును. కొంచము ధర్మాధర్మములను విచారింపుము.

ఉ. అన్న! శమింపుమన్న, తగ ♦ దల్లుఁడుగాఁడిది మేనకోఁడలే
మన్ననసేయుమన్న, విను, ♦ మానిని జంపుట రాచపాడిగా
దన్న: సుకీర్తివై మనగ ♦ దన్నమహాత్ములు బోవుత్రోవఁబో
వన్నఁ భవత్సహోదరిగ ♦ దన్న, నినుం శరణంబువేఁడెదన్

(పాదములపైఁబడును)

కంసు——(తన్ని) ఛీ! ఛీ! లెమ్ము (మరలతన్నును.)

దేవ——(ఊరక దుఃఖించుచు) అన్నా! నన్ను దన్నెదవా? నన్ను శిరముపై నెక్కించుకొని లాలలు జోలలు పాడి లాలించిన నీవే నన్ను నీకఠినపాదప్రహారముల నొప్పింపఁదలఁచిన నిన్ను నావంటి యబల యేమనగలదు? నీకెవరడ్డు పడఁగలరు? అడ్డుపడి మాత్ర మెవరు బ్రతుకఁగలరు? అన్నా! తన్నినదన్నితివిగాని, నావిషయమై నీవొనరించిన సాహసకృత్యము నంతయు నొక్కమారు స్మరించుకొనుము.

క॥ కట్టా! యార్గురు కొడుకులఁ
బట్టివధించితివి యాఁడు ♦ బడుచిగ కోడల్
నెట్టన జంపఁగవలెనే
గట్టిడివిగదన్న యన్న ♦ కరుణింపఁగదే.

(8. అనుబంధము.)

కం— ఛీ! దుష్టాత్మురాలా! ఛీ. పాపాత్మురాలా! నీమొగము చూడ రాదు. ఒక్క శిశువునకై మహోన్నతోద్యోగుఁడైన యగ్రజుని మరణంబునకుఁ దలపడుచుంటివి. నీకెట్టి కఠినత్వురాలవ య్యును, నన్ను కఠినుఁడనియు నాహృదయము శిలాఫలకమ నియు నిందించుచుంటివి. అహా! నీవెంతకుటిలచిత్తవు? నీవెం తమాయలాడివి? వదలుము వదలుము. శిశువును వదలుము. లేకున్న నిదిగో చచ్చితివి.

దేవ— (శిశువును బట్టుకొని) అన్నా! నీవనినట్లు పుత్రుఁ జేఁబుట్టినచో నీ శ్రే యముఁగోరక శిశువును లాగికొందునా? నీకప్పజెప్పకుం దునా? ఇదివరకు తార్కాణ నీకు లేదా? ఇందు నాదోషమేమున్నది? నిష్కారణముగ యుక్తాయుక్తములను విచారింపక నోరెఱుఁ గని పసికందును బట్టి బలాత్కారముగ నేలవధించెదవు? ఇది బ్రదికియున్న నీకేమియు హాని లేదు. ఊరక ఖండింపకుము (కంసుఁడు శిశువును లాగుచుండ) అయ్యో! అయ్యో! అన్నా! అన్నా! నా మనవి నాలింపవా? నా ముద్దు చెల్లింపవా? పోనీ నన్ను ఖండించి పిదప శిశువును వధింపుము. నీకెంతని చెప్పుదును నీయూహను మరలించుకొనఁజాలకున్నావు కదా!

క॥ పుత్రుఁడు నీ బ్రతుకునకును
శత్రుండని వింటిగాన • సహియింపఁదగునే
బుత్రులకు నోచనైతిని
బుత్రిదానంబు జేసి • పుణ్యముగనవే.

కం— ఛీ! ఛీ! పో పో (అని దేవకిని బడఁద్రోసి శిశువును లాగుకొని యా కసముపైకి విసరివైచి ఖడ్గమెత్తును శిశువు భూమిపయిం బడ కయాకసమున నిలిచి మహాకాళియై యగపడును. కంసుఁడు నిర్విణ్ణుఁడై చూచుచుండును.)
అహా! ఇదివరమాశ్చర్యకరముగా నున్నది. నెత్తురుకందగు పసి

కూన దివ్యమాణిక్యహారాలంకృతయు, దివ్యగంధానులేపన
యు దివ్యాయుధ ధారిణియునై యెనిమిదిహస్తంబులతో నంబ
రంబున ప్రకాశించుచున్నది. అవురా! ఇది యేమి మాయ
యైయుండునో గదా? (ఆకాశమునుండి) ఓరోరి పశుపాతకా!
బాలహింసాపరాయణా! కంసాధమా?

ఉ॥ తెంపరివై పొరింబొరిని ♦ దేవకిబిడ్డలఁ జిన్నికూనలం
జంపితి వంతనైన నుప ♦ శాంతివహింపక బాలమీఁద నా
ప్పింపగ నిస్సిరో యిదియు ♦ బీరమె నాసరసన్ జనించి నిన్
జంపెడివీరుఁడొక్కఁడౌన ♦ సత్కృతినొందెడువాఁడు దుర్మతీ.

(మాయమగును.)

కం —(సపశ్చాత్తాపముతో) ఆహా! మహాకాళివల్కినవల్కులు విన
సత్యముగానే తోఁచుచున్నవి. కటకటా! నేనెంత పాప మొన
రించితిని? నేనెంత దుష్కృత్యము గావించితిని? పరమసాధు
వులను దేవకీవసుదేవుల నెంత బాధించితి. నెంతవేధించితి?
ఓరీ సేవకా! వారిసంకెల లూడదీయుము? కాదు కాదు.
నేనే యూడఁదీసెద (అట్లుచేసి) మహాత్ములారా! నాదోష
మును క్షమింపుఁడు, నేనుమహాపరాధిని, మిమ్మనేకవిధముల
హింసించిన పరమకిరాతుఁడను.

ఉ॥ పాపుఁడ, బాలఘాతుకుఁడ ♦ బంధువిరక్తుఁడ, దుష్టచిత్తుఁడన్
కోపనుఁడన్ జరన్మృతుఁడ ♦ క్రూరుఁడ, బ్రాహ్మణహంతభంగిమీ
పాపలజంపితిం, బయాలి ♦ పల్కుల నమ్మితి, సాధులార ! నా
పాపములుగ్గడింపక కృ ♦ పాపరులై, కనవే, క్షమింపరే
(పాదములపై బడి) సర్వజ్ఞులగు మీకుఁ దెలియనిదేమియున్నది?

ఉ॥ ఒక్కడ బ్రాణులందఱుని ♦ జోచితకర్మముబోలి, ద్రిప్పగా
నొక్కొకమేనితోఁ బొడమి ♦ యొక్కొంత్రోవను రాకపోకలం
జిక్కులఁబొందుచుఁ దుదురు ♦ చెల్మినిసంసృతితోడఁ బాయరే
నెక్కడిహంత? మీశిశువు ♦ లెక్కడిహన్యులు దూనేటికిన్

వసు — (లేవఁజేసి) బావా! మాకేమియును గోపము లేదు. అంత యును కర్మాధీనము.

శా. బావా! నీవచనంబు నిక్కము సుమీ ♦ ప్రాణుల్ స్వకర్మాప్తులై
నీవేనంచు నలోభమోహమతిచే ♦ నిర్మింతశామాదికో
శాకేశంబుల నొందుదూరుం బాడుతు కే ♦ కాకార్యుండై సర్వదా
పాపిష్ఠుండగు నీశ్వరుం డెలియలే ♦ రన్యోన్యనిర్బాధులై.

కం — పాపాత్ముఁడని నన్నేదలంచక మీరు క్షమించితిరి, మీ వాత్స ల్యంబు నెంతని కొనియాడుదు? మీరు స్వేచ్ఛాప్రకార మరు గుఁడు. (దేవకీవసుదేవులు నిష్క్రమింతురు.) అటనున్న పీఠ ములపై దక్కిన వారందఱు యథోచితముగఁ గూర్చుండిన పిమ్మట) మంత్రులుంగలారా! నేనెంత యకార్యం బొన రించితిని? నిష్కారణముగ సాధువుల కెగ్గొనర్చితిఁగదా?

1 మంత్రి — దేవా! ఏల విచారించెదరు? సర్వజనానుగమ క్షేమమునే ప్రధానముగఁ జూచుకొనుటయు నందుల కంత రాయము లెట్టివి సంభవించినను వానిని దొలఁగించుకొనుట యు లోకధర్మము.

కం — కానినదియును సత్యమే కాని నా చెలియలి యష్టమగర్భం నన్ను హరించునని గదా వారలను బాధించితిని? ఇంతమా త్రమున నాకోర్కె సఫలంబయ్యెనా? మింటినుండి బాలి కారూపమును ద్యజించిన మహాకాళి వాక్యమును వింటిరి గదా? ఇంక నాకు జీవితాశ యెట్లుగల్గును, నేను నిర్భయుఁ డనై తొమ్ముపైఁ జేయిడుకొని యెట్లుహాయిగ నిద్రిం పఁగలను?

2 మంత్రి — దేవా!

క. ఇట్టియెడఁ దడయనేటికి
పట్టణముల మందలందుఁ ♦ బల్లెలనెల్లం

బుట్టెడి పెరిగెడి శిశువులఁ
పట్టి వధించెదము మమ్ము ♦ బంపు మధీశా!

1 మంత్రి—అవును. తప్పక యిట్లొనరించుటయే శ్రేయము శతృవులు నశించిరని విచ్చలవిడిగా రాజు లెప్పుడును విరుగఁ గూడదు, ప్రస్తుతము నొచ్చిననను, అనేక వేషములతో వారు విజృంభించి పగదీర్చుకొందురు, గావున వారు నిశ్శేషముగా నశించువఱకును నీతిజ్ఞుఁడగువాఁ డేమరి యుండఁగూడదు. ఇదియునుంగాక, శత్రువులు స్వల్పులై యుండగనే వారినిఁ బరిమార్పవలయు లేకున్న దప్పక హాని సంభవింపఁగలదు. రోగమును బుట్టువులోనే యంతమొందింపకున్న వృద్ధిఁజెంది మరణంబొడఁగూర్పదా? కావున, మనకిప్పుడు తప్పక శాత్రవాన్వేషణంబు కర్తవ్యంబని నాకుఁ దోచుచున్నది. శత్రోశ్శేషం న శేషయేత్, అనుట మీరెఱుగరా?

కం—మనకిప్పుడు శత్రువు లెవ్వరు?

2 మంత్రి—మహారాజా! తామిట్లానతిచ్చుచున్నవారేమి? మహావీరులగు తమచే రణ్యరంగముల నెవ్వరు పరాభూతులైరో, తమ కరాళకరవాలధారాజలంబున నెవ్వరి సైన్యంబులు మునింగెనో, తమ క్రోధాగ్నికిఁ దాళలేక మాంపాహి మాంపాహి యని యెవ్వరు చల్లచల్లగఁ బలాయనము జెందిరో, అట్టి దేవత లెల్లరును మీకు శత్రువులు గారా? దేవా! ఇంతయేల? ఇటువినుఁడు.

మ॥ భవదీయోజ్జ్వల బాహుచాపవిలస ♦ ద్బాణావళీభగ్నులై
దివిజాధీశ్వరు లేక్రియఁ జనిరో, యే ♦ దేశంబులందాగిరో?
శివునింజొచ్చిరొ? బ్రహ్మఁజెందిరో? హరిన్ ♦ సేవించిరో? మానివృ
త్తి వనాంతంబుల నిల్చిరో? మనకు శో ♦ ధింపందగున్ వల్లభా!

కం—(విచారించి) అవును, నీవనినది నిశ్చయమె, మద్బాణాగ్ని కోడిబెగడి యమరులెల్లరును మద్వధోపాయంబును జింతిం

చుచున్నట్లు నాస్వప్నమందు నాకగపడి నా డెక్కరించెను. అమరులే మనకు ముఖ్యశత్రువులు, సందేహము లేదు. వారెందునం జనియుండరు యేదేశంబులయందును దాగియుండరు. శంకరుని శరణుజొచ్చియుండరు. బ్రహ్మను గూడఁ జేరియుండరు. పరమకుటిలస్వభావుఁడగు నారాయణునే పోయి ప్రార్థించియుందురు. ఏలయన?

మ॥ అమరశ్రేణికినెల్లఁ జక్రిముఖుం ♦ డాచక్రియే ధర్మమం
దమరున్, గోవులు, భూమిదేవులు, దితి ♦ వేదామ్నాయ, కారుణ్యస
త్యములున్ ♦ యాగ,తపోదమంబులును శ్ర ♦ ద్ధాశాంతులున్ విష్ణుదే
హము, లిన్నింటిని సంహరించిననతం ♦ డంతంబునుం బొందెడిన్

రాక్షసులందరు——(హుంకారములు సేయుచు నట్టహాసము లొనరించుచు) మహారాజా! మీరానతిచ్చినచో నాకార్యము నిముసములో నెఱవేర్పఁగలము. ఆజ్ఞనిండు.

ఉ॥ చంపుదుమే నిలింపులను, ♦ జంకెలఁ బొంకెలదాపసావళిన్
జంపుదుమే కృతాంగకుని ♦ పాలికిఁ గ్రేపులతోడ గోవులన్
ద్రుంపుదుమే ధరామరుల ♦ దోలుదమే, నిగమంబులన్విదా
పుచ్చుదుమే వసుంధర స హా ♦ రింపుదుమే, జనాధిపంపుమా.

కం——మంచిది. అంతమాత్రమునసే గాదు. ప్రతిపట్టణంబులకును, ప్రతిపల్లెలకును, ప్రతివనంబులకును, నిన్నియేల, సకల స్థలంబులకుం జని దేవతలను భంజించియు, మునిసమూహాలమును మందలించియు గోవులను వధించియు, బ్రాహ్మణులను ఖండించియు, వేదశాస్త్రంబుల నిర్మూలించియు, శిశువులను భేదించియు, స్త్రీలను బాధించియు, నింక నెట్టిపనులనైనఁ గావించి విష్ణుని నామావశిష్టునిం గావింపవలయును. కాని, జాగ్రత్తగా సంచరింపవలయును. అప్పటికప్పటి కనుకూల

వేషములను వైచుకొనవలయును పూతనాదులతోఁ గూడ నాయాజ్ఞను దెల్పి యందఱుంగూడి కార్యమును జక్కఁజేయవలయు దేవకీవసుదేవులను మరల గారాగృహమున బంధించెద నింకమీరును మీకర్తవ్య నిర్వహణమునకుఁ గడంగుఁడు—

అందఱు—ఇదుగో యిప్పుడే పోవుచున్నారము. అందముగన్గొంచు ముగాని తిరిగిరాము.

(9) అనుబంధము

కం—మంచిదిపొండు. (అందఱునుపోవుదురు.)

(తెరపడును.)

శ్రీ

సంగీతకృష్ణలీల.

ద్వితీయాంకము

రంగము:— నందుని గృహము.

(యశోదయుఁ గొందరుగోపికలు ప్రవేశింతురు.)

యశోద— ఏమేనరోజినీ! చిన్నకృష్ణయ్యకు జలకమాడింపవలయును. ఇప్పటికేచాలప్రొద్దెక్కినది. ఎట్లు?

నరో— నాచేతిలో నిలువడమ్మా? నేను జలకమాడివ్వలేను. అదిగో! మేనత్త వచ్చుచున్నది. ఆమె వీనికి పినతాతామ్మగూడఁ వగాలయును, చాలా యోపిక గలది, నీకొడుకు దుడుకు లన్నియు నోర్చుకొనఁ గలదు,

యశో— అవును, ఆమెయే పోయవలయును. నాయనమ్మా! నీమనుమనికిఁ గొంచెము నీళ్ళు పోసిపోదూ?

లలిత—(ప్రవే) అయ్యో! నాకంటికన్న ఘనియేమున్నది? పిలువుము నీచిన్ని కుమారుని. (ముసిముసి నగవులతో శ్రీకృష్ణుని తీసికొని కాళ్ళకోడించి కూర్చుండఁ బెట్టుకొని) యశోదా! కొంచెము తైలము తెమ్మా. కృష్ణయ్యకు తలయంటుదము (యశోద తైలమిచ్చును)

లలిత — (తీసికొని పలకరించుచు) చూడవే! యెట్లులేచున్నాఁడో చూడవే! కృష్ణుడు లేవగా మరల కూర్చుండఁ బెట్టును. అల్లిలేమను, అందఱు నవ్వుదురు అమ్మా! కొంచెము వస

సరో — చూడవమ్మా చూడు నీకొడుకెంత నల్లవాఁడో? పసుపు బూసినను నల్లగనే యున్నాడు. ఇంతిచక్కని కొడుకునుఁగాంచుట నిజమేనా అమ్మా, అంత సంతోషము.

యశో — (చిఱునవ్వుతో) నాకొడుకు కేమే! వజ్రాలు, మొహరీలు, నల్లనివాఁడైన మాత్రమేమి, ఇంద్రనీలచ్ఛాయ. నీనసపువర్ణముకన్న మా చిన్నికృష్ణుని శ్యామల శరీరమే యందముగ నున్నది.

సరో — (నవ్వుచు) నిజమే, నిజమే! కాదుపాపము, ఎంతచక్కని వాఁడు! ఎంతచక్కనివాఁడు.

లలిత — ఇంకనీరుబోయకమ్మా, పిల్లవాఁడుచాలసేపు నానకూడదు, (యశోద నీరుబోయును) శ్రీరామరక్ష — శ్రీరామరక్ష — సీతమ్మరక్ష — సీతమ్మరక్ష. (అనిమూడుమారులు జలము కృష్ణునిపై ద్రిప్పి తుడుచును.)

(యశోద పాడుతూ పిలువగా కృష్ణుఁడు గంతులువైచుచు ప్రవేశించును)

(10 అనుబంధము)

యశో — సరోజినీ! కస్తూరి తిలకమునీవుబెట్టవే, పాపము నాయన్న పెద్దమనిషి. నీవైననో బాగుగాఁ బెట్టఁగలవు.

సరో — తప్పునా అమ్మా! నీకొడుకుతో అంతా అసాధ్యమే. మఱిం దేమి మమ్ముద్ధరింపఁ గలఁడో కాని (తిలకము బెట్టిధూపము వేసి తొట్లలోనుంచి) అమ్మా నే నేగవచ్చునా?

యశో — అయ్యో! అప్పుడే పోయెదవ టే! నీపాటయనిన మా చిన్నికృష్ణయ్య యెంతో ప్రేమతో వినును, ఒక్కలాలిపాట, ఒక్క జోలపాట పాడిమరి పోవే.

సరో—అట్లాగేనమ్మా

లలి—నేనుగూడపాడెదనులే; పాడు.

సరో—(లాలిపాట) లాలిజగదభిరామ లావణ్యసీమా, లాలితారక నామ లాలి శ్రీకృష్ణా ॥లాలి॥ మేలైనముత్యాల మాలికలతోడ, నీలమేఘముబోలు నెమ్మేనితోడ చాలలోకము లేలు సత్కరుణతోడ. గ్రాలుచుందువు నీవుఘనమైనరేడా! ॥లాలి॥ ముక్కోటి దేవతలు మూగిసేవింప మొక్కి దివ్యర్షులు స్తోత్ర మొనరింప మ్రొక్కి భక్తులునీదు మూర్తి భావింప చక్కగా నొప్పెదవు జగము హర్షింప ॥లాలి॥

లలి—(కూనిరాగముఁ దీయును)—లాలి—అద్దాలతొట్టిలో నందంబుగాన, ముద్దుగమురిపెముల్ మూటగట్టుమనూ, అద్దిరాకను మూసిన ట్లీమూయుచునుస్దురాబోవనినే నెరుఁగుదునూ, ॥లాలి॥

సరో—యశో—(పకపకనవ్వెదరు) కృష్ణుఁడుగూడనవ్వుచుండును)

లలి—ఏమే! అట్లునవ్వెదరు. నాకేమిరాగమువచ్చునా? తాళము వచ్చునా? ఏదో నాకువచ్చినట్లు నేనుపాడినాను.

సరో—కోపపడకమ్మా అదిగో? చిన్నికృష్ణయ్యగూడ నవ్వుచున్నాడు. (మరల నవ్వును)

లలి—నాచిన్న కృష్ణుడు నా పాటకు నవ్వుటలేదు. మీకు తెలివితక్కువఁగూర్చి నవ్వుచున్నాఁడు.

యశో—యీవాఁడు చాలబుద్ధిమంతుఁడు. ఎవ్వరినిగూర్చి నవ్వడు, వానిలో వాఁడేదియో నవ్వుకొనుచున్నాఁడు. మీరుమీరొకను కూలముఁగ మాట్లాడుకొనుచున్నారు.

(11) అనుబంధము

సరో—అవునమ్మా ఒకజోలపాటగూడ పాడెదను—(అని తొట్టి నూపుచు) జోలపాట—జోజో కులోద్ధార జోజో యుదారా జోజో మహాధీర జోజో కుమార ।జోజో॥ సత్యమును ధర్మ

మును జాలగనోసర్చి యత్యధికమగు జగము లన్ని యనుచేర్చి సుత్యాంతొట్టెగా ముదమొప్పగూర్చి నిత్యఁబునుఖముగా నిదురింపవయ్యా ॥జోజో॥ తీయనిరాగముల్ దీసిపులకింపహాయిగా నారదుండు హర్షముజనింప వేయిచేతులతోడ వీణె వాయింప బాయక తొట్టెలో బవళింపుమయ్యా ॥జోజో॥ మెరిపెముల్ వెదజల్లు ముఖకాంతితోడ ముద్దులూరెడు చిన్నముంగురులతోడ, సరయనింపగు మందహాసంబుతోడ, నరజన్మమెత్తితివి నా చిన్నకృష్ణా ॥జోజో॥

యశో—సరోజనీ! మంచిపాటపాడితివే, చూడుకృష్ణుడెట్లు చూచుచున్నాఁడో? ఏదో చెప్పవలయునని యున్నట్లున్నదే. (అని కృష్ణుని చెంతకరిగి నాయనా! కృష్ణయ్యా!ఏమి! (యశోద మొగము జూచుచుఁ గృష్ణుఁడు పకపక నవ్వును) ఉ! ఏమి (కృష్ణుఁడు, ఊఁగా—ఉంగా అనియేమో ముచ్చటబెట్టును) నవ్వును) ఊ (కృష్ణుఁడు ఊఁ అనును) ఊఁ మరల నట్లేయని నవ్వును) ఊఁ చీ పో-(అనిముద్దుపెట్టుకొని) తండ్రీ యింక నిద్రబొమ్ము (కృష్ణుఁడు తొట్టెలోఆడుకొనుచుండును) (ముందునుజూచి) ఆహా! సరోజనీ ! ఈమె యెవ్వరోయిటువచ్చుచున్నది. ఎంతచక్కగా నున్నదే! చూడుచూడు

సరో—(చూచి) అవునమ్మా! మంచి చక్కనిది

(తర్వాత) మాయాసుందరియై పూతనయను రాక్షసి ప్రవేశించును)

యశో—అమ్మా! ఇటురమ్మా; ఇందుకూర్చుండుము.

పూత—కూర్చుండుట కేమిగాని, నీకుమారు నొక్కమారు చూడనిచ్చెదవా?

యశో—అదేమిభాగ్యమమ్మా! అట్లే చూడనిచ్చెదను. (అని తొట్టెచెంతకరిగి కృష్ణుఁడు కదలకుండఁ బండుకొనియుండఁ జూచి జూచి అమ్మా! కుఱ్ఱవానికిప్పుడే నిద్రపట్టినది. కొంచెముండుము, లేచిన తర్వాత చూపెదను.

పూతన — (వినిపించుకొనక తొట్టె చెంతకరిగి) నాయనా! నిద్రించు చున్నావా? మా నాయనా రారా! మా అప్ప రా? మా తండ్రి రారా! (అని కృష్ణునిపై వ చేతులు సాచి యెత్తుకొనం బోవ

యశో — అయ్యో! ఇదేమియాగడము, నిద్రబోవుచున్న వానిని లేపు చున్నావు?

పూత — ఇంతలోననే నీకొమరుండు కందిపోయెనా యేమి? పాపము! చాల యాంకలిగొనినట్లున్నవాడు. రా! నాయనా! ఆంకలి యగుచున్నదా తండ్రీ! కృష్ణుండు (ఊం అనును) అగుచునే యున్నదా? ఓకీ నాపిచ్చితండ్రీ!

క. నాచనుబాలో గ్రుక్క
 ద్రోచిన్న కుమార! త్రావు • మొయ్యన పిదపన్
 నీచెలు వెఱుంగవచ్చును
 నాజేలు ము ఫలమగును • నళినదళాక్షా!

రారా! నాకన్న య్యా! రా! (అని తొట్టెలోనుండి ఎ పిరెయి డిలో కూరుచుండ బెట్టుకొనును.)

యశోద — సరి! సరి! లేవమ్మా మా పిల్లవానిని పట్టుకొనకుము వలదువలదు. మాపిల్లవానికి నీవేమియు బాలియనలదు. నీ పాలకై మాపిల్లవాండేమియు చూచుటలేదు అయ్యో! అయ్యో! ఎంతచెప్పినను వినవేమమ్మా ఊరకయున్నదాన వూరకుండక నిద్రబోవువానిని లేపి పయిగా పాలుపాలని వే పుకొనుచున్నావు ఇక్కడనుండి లేచి వచ్చిన దారిం పొమ్ము

సరో — ఏమమ్మా? నీకుఁగాదటమ్మా చెప్పునది! సరిసరి! బాగుగనే యున్నది. మర్యాదగా రమ్మనినందులకుఁ దగినపాత్రియత్ని ము జేయుచున్నావులే! ఈకాలములో నెవ్వరిఁగౌరవింపగూ డదు. అన్నట్లేమమ్మా, యెంతచెప్పినను కదలకున్నది.

లలిత — నీకేమి చెముడా యేమి? యశోదమ్మా! యశోదమ్మా! చూచెదవేల? పిల్లవానిని దీసికొమ్మా. మంచిమాటలతో

నెంత చెప్పినను వినునట్టు లేదు. నేను పుట్టినప్పటినుండి యెంద ఱినో చూచితినిగాని, యింతటి మొండిరక్కసి నెక్కడఁగా డఁజూడలేదు.

పూత — (తనలో) ఓహో! ఈమె నన్ను గుర్తించెనా యేమి? కాదు కాదు. మాటవరుసగా నిట్లు పల్కినది (ప్రకా) అట్లు కోపప డెదరేమమ్మా? ఎందులకింతకోపము? మీపిల్లవానిని నేనేమి చేసితిని? చూడ నెల్లేడ్చుచున్నవాఁడో? ఎంత యాఁకలియైనదో, పాపము! నాయనా! కడుపునిండ త్రాగి యాఁకలిం దీర్చుకొనుము. (అని పాలీయుగా దాని ప్రాణములతోఁగూడ, బీల్చును, హస్తములతో స్తనములను బీడించుచుండ) సరిసరి లేయందరి పిల్లలవంటివాఁడవని పాలియ్యవచ్చితిని నీవందరివంటివాఁడవు గావు వింతవాఁడవు అబ్బా! అబ్బా! (బాధపడుచు) విడువుము విడువుము. అయ్యయ్యయ్యో! అయ్యయ్యయ్యో! చాలు! చాలు! బుద్ధివచ్చె, బుద్ధివచ్చె! (విరచుకొని రాక్షస శరీరముతో భూమిపయింబడి విలవిలదన్నుకొని చచ్చును. కృష్ణుఁడు దానిపై నాడుకొనుచుండును)

యశో — అమ్మయ్యో! అమ్మయ్యో! రాక్షసి రాక్షసి. నాయనా కృష్ణా రా! రా! బూచి బూచి (తటాలున కృష్ణుని దీసికొని వచ్చి దూరముగ, బోయి పెద్దగా, ఓహో! ఇటలో నెవ్వరును లేరా? రాక్షసి. రాక్షసి (నందాదులు ప్రవేశించి రాక్షసి నీడ్చుకొని పోవుదురు) నాయనా! జడిసికొంటివా? (అని యూరార్చుచు) సరోజనీ! చిన్నికృష్ణుఁడు భయపడనట్లున్నవాఁడు ఏమిసేయుదునే! (కన్నుల నీరు బెట్టుకొనును)

సరో — అట్లు కన్నులనీరు బెట్టుకొనెదవేమమ్మా! నీకుమారునకేమియు భయములేదు. కొంచెము గోధూళియు గోమూత్రంబును జల్లి యాచమనంబుఁజేసి రక్షకట్టుము తర్వాత కొంచెము పాలిచ్చి పరుండఁబెట్టుము. (యశోద యట్లు చేయును)

కృ—(తనలో) ఈతొట్టిలో శకటాసురుండున్నవాఁడు వీనిని సంహరించెదంగాక (అని యూరక కాలుచేతులాడించుచు నేడ్చుచుండును)

యశో—సరోజినీ ఊరక కాలుచేతులాడించుచు నిట్లేడ్చుచున్నవాఁడేమే! ఇప్పుడేగదే పాలిచ్చితిని.

సరో—ఏమో నాకుమాత్రమేమి తెలియును?

కృ—(ఊరక గిలగిల దన్నుకొనును; అంతట శకటాసురుఁడు భూమిపైఁ బడిచచ్చును)

యశో—అమ్మయ్యో! మరల నెవ్వఁడో రక్కసుఁడు వచ్చినాఁడే, ఇఁక మనమిందుండరాదు. అవ్వలి గృహంబున కరుగుదము. (అని కృష్ణుని భుజముపై నిల్చికొని పోవుచుండ నుడిగాలి వీచి శ్రీకృష్ణుని పైనఁదీసికొనిపోవును) అయ్యో! సరోజినీ! అయ్యో లలితా! నేనేమిసేతునే, నాకృష్ణుఁడేడే, నాచిన్నికృష్ణుఁడేడే! నాముద్దుకృష్ణుఁడేడే, నావరాల కృష్ణుఁడేడే, అయ్యో దైవమా! నేనెంత పాపజాతినైతిని! హా! నను గన్నతండ్రీ! ఏమనుచుంటివి నాయనా? భుజముపై నున్నవాఁడవు భుజముపైననే మాయమైతివా? ఈ పాడునుడిగాలి యెక్కడనుండి వచ్చెను! ఇంక నీసుందరవదనారవిందము నేనెట్లుగాంతును. నేనెందుఁబోదును (అని దుఃఖించుచుండ తృణావర్తునిపై నెక్కి కృష్ణుఁడాకసమునుండి పడును. తృణావర్తుఁడు చచ్చును.) నాతండ్రీ! వచ్చితివివా? నావరాలతండ్రీ! వచ్చితివా? (అని తటాలున నురికి పట్టుకొని) ఇఁక రింతు. ఇఁక యెక్కడనైన నిల్వరాదు. నిల్చినచో నెట్టి యేమోపకష్టములు తటస్థించును. (అని యచటు నిష్క్రమింతురు)

(తెరవాలును).

రంగము:—యశోదగృహము.

(యశోదయు, ఇందిరయుఁ గృష్ణుఁడును ప్రవేశింతురు)

(12 అనుబంధము)

యశో—ఇందిరా! నేనేమిసేయుదునే; మాబాల కృష్ణునిలీలలు కడు చిత్రములై అవాఙ్మానసగోచరములుగా నున్నవి. ఎంత జోకొట్టినను నెంత లాలించినను పోరు మానకున్నాఁడు. ప్రొద్దుటనుండి యొకేరీతిగా వెక్కి వెక్కి యేడ్చుచున్నాఁడు. మయిల సోకినదేమో యని జలక మార్పించి రక్షపెట్టితి ఇంకెన్నియో చేసితి; నెన్ని జేసినను దన యేడ్పు మానకున్నవాఁడేమిసేతునే?

ఇందిర—అమ్మా! యశోదదేవీ? ఇదేమమ్మా! యీదినమిట్లేడ్చుచున్నాఁడు? ఆకఁలి యగుచున్నదేమో కొంచెము పాలిమ్మ

యశో—ఇంతకుముందే యిచ్చితి. చూడవచ్చినవారెల్లరు నెత్తుకొని లాలించిరి. కాని నిముసమైన నేడ్పు మానఁడు. నీవెత్తుకొని కొంచెమోదార్పుము. అప్పుడైన నూరుకొనునేమో? (ఇందిర యెత్తుకొనఁ గృష్ణుఁడేడ్చును) ఇందిరా నీవెత్తుకొనినప్పటినుండియు మరియింత యేడ్చుచున్నాఁడేమే? ఇంకతొట్టెలో బరుండ బెట్టుము. జోలపాట బాడుము (పరుండఁబెట్టి యూపుచు జోలపాడును.

ఇందిర—నేడేమోగాని పిల్లవాఁడు చికాకు పడుచున్నవాఁడు; (ముందుజూచి) అదిగో! రాధయుఁ గమలయు వచ్చుచున్నారు. (రాధయు కమలయుఁ బ్రవేశింప)

యశో—రాధా! రావే! నీమేనల్లుఁడీ ప్రొద్దుననుండియు నీవు వచ్చి యెత్తుకొనవైతివని యొకేరీతిగా నేడ్చుచున్నవాఁడు. కొంచెమెత్తుకొని బుజ్జగింపు

రాధ—(నవ్వుచు) నిజమేనమ్మా! నేనుఁ నదే యనుకొనుచు వచ్చుచున్నాను (అని కృష్ణునెత్తుకొన కృష్ణుఁడేడ్పు చాలించి రాధ మొగముజూచి ముసిముసి నగవులు నవ్వుచు నూరకుండును)

యశో—రాధా! నేనన్నదినీకు పరిహాసముగా దోచినది. చూచితివా
నిముషములో నేనువాలించి కిలకిల నవ్వుచున్నాఁడు.

రాధ—అట్లేమియుగాను నిద్ర వచ్చుచున్నది గావున నేనిప్పుడే
డిప్పి యూరకున్నాఁడు. కమలా! నీవెత్తుకొనవే, యూరకొ
నునో యూరకొనఁడో చూతము.

కమల—(ఎత్తుకొనఁ గృష్ణుఁడు మరలనేడ్వగా అయ్యో! గుక్కదిప్ప
కుండ నేడ్చుచున్నాడిగొ యేమోనమ్మా! నాయొద్దనుండ
డు, చంకనుండి జారిపోవుచున్నాడు; నీకును కృష్ణునకే తగు
నమ్మా! (ఇచ్చును)

యశో—చూచితివా? నీచెంతనున్నచో నూరకున్నాఁడు రాధా
మీయింటికిఁ దీసికొనిపోయి యేడ్పుమాన్పితర్వాతఁ దీసి
కొనిరావే.

రాధా—ఏమోనమ్మా! నీకొడుకుచాలాదుడుకువాడు. నాచెంతనుం
డునో, యుండడో నీయొద్దనే యుంచుకొనుము (యశోద
యంబోవఁ గృష్ణుఁడేడ్చును)

యశో—అదిగో! నేజెప్పలేదా! మీయింటికిదీసికొనిపొమ్మా.

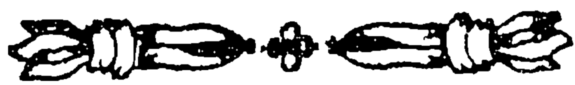
రాధ—అట్లేనమ్మా (అనినవ్వి) ఏమేకమలా! ఇందిరా! మీరింటికి
వచ్చెదరా, కొంచెముసేపిచ్చయుందుగా? (తెరలో) అమ్మా

రాధ—అదిగో యూగాముఁడు బిలచుచున్నాఁడు. నేఁబోయెద.

కమల—సరే! అట్లయిన మేమును మాయిండ్లకుఁ బోవుదుము.

(అని యందఱు నిష్క్రమింతురు)

రంగము:—రాధా గృహము.

(13 అనుబంధము)

(రాధ ప్రవేశించును)

రాధ(శ్రీకృష్ణునోడిలో నిదుకొని) జగన్మోహనా! శ్రీకృష్ణా! ఇప్పటినుండియు నాయందింత ప్రేమయా? ఏమినాయదృష్టము ఈవ్రేపల్లెలో నాకన్న ధన్యులెవ్వరు? నావలె నింకొకరు నిన్ను సేవజేయలేదు. నిన్ను జూడకున్న నేను క్షణకాలమైన నిల్వగలనా. నీదివ్యమంగళ విగ్రహసందర్శనమే నాయానందము. నీయానందమే నాసర్వస్వము. రాధవేఱును కృష్ణుండు వేఱును గాండులరు వానికి భేదములేదు. రాధాకృష్ణుల నామైక్యమందే సారస్యమున్నది. అందేమాధుర్యమున్నది. అందే యమృతమున్నది. అందులకే నేనునిన్నింతగా ప్రేమించుచున్నదానను. అజ్ఞులకు, మూఢులకు పామరులకుంగళంకితము గంగనంబడును గాని, నిశ్చయముగా నాప్రేమము నిష్కళంకము. పవిత్రము. శాశ్వతము రాధాకృష్ణ మహామంత్రము చతురక్షర రాజితము. రాధాకృష్ణులం అను సంచాక్షరి తప్పక ఫలమిచ్చు. కృష్ణా! రాధాకృష్ణా! రాధాకృష్ణా! రమ్ము. రమ్ము. సుగంధతైలముతో నీవెంట్రుకలను జిక్కుదీసి కోమల కుసుమదామములం దురిమెదను. నీసేవచేయుట యే నాకుంగర్తవ్యము. నీయాజ్ఞానిర్వహణమే నాప్రయోజనము. (అని తలదువ్వి మల్లెపువ్వులు దండలుగట్టిధరింపజేసి) కృష్ణా! ప్రాణనాధా! నీమొగమును దిన్నగ నిల్పుము. నీకు గస్తూరి బొట్టుదిద్దెదను. కదలకుము. (అని తిలకము బెట్టి ఇదిగో! ఈఫలముల బుచ్చుకొమ్ము. ఈనవనీతము భక్షింపుము 'అని తినిపించి మూతిగడిగి మాటిమాటికి ముద్దు

బెట్టుకొనుచు) కృష్ణా! నీవిఁక నిద్రింపుము నీకొఱకు విరజాజు
లు తెచ్చితి యయ్యవారేర్పరచితిని

కృ—(నగలో) అహా! ఏమి యీ స్త్రీయమ ధూర్తము? కొంచెమిగా మె
ను నాతోవ పెట్టుచుంగాక (పైకి) అత్తా! అన్నా అని రాధ
పైకి (బిగ్గరఁగని నగలో) ఇక్కడను నిద్రించుచున్నట్లు నటించి
యామె మనోభావంబును గన్పెట్టెద (కన్నులు మూయును)

రాధ—కృష్ణా నా పాదమస్తకము జక్కగ దిలకించి అహా! బాలుం
డయ్యు నీదగన్మోహనాకారము గన యనసమానలావణ్యంబు
న మన్మథునైన, గ్రిందు సేయఁజాలి యున్నవాఁడు. విచా
రించిన నీకుమారుఁడు జన్మించినది మొదలుకొని యదేమో
కాని నాచిత్తంబు మోహాయత్తంబై యున్నది. ఒకక్షణమై
న నేతద్వియోగంబున గొర్వఁజాల (కృష్ణునుద్దేశించి) శ్రీకృష్ణా
నా చిన్నికృష్ణా! నా ప్రాణనాథా! నా ప్రాణప్రియా! నిక్కముగ
వచించెద. ధరణీంద్రుడెఱిగి దండించిన దండించుగాక! అ
త్తమామ లెఱిఁగి యెడబాసిన బాపుదురుగాక బంధువులాదరిం
పకున్న నాదరింపకుందురుగాక! యితరులెఱింగి చులకగాఁజూ
చినఁజూతురుగాక యింతయేల నా ప్రాణేశ్వరు డెఱింగి ప్రా
ణంబులఁదీసికొనియుగాక! ఎన్నోనాళ్ళకై కర్మంబులచే ని
న్ను విడువఁజాలను. విడనాడి బ్రతుకఁజాలను చిన్నికృష్ణా! ఎన్న
డు నిన్నుగూడి సౌఖ్యములనుభవింతునో యెన్నఁడు నీవు
పెద్దవాఁడవై నాయనురాగ వృక్షంబును బలవంతముగనా
టింతునో, యెన్నఁడు నా యానన ప్రసూనము నీకర్పింపఁబడు
నో యెన్నడు నా విచారాంధకారము నీ ప్రేమసూర్యకిరణంబు
లచే నటాపంచలై పోవునో, నాకీజన్మమున నట్టిభాగ్యము
చేకూరునా! నా మనోరథము సిద్ధించునా! నా తపంబు పండు
నా! నానోములు నాకభీష్టప్రదంబులగునా! ప్రాణనాథా!
ప్రాణప్రియా! ప్రాణేశ్వరా! ఏనొక్కతెనని తలంపకుము ఈ
గోపికలెల్లరు నీ దాసిజనములే.

సీ. నీయధరామృత ♦ నిర్ఝరంబులనేఁడు
సేరి వాతెరలపైఁ ♦ జిలుకకున్న
నీవిశాలాంచిత ♦ నిర్మలవక్షంబు
కుచకుట్మలంబుల ♦ గూర్పకున్న
నీరమ్యతరహస్త ♦ నీరజాతంబులు
చికురబంధంబులఁ ♦ జేర్పకున్న
నీకృపాలోకన ♦ నివహంబుమెల్లన
నెమ్మొగంబులమీఁద ♦ నిలువకున్న
గీ॥ నీకవీనమాన ♦ నీయనల్లాపంబు
కర్ణరంధ్రదిశలఁ ♦ గప్పకున్న
నెట్లుబ్రదుకువార ♦ మెందుజేరెదువార
మధిప! వినఁగదగదె ♦ యాఁదుకులు.

ఇప్పుడింటిలో మామలేడు! భర్త లేడు అత్త లేదు. ఇంకెవ్వరును లేరు. ఇట్టి సమయమున నీవేవయః పూర్ణుఁడ వైనచో నేన ట్లుండనోగదా? నేనెంత యానంద మనుభవించు చుందునో గదా? ఎక్కడివాట! అంత యదృష్టము నాకు లభించునా?

కృ—(కన్నులు నులుముకొనుచు లేచి) అత్తా! ఏమేమో యనుకొనుచున్నావు.

రా—ఏమనుకొనిన నేమి లాభము.

కృ—లాభము లేకేమి కొంచెము చెప్పుమా?

రా—ఏమియు లేదు

కృ—సరే, నీవు చెప్పకున్న మానెగాని, నేనొకటి చెప్పెద వినెదవా?

రా—నాకు నీదాస్యముకన్న విశేషమేమున్నది? చెప్పుమట్లేవినను

కృ—నీవు పోయి కవాటమును బంధించి రమ్మా.

రా—(నవ్వుచు) కృష్ణా! ఎందులకు?

కృ—అదిగో! నీవు ప్రశ్న వేయుచున్నావు. నీవు మొఁదటికే చెప్పకపోవచ్చునుగాని నేను చెప్పినను వినఁగూడదా?

రా—(నవ్వుచు) చాలులే! నీవు చాలావఱకు జిన్నవాడవే కాని నీ మాటలు——

కృ—అబ్బో, నీవిచారమంత యేమైనది, కలకల నవ్వుచున్నావు నేనేదో నీకు మంచి చేయవలెనని నీవు చిన్నవాడవని తిరస్కరించుచున్నావే? నేను చిన్నవాడనా? నీవేయంత పెద్ద దానవు గాబోలు.

రా—(కృష్ణుని ముద్దుగొని) నీ టక్కరిమాటల కేమి, పోనీ! నీవు చెప్పినట్లుగనే తెలుపు వేసి వచ్చెదనులే! (అట్లు చేసి) ఇంక చెప్పుము.

కృ—చెప్పుట కేమున్నది? అదనీ యిష్టములో నున్నది.

రా—అదిగో! మరల నీ మాయమాటలు ప్రారంభించినావు. నీవు చెప్పదలంచినదేమో చెప్పుము.

కృ—సరే! చిన్నవాడను గాని, నేను పెద్దయగుట మంచిదా, ఇట్లే చిన్నగానుండుట మంచిదా?

రా—కృష్ణా! ఈ సమసమయములకు! నీ వెప్పుడు పెద్దవాడవగుదువో యని గంపెడాసించి యున్నదాన, నడుమ నెండ్లు రాకుండ నెప్పుడెట్లు పెద్దవాడ వగుదువు?

కృ—అట్లు త్రోవ కేమున్నది. చిన్నతనము మాగురువుగారు నాకొక రెండు మంత్రములను జెప్పెను.

రా—(నవ్వి) ఓరీ! నీవు మంత్రిగాడవా!

కృ—మంత్రిగాడనో, తంత్రిగాడనో, యిప్పుడే చూచెదవులే!

రా—ఆ మంత్రములపేరేమి?

కృ—వానిపేరులో నీకేమిపని? దాని మహిమ చెప్పెదవినుము. వానిని జపించి చిన్నగా గావలెనన్న చిన్నగా నగుదును. పెద్ద గావలెనన్న పెద్దగా నగుదును. అవి నాకు వచ్చును.

రా—(తొందరగ) అట్లయిన నిప్పుడే పెద్దవాడవు గమ్ము.

కృ—ఇదిగో పెద్దవాడనయ్యెదను. మంత్రము జపింతునా? [illegible]లో నవ్వరు తెలియగదా?

రా—ఎవ్వరు లేరు

కృ—(కన్నులుమూసికొని) ఓకృష్ణుడా! రాధ జెప్పినట్లు గావున బెద్దవాడవు గమ్ము.

రా—(నవ్వుచు) ఇదేమిమంత్రము, ఇదేమిజపము?

కృ—(కన్నులు దెఱచి) అత్తా! ఏను పెద్దవాడ నైతినా?

రా—(పకపక నవ్వుచు) ఆ! యథాపత్రికారమునకు లోపములేదు (అని యెత్తి ముద్దుపెట్టుకొనును.)

కృ—ఏమిా? అంతేనా? ఈసారిచూడుము. మంత్రమును బాగుగా పఠించెదను. (అని కన్నులు మూసికొని పెద్దవాడను గావలెనని పదిసారులనును, రాధ యూరకనవ్వుచు ముద్దుపెట్టుకొను చుండును. కృష్ణుడు పెద్దవాడగును.)

రా—(బెదరి వెనుకకు తగ్గి యాశ్చర్యముతో) ఆహా ఇదేమి వింత? ఈమనోహరుడు సామాన్యుడుగాడు. ఆదిదేవుడు. ఇమ్మహాత్ముని యవతారము వలన మేమందఱము పవిత్రుల మైతిమి. మాపాపంబులు పటాపంచలై పోయినవి. మాకన్న ధన్యులు లేరు. మాకన్న నదృష్టవంతులు లేరు. ఆహా ఇట్టివింత యెందైనం గలదా! ఆదినారాయణుడు తానొక చిన్ని శిశువు గావలసి వచ్చెనుగదా? అహా! కాలమహిమ

సీ. ఏబాముతెలియంగ • లేపారుమేటికిం
బసులకాపరియింట • బాముగలిగె
ఏకర్మములులేక • యొనయునెక్కటికి నీ
జాతకర్మంబులు • సంభవించె
ఏతల్లి చనుబాలు • కెఱుఁగనివాడు య
శోదచన్నులపాలు • చొరవనెఱిఁగె
ఏహానివృద్ధులు • నెఱుగని బ్రహ్మంబు
పొదిగిటిలోవృద్ధి • బొందబొచ్చె

గీ॥ ఏతపములనైన ♦ నెలమిబండనిపంట
వల్లవీజనముల ♦ వాడబండె
ఏచదువులనైన ♦ నిట్టిట్టిదనరాని
యర్థమనయుదముల ♦ నందమొందె.

ఆదినారాయణా! అవ్యయానందసామ్రాజ్యసింహాసనాధీశ్వరా శ్రీకృష్ణా!

సీ॥ ఏనీగుణములు క ♦ ర్ణేంద్రియంబులుసోక
దేహతాపంబులు ♦ దీరిపోవు
ఏనీశుభాకార ♦ మీక్షింపఁగన్నుల
కఖిలార్థలాభంబు ♦ గలుగుచుండు
ఏనిచరణసేవ ♦ వేప్రొద్దుజేసిన
భువనోన్నతత్వంబు ♦ బొందగల్గు
ఏనీ లసన్నామ ♦ మేప్రొద్దుభక్తితోఁ
దడవిన బధసం ♦ తతులువాయు
గీ. నట్టి నీయందు నాచిత్త ♦ మనవరతము
నచ్చియున్నది నీయాన ♦ నానలేను
కరుణజూడుము కంసారి ఖలవిదారి
శ్రీయుతాకార మానినీ ♦ చిత్తచోర.

శా. నీపద్యావళిలాలించుచెవులు ♦ నీనామవాక్యంబులున్
నీపేరంబనిసేయుహస్తయుగముల్ ♦ నీమూర్తిపైఁజూపులున్
నీపాదంబులపొంతమ్రొక్కుశిరముల్ ♦ నీసేవపైఁజిత్తముల్
నీపై బుద్ధులుమాకు నిమ్ముకరుణన్ ♦ నీరేజపత్రేక్షణా!

కృ—(తనలో) ఈచెన్వికి మోహముదీరి భక్తిరస ముద్భవించినది. ఇంక నీమెను మోహపశుపాలిగా నొనర్చెద. (ప్రకా) అత్తా! ఇదిగో! నామంత్రము సఫలమైనది.

రా—(నవ్వి) కృష్ణా! అయిన నన్నిప్పు డేమిచేయుమందువు.

కృ—నీవేమి చేయవలయునో నేఁజెప్పవలయునా? నన్నిందులకు

పెద్దవాఁడవు గమ్మనికోరితివో అది కొంచెము జ్ఞాపకము జేసి కొనుము.

రా—నీవు మాయకాఁడవు నీమాటలు మాయమాటలు నీతో నెవ్వరు మాటలాడఁగలరు.

కృ—పోనీలే, నేనే చెప్పెదను ఈశయ్యపైఁ గూర్చుండుము.

రా—(నవ్వుచుఁగూర్చుండి) ఇంక నేమి చేయవలయును?

కృ—నీనేత్రాంచలమువలె రసంబును వెదజల్లుచు, నీనడుము వోలె పిడికిటం బట్టఁదగి, నీకుచకుంభములవలె నఖంబులం గ్రుచ్చబడి, నీచిత్తంబువలె నమందరాగంబును బుట్టించుచు, నీగాత్రంబువలె గామప్రదంబై నీయధరంబువలె రుచికరమ్మై, యేది యుండునో దానిఁ దెమ్ము.

రాధ—(నవ్వుచు) ఓహో! తాంబూలమునకై యెంతకథ గల్పించితివి. అట్లె తెచ్చి యిచ్చెదను (తెచ్చి యిచ్చును.)

(తెరలో తలుపుగుద్ది) తలుపు తలుపు.

రాధ—(భయముతో) అయ్యో! ఇంకేమిసేయుదు? ఈసంతోషమహా గరంబున మునింగి నానాథునకు భోజనపదార్థములను దీసికొని పోనైతిని. క్షుధాతురుండై మహాక్రోధంబున వచ్చియున్నాఁడు. ఇంకేది తెరువు? ఈకృష్ణుఁడే శరణ్యము (కృష్ణునితో) కృష్ణా! నానాథుఁడు వచ్చి పిలుచుచున్నాఁడు.

కృ—అయిన నన్నేమి చేయుమందువు? నాకును భయమగుచునే యున్నది.

రాధ—ఇంకెట్లు?

కృ—ఇంకెట్లు?

రాధ—అతఁడు వచ్చిన నూరకుండునా?

కృ—అతఁడు వచ్చిన నూరకుండునా?

రాధ—ఈకష్టమంతయు నీవలననే వచ్చినది.

కృ—ఈకష్టమంతయు నీవలననే వచ్చినది

రాధ—ఎట్లు?

కృ—ఎట్లు?

రాధ—నీవు పెద్దవాఁడ వగుటచేతనేగదా యింతవచ్చినది? నీవుచిన్న వాఁడవుగనే యుండినచో నానాథుఁడువచ్చి కొంచెముకోపించి యనుమానములేక వెడలిపోవును. ఇప్పుడట్లు వెడలి పోవునా?

కృ—నీవు నన్నూరకొననీయక నీవే యింత చేసితివి. నీనాథుఁడులోని కివచ్చిన నన్నూరకవిడచునా? ఇదిమాయమ్మకు తెలియునో యేమో! నన్నేల మీయింటికిరమ్మంటివి? (అని గడ గడ వడకును.)

(తెరలో మరల తలుపుగుద్ది)

ఏమే, యింక నెంతసేపని యిట్లుందును. తలుపుదీయుదువా, లేదా?

రాధ—(భయముతో) కృష్ణా! చిన్నమంత్రము పెద్దమంత్రము నీకు వచ్చునుగదా? నామనవి నాలకించి నాయందు దయయుంచి యెప్పటియట్ల చిన్నవాఁడవగుము. లేకున్న నానాథుఁడు న న్నును నిన్నును నూరక విడువఁడు.

కృ—(వెలవెలబోయి) అయ్యో! అత్తా! భయముచేతనే నామంత్ర ము మొదటికే మఱచితిని.

రాధ—మఱచిన నెట్లు? ఎట్లయినను జ్ఞప్తికిఁదెచ్చికొనుము.

కృ—అత్తా! ఇప్పుడది జ్ఞాపకమురాదు. నేనేమి సేయుదును? (తనలో) కాళ్ళు కాలు చున్నవి. కడుపులో నాకలియగు చున్న ది. తలుపింకను తీయుటలేదు. ఏమిమాటాడవు?

రాధ—అయ్యో! ఎట్లయిన జ్ఞప్తికి దెచ్చుకొనుము. ఊరకొనఁడు తలుపు విరగగొట్టియైన లోనికివచ్చును. వచ్చిన తరువాత—(ఏడ్చును)

కృ—అత్తా! నేనేమి చేయుదును? నాకుమాత్రము భయములేదా

నీవెన్నియైనను నమ్మను. నాకగయిప్పుడు జ్ఞాపకముఁ రాదు కా
ని నేనొక యాలోచన జెప్పెద వినియెదవా?

రాధ—సరే! ఏదో చెప్పుము.

కృ—నాథుఁ డెట్లయిన రాకమానడు. వచ్చి యూరకపోవువాఁడు
కాఁడు కావున మనమిద్దఱము కవాటము దెఱువక శాలువ
ను గట్టిగా బిగించి కప్పుకొని పరుండము, మనయదృష్టంబున
నొకవేళ మనలను జూడకుండఁ బోవునేమో.

(అని నిండ ముసుగు పెట్టుకొని పరుందురు.)

గొల్ల—(తలుపు విరుగగొట్టి లోపల బ్రవేశించి నలుదిక్కులు వెదకి
రాధను కానక) ప్రతిదినము భోజన పదార్థములను దీసికొని
వచ్చుచు నేడు తీసుకొని రాకపోవుట యేమి కారణము? తాను
దిగి పండుకొనినఁ జాలునని కొనియెను గాఁబోలు (వెదకి యెం
దును లేదే! ఒకవేళ పరుండియున్న దేమో! (నడచును)

రాధ—(ముసుగులోనుండి) కృష్ణా! కొంపమునిగినది. ఇట వచ్చుచు
న్నాఁడు. అయ్యో! ఇప్పుడే నా పరియాచకము! ముందు సంగతి
విచారింపు.

కృ—నీకేమియు భయములేదు నీవు గట్టిగ శాలువను బిగజుట్టుము.
నేను పాయము నాలోచించెదనులే (యిట్లనుకొనుచుందురు

గొల్ల—(పోయి చూచి) ఆహా! ఈపాపచరిత - ఈ గల్మషవర్తన, నేను
లేకుండఁ జూచి, కక్షినింపుకొని పరపురుషునితోఁ గూడి
మంతనము గావించి నిద్రించుచున్నది. ఇంక దీనిని సహింప
రాదు (అని గొడ్డలి నెత్తి) అయినను దొందర పడనేల? లేపి
యే చంపెదఁగాక; (అని ముసుగు తీయగా కృష్ణుఁడు రాధ
చెల్లెలగు కమలయై యుండును.)

రాధ.—లేచి నాథా! వచ్చితిరా? మీకొఱకు భోజన పదార్థములను
దీసికొని రావలయునని యింకను వేళగాకుండుటచేతఁ గొంచె
ము పరుండి పోవుదమని నిద్రించితిని. ఇంతవఱకుఁ దెల్వి రాలే
దు. అయ్యో! మీకెంత యాకలియయ్యెనో! మీకెంత

యాయాస పడితిరో? ఛీ! నాబ్రతుకేల? మీగంధర్వోద్ధరి
నన్నిక్కడను చంపుము

గొల్ల—(తనలో) ఆహా! నేనలదిన దంతయుసత్యము. ఈసద్వి
హాపతివ్రత ఏవి మాటలు సత్యములని దూషణముగా జాల
కాని మొదల భోజన పదార్థములను బ్రతిదినము తెచ్చు
నీనాడేల తేకుండును? ఈనాప్రాణనాయకి మనస్సు నొప్పి
పంగూడదు. (ప్రకా) నాకేమియు తొందరలేదు. మీరిచె
లెప్పుడు వచ్చినది? ఏమి విశేషములు?

రాధా—అదియంతయు దర్వాత జెప్పెదను మొదట భోజనముని
లెండు.

కృ—అత్తా! నేనును బోనొదను.

గొల్ల—ఏమేమి? చెల్లెలత్తా యనుచున్నది.

రాధ—ఓహో! ఈపరిహాసము న కేమిలెండు దాని ప్రారబ్ధము. ఈ
కములో నెందరు నత్తవాండ్రు లేరు? కములాపామ్మయత్త
కృష్ణుడు కలసికొందుమంటే (కృష్ణుడు వంక జూచి) నాథ
కమల చాలమంచిది; దానియుక్తి ఎవరికిరాదు; సరి
బదిమాటలైన మాటలాడలేదు; అదిఅక్కా యని పిలువవ
కత్తా యని విననుబడి యుండవచ్చును; లేకున్న నత్తకన
ట్లు పల్కియుండును; మీరు వచ్చులచే ఏకనుండరాద
వెడలిపోయినది

గొల్ల—నాకుం దెలియదా! అదిచాలమంచిది! నన్ను జూచిన నెక
డునట్లే తొలగిపోవుచుండును. నాకాకలి యగుచున్న
ఇంక భోజనము తెమ్ముదువుగాని రమ్ము;

(అని యిర్వురు నిష్క్రమింతురు

రంగము:—యశోద గృహము.

(గోపికలతో యశోద ప్రవేశించును

యశో—మీకింత కష్టమేమివచ్చినది?

1గో—మేమేమని చెప్పుదుము? చెప్పిన మీకుఁ గోపము వచ్చునేమో!

యశో—కోపమేమి చెప్పుడు!

1గో—మీకొడుకు చేయు దుడుకుపనులకు మేము తాళలేకున్నాము.

క. పడతీ! నీబిడ్డఁడు మా
కడవలలోనున్న మంచి • గాగినపాలా
పడుచులకుఁ బోసి చిక్కిన
కడవలఁ బోనడచె నాజ్ఞ; గలదో లేదో.

ఇంతియే గాక పిల్లలకుఁ బాలు లేవని బాలింత లెంతవారించిన నూర
కొనక నీకొమారుఁడావుల కడకు దూడల విడిచెను మేము మొదటికే వేగ
వాఁడ్రము అపాలమ్మకొన్న గాని మాపొట్ట గడువదు. ఇంక మేమేమి
చేయుదుమమ్మా?

2గో—అమ్మా! యశోదాదేవి! నిన్న మొన్న బుట్టెనో లేదో కాని
యెప్పుడే దొంగతనమున నారితేఁడమ్మా! మొన్నటిదిన
మున మాయింటికివచ్చి యుట్టిమీఁదనున్న మీఁగడ, పాలు,
అందకుండుటచే రోళ్ళు పీటలు ప్రోగుజేసి వానిపై కెక్కియ
క్కడికి నందకుండుటచేఁ గుండకు రంధ్రముచేసి తానుద్రాగి
నంత ద్రాగి తక్కినది పారబోసి మేమింటఁ బ్రవేశింపగానే
పారిపోయెను. ఇదిగో! చూడుము (పగిలిన కుండను జూపి)
ఇంతియే గాక నిన్నటి దినము మరలవచ్చి.

క. వెన్నదినఁగ బొడగని మా
చిన్నది యడ్డంబువచ్చి • పిరిదికి దివియన్
జన్నాడిపి పట్టుచీరెను
జిన్న కుమారుండెయిటెఁడు • శీతాంశుముఖీ.

క. చేబంతి తప్పి పడెనని
ప్రాబల్యముతోడవచ్చి • భవనము వెనుకన్
మాబిడ్డదలకు మాడఁగ
నీబిడ్డఁడుఁ దలఁవదెచ్చె • నెలతుక! తగునే?

3గో — అమ్మా! ఇట్టివి చెప్పఁదలఁచుకొన్నచో నేలకు నేను జెప్పవచ్చును. వానికేమిగాని. యిది పెద్దవింత; వినుము.

క. కొడుకులు లేరని యొక సతి
గడు వగవఁగ దమ్ము మగని • గాఢైకనిష్ఠన్
కొడుకులు గలిగెదరనిపైఁ
బడినాఁడిది వినుము శిశువు • పసుతేతల్లీ.

4గో — అమ్మా! అన్నియును పేగాని, నీకేమహదైశ్వర్యమున్నదో నందఱికన్న నింక నాలుగుమారు లెక్కువతినుము. ఇంక నాలుగు మంచిసొమ్ములు మంచి వస్త్రములు ధరింపుము. అంతియేగాని నీకొడుకు నిల్లుమూపై వికిచి యుల్లరి చేయింపవచ్చునా? ఇంకఁ దెక్కు మాటలతోఁ బనిలేదు మామ నోసఖ్యరము వినుము.

క. ఓయమ్మా! మాకుమారుఁడు
మాయింటను పెరుగుపాలు • మనసీయమ్మా
పోయుద మక్కడికైనను
మాయమ్మలనుదరభూషణ • మంజులవాణీ.

యశో — మీరెవ్వరును నాకుమారునిపై నేరములు చెప్పుచునే యుందురు. ఇన్ని నాళ్ళకు లేక లేక యొక్కఁడు పుట్టినాఁడు. వాఁడును జాలమంచివాఁడు వాఁడిట్టిపనులను జేయునా?

(4) అనుబాధము.

క. నన్ను విడచి చనఁడిట్టు
నెన్నఁడు బొరుగిండ్లత్రోవ • తెలియఁగనేఁడుం
గన్నులు దెఱవనిమాయీ
చిన్నికుమారకునిరవ్వ • సేయందగునే.

1గో — కోపముతో, ఎన్నఁడును నిన్ను విడచి యిట్టుపోఁడుగా? యెన్నఁడును బొరుగిండ్ల త్రోవనే పోవఁడుగా? అవునమ్మా!

యెవ్వరిపిల్లడు వారికేముద్దు, కన్నులుస్సితము దెవరంబేమి?
చిన్నవాడు, పాపము. మేము లేకుండఁజూచి యొంటరిగావ
చ్చి వెన్న దినుచుండగాఁబట్టుకొని యిప్పుడే కట్టివేసి వచ్చి
తిని. మామాటలే యసత్యములో, మీపిల్లవాని మాటలే
యసత్యములో, యొక్కసారి మాయింటికివచ్చి చూతువు
గాని రా.

యశో—రానక్కరలేదు. చూడనక్కరలేదు. ఈమాటలవలననే
సత్యము తెలిసినది. భోజనముబెట్టి మీరు వచ్చితిరని యిప్పు
డేగదా వచ్చితిని. ఇంతలో నిన్నికన్నములా?

గో—నీ వాడు మాటలన్నియు విచిత్రములుగా నున్నవి. సరే!
మావికల్పకలైన నగును గాని యేడీ మీ యింట నున్నాఁడే
మో పిలువుము.

యశో—అయిన నేనే కల్పించితిననియా, నీయభిప్రాయము?

1 గో—ఎవరుకల్పించిన నిపుడేమిలే; వాని బిలువరాదా

యశో—కృష్ణా. నీవొక్కమారిటురా.

కృష్ణు—(యశోదవీపుపై జేయిడి తనసంగతి జెప్పిన ముక్క
గోయనుము సంజ్ఞజేయును.)

1 గో—అమ్మా చూచితివా? తనసంగతి చెప్పినదో—

కృష్ణు—(యశోదయొక్కయు, గోపికయొక్కయు నడుమనిలచి గో
పికనోరుమూసి) అమ్మా! నన్నిందులకు బిలిచితివి.

1 గో—(బలవంతముగఁ జేయిదీసికొని) అమ్మా! నానోరుమూ
యుచున్నాఁడు. చూచితివటమ్మా! నీకన్నులయెదుటనే జ
రుగుచున్నను నమ్మకున్నావిదియేమమ్మా?

యశో—ఏమో యిదియంతయుం జిత్రముగానున్నది. ఇంక మీరొం
టికిఁ జనుఁడు. ఈనాఁడు మొదలుకొని యింక మీయిండ్ల
కు రాకుండఁజేసెదను లెండు.

గోపికలందరు—అమ్మా! ఇంక మేము భరింపఁజాలము. ఇఁకనైన

మాయింట్లకు రానీండి తీసిన శాస్తి కయినా. (నిష్క్రమింతురు)

కృ—అమ్మా! నేను లోపలికిపోయి అన్నయ్యచేఁ బద్ధాలు జెప్పించుకుంటాను, నేనిప్పటికి పోనమ్మా! నామీఁద అంతా లేనిపోని అబద్ధాలు చెప్తారు వారి మాటలు నమ్మకు.

యశో—నానే పోనుపుగాని యింక నాచిన్నీపోమ్మా (ముద్దుపెట్టుకొని పంపి) పిల్లవాఁడెప్పుడును ఇల్లు వదలియే యుండఁడు. పొరుగిండ్లకెప్పుడును పోయినట్లే కనుపట్టను. ఈగోపికలందఱును, మాయింట వెన్నదినెనని యొకతెయు, మాయింటమీఁగడదినెనని యొకతెయు, మాయింట పెరుగుత్రాగెనని యొకతెయు, మాకోడలిని చేయరాని పనులు జేసెనని యొకతెయు, నిట్లు ప్రతిదినమును వచ్చి చెప్పుకొని దుఃఖించుచుండిరి. వీరి కసత్యమాడుట కేమవసరము వచ్చినది? వీరి మాటలను నమ్మి దండింతునన్న ప్రత్యక్షముగాఁ జూడక యెట్లు దండింతును తప్పు చేసినను మా చిన్ని కృష్ణయ్యను దండింపనెట్లు జేతులాడునా? మాయనుంగారకొమ్ము పూతనం బరిమార్చుటయు, శకటాసురుని ఖండించుటయుఁ దృణావర్తుని నిర్మూలించుటయుఁ, జూడఁగా మహాపురుషుఁడైనట్లు తోఁచుచున్నది. ఏకారణముచేతనో గాని నాముద్దుకృష్ణునిపై నాకొకసారి పుత్రప్రేమయు నొకసారి దైవభక్తియుఁ గల్గుచున్నది. (ముందుచూచి విస్మయముతో) ఇదియేమి యీగోపాలబాలురు మాకృష్ణునట్లు లాగుకొనివచ్చుచున్నారు? ఏమితగవులు పెట్టుకొనిరో! (గోపబాలకులు కృష్ణుని లాగుకొనుచుఁ బ్రవేశింతురు.)

గోపబాలకులు—రా. రా. ఇవ్వాళ్ళనిన్నూరకవిడిచి పెడతామనుకున్నావేమిటి

కృ—ఊఁ. ఊఁ. ఊఁ. నేను రాను (తేలగిలబడును

గోపబా—రావూ? రావూ? రాకన్న మీాయమ్మరు బిల్చుకొని రామూ?

కృ—ఊఁ ఊఁ. నా సంగతి మీాకెందుకు మిన్నకులనే యున్న అన్నానా? గోవిందా! నేనక్కడ ఆడుకోవటంలే? నిన్నే మైన అన్నానా? ఉద్ధవా! నీవు చెప్పుము నీవు చూచుచున్నావా. లేదా? నిన్నుగాని యింకెవర్నైనగాని యేమయినా అన్నానా?

గోపబా—(లాగుకొనిపోయి) అమ్మా! యశోదమ్మా! చూచావా! మీా కృష్ణుఁడున్నూ మేమున్నూ ఆడుకోఁటప్పుడు మీాయబ్బాయి వద్దువద్దు అని యెంతన్నా వినకుండా మన్ను తిన్నాఁడో? నేలపై నెంత ప్రేమయున్నదమ్మా?

యశో—(కోపముతో) ఏమికృష్ణా! ఎందుకు మన్నుదిన్నాడవురా? పైగవాండ్రు చెప్పినను వినకపోయితివా? పనరేలే! నీసంగతి మొదటినుండి యేమియు బాగుగలేదు. ఎప్పుడును ఏదో యింటిమీాఁదికిఁ దెచ్చుచుందువు, మన యింటిలోఁ దినుటకు వెన్న లేకపోయెనా, మీాగడ లేకపోయెనా? మన్నుదినునంత గ్రహచారమేమివచ్చినది;

క. మన్నేటికి భక్షించెదు
మన్నియమము లేల నీవు ♦ మన్నింపవు మీా
యన్నయు సఖులును జెప్పెద
రన్నా మన్నేల? మరిప ♦ దార్థములేదే?

కృష్ణ—అబ్బా! అబ్బా! వారిమాటలే నమ్మేదవేమమ్మా! వారివన్నియు నబద్ధాలు. నేనెందుకు మన్నుదినెదను? నాకేమి వెట్టియా? వారిమాటలు మొదటకే నమ్మవద్దు వెన్నదినుచుండ నడిగినఁ బెట్టలేదని నామీాద కొండెములు చెప్పుచున్నారు.

యశో—చాలులే, యింక నూరకొనుము. మొదటినుండియు నీవిట్లే చేయుచుంటివి. నీకు సత్యాసత్యములు లేవు. నీవొకరికిలో

బడి యుండువాఁడవుగావు. నీకొఱకీలోఁ బనిలేక తిరుగుచున్నది. నీవుకొంటెకవయ్యెను ఇందరికిన్నమాటలు చాలనేర్చితివి. నీవెప్పుడును నసత్య మాడినారు కారు.

(15 అనుబంధము)

కృష్ణ—అమ్మా! అయిన వారిమాటలనే నమ్మెదవు కాని నా మాట లు నమ్మవా?

శా. అమ్మా! నన్నుదినంగ నేశిశువునో ♦ నాకొంటినో వెఱ్ఱినో?
నమ్మంజాలదు వీరిమాటలుమది ♦ న్ననీవు గొట్టంగనీ
రీమార్గంబు ఘటించి చెప్పెదరు గా ♦ దేని మదీయాస్యరం
ధ్రీనమ్మాఘ్రాణను జేసి నా వచనముల్ ♦ దప్పైనదండింపవే.

యశో—ఏదీ తెఱువుము (కృష్ణుఁడు నోరుతెఱచును విశ్వరూపము గనఁబడును) (ఆశ్చర్యముతో) ఆహా! యిదేమి? చిత్రముగా నున్నదే! బ్రహ్మేంద్రాది దేవతలకును నారదాది మహాయోగీంద్రులకును దుర్లభంబైన శ్రీమన్నారాయణుని విశ్వరూపంబును గన్నులార గాంచుభాగ్యంబు లభించినది, ఇది ప్రపంచమేనా? ఇది స్వప్నమేనా? ఇది మాయామేనా? నేను యశోదాదేవినేనా? ఏమో? యిదియంతయు నత్యద్భుతముగా నున్నది. నాకుఁజిత్తవిభ్రాంతి గల్గినదేమో?

మ. కలయో? వైష్ణవమాయయో? యితరసం ♦ కల్పార్థమో సత్యమో
తెలవన్నేరక యున్నదాననో? యశో ♦ దాదేవిగానో? పర
స్థలమో? బాలకుఁడెంత? యీతనిముఖ ♦ స్థంబై యజాండంబుప్ర
జ్వలమై యుండుట కేమిహేతువొ మహా ♦ శ్చర్యంబు చింతింపఁగన్

(అని శ్రీకృష్ణునకు సాష్టాంగనమస్కారంబుజేసి) స్వామీ! చరాచర మూలకారణా! నారాయణా! నీమహిమ నెవ్వరెఱుంగఁగలరు? నీమాయను బ్రహ్మేంద్రాదులు దెలియలేనప్పు డింక నేనెం

సీ. జగదీశ! యోగీశ! ♦ సర్వభూతాధార!
నకలసంపూర్ణ! యీ ♦ శ్వర! మహాత్మ!
కాష్ఠగతజ్యోతి ♦ కైవడినిఖిలభూ
తములందునొకఁడవై ♦ తనరదీవు
సద్గాధుఁడవు మహా ♦ శయ ద్రష్టసాక్షివి
నీయంతవాఁడవై ♦ నీవు మాయఁ
గూడికల్పింతువు ♦ గుణములవానిచేఁ
బుట్టించిరక్షించి ♦ పొలియఁజేయు
గీ. దీప్రపంచమెల్ల ♦ నిట్టినీవిప్పుడు
రాజమూర్తులయిన ♦ రాక్షసులను
సంహరించి భూమి ♦ చక్రంబు రక్షింప
నవతరించినాఁడ ♦ వయ్య కృష్ణ!

కృ—(తనలో) ఓహో! ఈయమ యనన్యభక్తిజ్ఞాన సంపన్నురాలై నది! ఇఁక మాయగప్పకున్న వీలులేదు. (ప్రకా) అమ్మా! చూచితివా! నానోటిలోమన్నుగలదేమోచూచితివా? ఇప్పటికైన వీరిమాట లబద్ధములని నమ్మెదవా?

యశో—అవును. నాయనా! నీమాటయే సత్యము. బాలకులారా! మీరుపొండు. (బాలకులు నిష్క్ర) కృష్ణా! నేను పెరుగు ద్రచ్చుచుండెదను. నీవల్లరి సేయక యిటనే యుండి యాడు కొనుచుండుము. అని (చల్లజేయుచుండును.)

కృ—(తనలో) నాకొఱకై కాచుకొనినన్ను నిరతముస్మరించుచున్న నాభక్తులగునలకూబరమణిగ్రీవులను శాపవిముక్తులగావింప వలయును. దీని కేఁడుయుక్తిబన్నుదు. అవుగాక! ఇప్పుడునా దొంగతనము బయలుజేసెదను. (యశోదచుట్టుదిరుగును అమ్మా! నాకకొంచెము వెన్న బెట్టుము. నాకాకలి యగు చున్నది. (యశోద వెన్నబెట్టి గిన్నెపట్టి యవ్వలగూర్చుం డబెట్టి నాయన! ఆడుకొమ్ము, (అని చెప్పగాతిరిగివచ్చి) వెన్నద్రచ్చుచున్న యశోదపైబడి వెన్నబెట్టుమని యడుగు

ను. (తిరిగి యశోదకొంచెము పెట్టును. మరల నడుగును
తిరిగి పెట్టి మద్దికొనును తిని యశోదచూచుచున్నపుడు చ
ల్లలో జేయిబెట్టి కెలికి నాకును యశోద కోపింపనేర్చుచు
ఊఁ ఊఁ అని గారాబముజేయుచు ఆమెపైబడి ఏడువఁబూ
యును.)

యశో—(కోపముతో) ఏమి గాయిడీ? చేతిమున్నంతయుఁగలిపి చేసి
న చల్లంతయు నాశనము చేసితివి ఇంతపొద్దెక్కినది, యేపని
యుగానీయవు.

కృ—(కవ్వముపట్టుకొని యేడ్చుచు) అమ్మా! నాకాఁకలి యగు
చున్నది. కొంచెము పాలిచ్చినఁగాని నిన్ను విడువను.

యశో—ఇచ్చెదనుగాని యీపీటపైఁ గూర్చుండుము. పాలు పొం
గిపోవుచున్నవి. దింపి పాలిచ్చెదను. (అనిపీటపైఁగూర్చుం
డబెట్టి పాలుఁ దింపఁబోవును)

కృ—(మూల్గుచు) ఆఁ ఆఁ ఆఁ ఆఁ నాకాకలియగుచున్నను
చెవు పాలిచ్చిపోక పాలుదింపఁబోయెదవా? ఆఁ ఆఁ (చెట్లో
కవ్వముతోఁ గుండఁ బగులఁగొట్టి వెన్నదిని పారిపోవును.)
దును.

యశో—(పాలుదింపి వచ్చి కుండను జూచి) ఏఁడీవాఁడు? [illegible]
బోయెనా?) కృష్ణా! కృష్ణా! ఎందుబోయెదవు? (వెదక
బోవును.)

కృ—(తప్పించుకొని) అమ్మా! నేనేమియు నెఱుఁగను

యశో—నిన్నేమియుఁననను పాలిచ్చెదరమ్మా.

కృ—(చేయినూపుచు) నాకిప్పుడు వలదు. వలదు (అని
నిటు దిరుగుచుఁ బట్టుబడక యుండును.)

యశో—వీఁడు చేయుపనులకుఁ గోపించెదనా, వీఁడు పలుకు మా
లకు సంతసించెదనా?

సీ. బాలుఁడీతండని ♦ భావింతునంటినా
యేపెద్దలును నేర ♦ రీక్రమంబు

వెఱపెఱుంగుటకున్నె ♦ వెఱపింతునందునా?
కలిగిప్రోక్కఁడు ♦ గానిలేదు
వెఱవుతో నాబుద్ధి ♦ విన్పింతునందునా
తనుదానయైబుద్ధి ♦ దప్పకుండ
ఒడ్డెఱుంగక యింట ♦ నుంచెదనందునా?
జొచ్చిచూడని దొక్క ♦ చోటులేదు.

గీ. తన్ను నెవ్వరైన ♦ దలపూయఁబోనె
యోజలేదు భీతి ♦ నొక్కటి యెఱుఁగఁ
డెలమి నూఱకుండఁ ♦ డెక్కసక్కెములాడుఁ
బట్టి శాస్తిసేయు ♦ భంగియెట్లు?

(అటునిటు పరుగెత్తి యెట్లో కృష్ణుని బట్టుకొనినవ్వుచు) ఓహోహో

కృ. క. వీరెవ్వరు శ్రీకృష్ణులు
గారా యెన్నడును వెన్న ♦ గానరఁటగదా?
చోరత్వం బించుకయును,
నేరరఁట ధరిత్రి నిట్టి ♦ వినయులుగలరే.

యశో— ఇంకెక్కడికేగెదవు? పాలిచ్చెదననిన కొలఁది వినక కుండలేసి నన్నింత సేపటినుండియుఁ ద్రిప్పలు పెట్టెదవా? అబ్బ పుట్టినప్పటి నుండియు నీచేష్ట లిట్టే యున్నవి.

కృ— తోయంబు లివియని ♦ తొలుగక చొచ్చెదు
తలఁచెదుగట్టెనఁ ♦ దరల నెత్తి,
మంటితో నాటలు ♦ మానవు కోరాడె
దున్నతస్తంభము ♦ లూఁపఁబోయె
దశ్వలసల్పంబు ♦ లడుగంగఁబారెదు
రాచపేటలఁజాల ♦ రవ్వదెచ్చె
దలయవునీళ్ళకు ♦ నడ్డంబుగట్టెదు
మునలిపై హరివృత్తి ♦ మొనఁజూచె

గీ. అంబరంబు మొలకు ♦ నంగవస్త్ర మెడను
వింతఁ గట్టుకొనుము ♦ వేలుపుత్ర!
నిన్ను వంచవాడ్రి ♦ నీవేలనిటులని
విట్టు క్రిందుమీఁదు ♦ తెలియఁగనని.

నా చేతగాక యిందాకటికి నిన్నుగట్టుగొనవలసెనా! ఇప్పుడు నిన్ను విడదీసెదనో (త్రాడువిప్పి) ఇంక నెక్కడికిఁ బోయెదవో పొమ్ము. అల్లరిచేసెదవా?

(16 అనుబంధము)

యశో — ఉవూ ఉవూ (అనితలనాడించును. యశోదనిష్క్రమించును.)

కృ — ఇంక నీబంధనమే ధర్ములబంధనము బాపుఁగాక! (అనిరోలీడ్చుకొని పోవును. తేటమొత్తముగా సఖ్యా ముడుచును. అట నున్న రెండు మద్దిచెట్లనడుమనుండి రోలీడ్చుకొని పోవును చెట్లు విరిగి నలకూబరమణిగ్రీవులు స్వస్వరూపము నొందుదురు.)

నల — మణి — చేతులుజోడించి) దేవాదిదేవా! నారాయణా!

ఉ. వారిదనాథ, భక్తజనవత్సల! దుష్టనిశాచరేంద్రసం
హార! సరోజనాభ! పు ♦ రారిముఖామరవంద్య పావన
కీర్తిమా! సర్వలోకహరి ♦ కీర్తితదివ్యమహాప్రభావ! సం
సారవిదూర! సుందరసు ♦ జారి! రమాహృదయేశ! మాధవా!

స్వామీ! మేము ధన్యులమైతిమి. మాశాపంబునుండి ముక్తి నొందితిమి. మేమిర్వురము కుబేరుని పుత్రులము నలకూబరమణిగ్రీవులను వారము. మేమొకనాడు మాకాంతలతో నాకాశగంగయందు జలక్రీడ గావించుచుండ నారదుఁ డచ్చటికివచ్చెను. మేము మా సంతోషాంబుధి మునింగి తన్ను గౌరవించకుండుటచే గవలిమద్దులై యుండునట్లు శాపంబిచ్చి క్రమ్మర మా ప్రార్థనమున దయార్ద్రచిత్తుండై భగవదనుగ్రహమున శాపవిమోచన మగునని యానతిచ్చె. నేఁడు

నీకటాక్షంబునఁ జేసి కృతార్థులమైతిమి. బ్రహ్మాదులును నీమహిమ నెఱుఁగజాలరు.

సీ. విశ్వంబునీవయై ♦ విశ్వంబుజూచుచు
విశ్వంబుసేయుచు ♦ విశ్వమునకు
హేతువవై పంచ ♦ భూతమాత్రేంద్రియ
ములకు మనఃప్రాణ ♦ బుద్ధిచిత్త
ములకెల్లనాత్మవై ♦ మొనసి గుణంబుల
నావృతమగుచు ని ♦ జాంశభూత
మగునాత్మచయమున ♦ కనుభూతిచేయుచు
మూడహంకృతులచే ♦ ముసుగుపడక
గీ. నెరినవంతుఁడవై దర్శ ♦ నీయరుచివి
గాక సూక్ష్ముఁడవై నిర్వి ♦ కారమహిమ
దనరి కూటస్థుఁడన నమ ♦ స్తంబునెఱుఁగు
నీకు మ్రొక్కెదమాలింపు ♦ నిర్మలాత్మ!

ఇంక మాకు సెలవిమ్మ (సిగ్గుపడుచుండిరి)

కృ—ఇంక నిందు దడయనేటికి. ఇంటికే పోవుఁడు గాక. (అని రోలు నీడ్చుకొనుచు నిష్క్రమించును.)

శ్రీ

సంగీతకృష్ణలీల.

తృతీయాంకము

(రంగము — బృందావనము.)

(లెక్కలేని లేగలను దోలుకొనుచు చలదికావళ్ళతో గొండఱు గోపబాలురును కృష్ణ బలరాములును బ్రవేశింతురు.)

(18 అనుబంధము.)

కృ—అన్నయ్యా! మనమందఱ మీబృందావనంబునఁజక్కఁగా నాడుకొందమా?

బల—మంచిది, అట్లే కావింతము.

గో—కృష్ణయ్యా యొకసారి వేణు పాడుదూ నీకు దండము పెట్టెదము.

కృ—ఓ! అంతకన్న నాకు సంతోషమేమున్నది! (అని యొక కీర్తన వేణువుతో గానము గావించును.)

అంత—అందఱు సంతోషముతో గంతులు పెట్టుచు కృష్ణునిచుట్టు దిరుగుచు దాళములువాయింతురు.) (ఇట్లే యాడుకొనుచుం

కృ—(తనలో) ఓహో! నీవింక జ్యోత్స్నతివా! నేనాలు గానికలం చిలిచి కాంబోలును. (ప్రకా) బాలకులారా! మందేగలన్నియు ను చక్కగా బద్దికమేసి విచ్చలవిడిగా విహరించుచున్నవి. ఆహా! యివి యెంత అందముగా నున్నవి. అందులో నీలేగ మఱియు నానందముం గూర్చుచున్నది (అని యొక లేగకాళ్లు ను దోకయు బిగబట్టుకొని వెలగచెట్లకొమ్మ విఱిచి కొట్టును గోపాలకులు సంతోషముతో గేకలు వేయుదురు. వత్సాసు రుండు పడిచచ్చును.)

అందఱు—బలే! మంచితమాసరా బలే! యీాకితిరింరా, సూడ్రా సూడాం (గొంగడులను విసరి పైచుచు ఉరుకుచుచప్పట్లుగొ ట్టుచు) యేంకుట్టమూత్తివయ్యా! యేంకుట్టమూత్తివయ్యా

కృ—ఇంక నాదుకొందము రమ్ము.

గో—కుట్టయ్యా, అదిగో! సూశావు. బలే! కొంగ జపం సేత్తుందే మున్నాగ! అబ్బోఅబ్బో, కదలకుండున్నదే, దగ్గిరికిబోయిసూ త్తాంరాండి (అని యందఱు ఒక పెద్ద కొంగ దగ్గరికి బోయి చూతురు)

కృ—(తనలో) స్వామీ! తమరిక్కడ నేచేసి యున్నారు చాలసం తోషము. చాలసంతోషము. (అని దగ్గరున్న కొంగ తటా లున పెద్ద నోరుజాచి కృష్ణుని మ్రింగును.)

అందఱు—అయ్యో! కిట్టయ్య! అయ్యోకిట్టయ్య! యేమైపోయి నావు కిట్టయ్య! మేమేంసేత్తుం కిట్టయ్య! ఈపాడుకొంగయె క్కణ్ణుంచి వచ్చిందో కిట్టయ్య! అరే! సూత్తారేంరా, కొట్టా డి పొడవండి పొడవండి సంపండి సంపండి బంగారంవొంటి కి ట్టయ్యను మింగితె ఊరకయుంటారా? రాళ్ళిసిరియ్యరేంరా (అనిరాళ్ళుకఱ్ఱలు మొదలగువానిని విసరివేయుదురు.
కొంగ కృష్ణుని గ్రక్కును)

కృ—(లేచికొంగదౌడలు జించును, కొంగ రాక్షసుండై పడిచచ్చును)

గో—అరేవ్! మనమున్న యీ ప్రదేశ్మెంతా పోదాంపదండ్రా! కిట్టయ్య మీంద నేమో పాకుతుంటాకొ ప్రకటలు వచ్చేట్టున్నాది (అని యందఱు వస్తారు.)

కృ—గోపాలబాలకులారా! మనమందఱమును జాల ప్రియముగా నచ్చెంది యున్నవారము అదిగో! చక్కని కాసారము కనంబడుచున్నది అక్కడ నీరు త్రాగుదము రండు. (అని పోవుదురు) ఓహో! ప్రాణసఖులారా!

శా॥ ఎండల్ మిక్కిలి రాఁగటంబడితి రిం ♦ విలంబింపఁగా
కండో బాలకులార! చల్లగుడుచన్ ♦ రమ్యస్థలం బిక్కడీ
దండన్ లేఁగలు పూరు ద్రావి యిరవొం♦దన్ బద్ధికల్ మేయుచున్
దండంబై విహరించుచుండఁగ ననుం ♦ దప్తిని భక్షింతమే.

అందఱు—అదుగోరా! కిట్టయ్య పిన్చుతుంనాడు రాండిరా రాండిరా సద్దన్నం తిందాం రాండిరా, (అని యందఱు వచ్చి కృష్ణుని నడుమ నుంచుకొని కూర్చుందురు.)

1. గో—వాయ్ కాడింటం సూళావురా యెంత నున్నంగావుందో (రాయిచూపును)

2. గో—నీదేం బాగుందిరా, ఎర్రగల్లరాయి) నాదిసూడ్రా.

1. గో—నీ సేందిరా, ఏసేది.

2. గో—పిట్టాకురా!

3. గో—మీరింటినుంచి సిక్కాలు దెచ్చుకోలేదు కామట్టి రాయి రప్పలు వేసుకుంటారు. నాకేంగాచారంరా. మంచిసిక్కం వుంది.

4. ఇదిగో! నేను సిగురంటాకులు దెచ్చానోయ్ వారే! ఆదుసూడు తీగెలుతీగ తెంపుకొనచ్చాడేంరా వారే! వెంకన్నా! నూవింత వెఱ్ఱివుండాకోడు కేందిరా! యెంత వెఱ్ఱిగొల్లోడైనా గడ్డిమీఁద దస్రాతిఁటం

1. అగో వుండాల్ హోందో పప్పుడౌతుంది.

2. ఏదిరా ఆనప్పుడు॥

1. వారేవ్ వెంకన్నా అయ్యన్నను సూశావ్ర, పుల్లన్న దబాదిబి గుద్దుతున్నాడ్రా పాపం

2. వాడు మా పొగరుమోతులే, మొన్న యేదో ఊరికిబోయిసాతా నమ్మోర్ని గూడా యిట్లాగే కొట్టాడట్రా సూత్తానే నంవండి (అందఱు పుల్లన్నను కొట్టుదురు.)

పుల్లన్న నెందుకుఁ గొట్టెదరు ?

2. ఈడెందుకు యెల్లన్నను గొట్టాత్రే,

పుల్ల—నన్ను కిట్టయ్య యేమి నాయిస్తున్నాఁడు సూడమనిసెప్పినారు. సూత్తుంటే నాఉల్లిగెడ్డకారం యెంతుకా జెయ్యాట్రా ?

1. కిట్టయ్య మామంచోడారి! ఆయనంత మంచి మనిసే లేడు, నాకుమాత్తరం పెట్టడనుకున్నావు?

కృ—నరే! నీవునుః తినుము. (పెట్టును)

2 (పుల్లన్నతో) నాకోయ్. ఉల్లిగడ్డకారం. నీ కాకుస్తే నాబెత్తా ననుకొన్నావా? ఏంబెట్టల్లే!

పు—ఏవూరగాయా కారమైనా నాఉల్లిగడ్డకారంమీద కొత్తుందా? ల్ట ల్ట ల్ట (అని యూరించుచు తనలో(ఇదేమంచి నయ్యం (అని మూడవవాని పదార్థము తినును)

2. ఇదేంగిరా. నాకంచంలో దంతా కాజేసినావు?

3. ఇదేందిరా. నాకంచంలో దంతా కాజేసినావు? సూడు. నానేపావం యెర్గను.

4. నరేగాని, అంతేగాని, దానికేంగాని? కాని—

1. నంగతి యేందో సెప్తేసెయ్యవేందిరా. అట్లా గుంజకో నత్తావు?

4. నామాటూర్కంతే, నీవింటేయిను లేకమాతే లేసి పో

1. సెప్పురా సెప్పురా.

4. అడ్డెడు అన్నం తింటారని యూర్కే అని ఊర్కే తింటారని ఊర్కే తింటారని.

1 ఇఘుసాలిచ్చురా. ఇన్లే! నచ్చిమోతుంటాను

4. ఓశ్ అబ్బా! నీవు నక్కంగ మాట్లాడతావుగామోసు. ఎవడైన తిట్నాడా!

1. అబ్బా! బతికి బైటబడ్డావురా.

4. ఎవడ్రా?

5. నీవుగాదురన్, నేన్రా.

4. మరి నామాటకు జవాబు సెప్పవేంరా? ఎబ్బె నీ సేతేం అవుతుంది.

5 లేకేంరా! ఓ! సాలామందియున్నారు. అడ్డము లెక్కేం, పత్తరమేం అంటా.

4. యేడ్సావులే! యెదవనాగన్నా.

1. ఊరక కొయ్యటాని కేంలేరా వాడట్లాగే కోస్తాను.

6. ఏందిరా కోసేది?

4. ఏంరా? నీమొగం

5. నీమొగం యేందిరా?

4. నీమొగం యేందంటే లేతలేత సొరకాయలాగ్గె.

5. సూత్తావు మరి లేమూసా?

1. ఎత్తిన్రా.

5 తింటే యేం యిత్తావురా?

1. మాఅన్నం అంతా యిడిసిపెట్టిపోతామా?.

5. సరే సూడు (అని తినలేక తినలేక తినుచు) ఓ ఉ. ఉ. ఓ ఉ ఉ (ఏడ్చును)

4. పొరుసానికోసం తన్నేక నత్తుండాద్రా ముండాకొడుకు.

3. (ఒకపిల్లవానితో) నాన్నా! ఒకనవ్వు నవ్వురా సూత్తాను.

పిల్లవాడు—(నవ్వును) (వాడు వాని పెరుగన్నము తినును) హేం హేంహేం నా అన్నం తిన్నాడు ఊ. ఊ. ఊ. (యేడ్చును.)

2. పసిపిల్లగాడిదితిండం హేం రోగంరా! నీది నీవు తిన్నాదా.

(అని చావగొట్టును) వాన్నా యింగ తిను తిను (అని తన యన్నము పెట్టును.)

3. కోడితెకొట్టాడుగాని బలే పెరుగన్నంరా

కృ—(చల్దిగుడుచుచు, చేతి కడ్డము రాగా వేణువును మొలలో దోపుకొని కఱ్ఱను జ. కలో ఇరికించి యున్న వు ముద్దనుచేతిలోఁ బెట్టుకొని) ఓహో! సఖులాలా!

మ. వినుఁడో బాలకులార! క్రేపు లటవీ ♦ వీథిన్ మహాదూరముం జనియెంగో మెఁ ఘాసఖాదనఁతో ♦ తానాహంబుతో నేఁడుబో యెనో? యేమయ్యెనో? క్రూరజంతువులచే ♦ నేయాపదంబొందెనో కని తెత్తుం గుడువుండు చల్ది గొరగ ♦ ల్గాకుండ మీరందఱున్?

(అని పరిక్రమించి వెదకుచు) ఈవైపున నరిగినట్లున్నవి ఇదిగో! అడుగుజాడ లగపడుచున్నవి (కొంతదూరము నడచి వెద కుచు నిష్క్రమింతురు.)

బ్రహ్మ—(ప్రవే) ఈబాలకుఁ డెవ్వఁడోగాని మహాసమర్థుఁడుగా నున్నవాఁడు. నేనప్పటినుండియుఁ జూచుచున్నవాఁడ ఈతని బల మెఱుఁగెదగాక! ఇప్పుడీ లేగలను గోపబాలురనుదాచెద నేమి నేయునో చూతము. (అట్లు చేసి నిష్క్ర)

(తెరవాలును.)

1 రంగము:—బృందావనము.

(కృష్ణబలరాములు, లేగలు గోపబాలురును ప్రవే)

కృ—నన్ను వంచించుటకై, చతుర్ముఖుఁడు గోవత్సంబులను దాచుటయు నేనును తత్తదాకారంబులను దాల్చి విహరించుచుండుటయు నేటికి సంవత్సరమైనది. ఇంతకాలమును వానికి మదీయసామర్థ్యంబు దెలియనట్లున్నది.

బల—(తనలో) ఆహా! ఇది పరమాశ్చర్యముగా నున్నది. పూర్వస్థితికిని, వర్తమానస్థితికిని జాల భేదంబు గన్పట్టుచున్నది. ఏలనన?

సీ॥ చన్నుమానినయట్టి ♦ శాబకశ్రేణిపై
గోగణంబులకును ♦ గోపకులకు
నబ్బంగి వాత్సల్య ♦ మెబ్బరి నుదయించె
హరి దొల్లి మన్నించు ♦ నట్లువీరు
మన్నించుచున్నారు ♦ మమత జేయుచు బ్రీతి
నంబుజాక్షునిగన్న ♦ యట్లువారు
బ్రేమమయ్యెడి, డింభ ♦ బృందంబుగనుగొన్న
సిరిమహాద్భుత మొందు ♦ నెఱుగరాదు
గీ॥ మనుజదైవతదానవ ♦ మాయయొక్క
గాక నాభర్తయగుచున్న ♦ కమలనయను
మాయయో! కాక యితరుల ♦ మాయనన్న
గంపనొందువిభుమాయ ♦ గాగనోపు.

బ్రహ్మ—(దూరమున బ్రవేశించి) ఆహా! నేమిది? (అని గుహలోని గోపకులను జూచి)

శా. మంకెంగల్గినవత్సబాలకులు నా ♦ మాయాగుహాసుప్తులై
యెందుంబోవరు సరిప్పుడును లే ♦ రేచేయునాకిన్యునాం
డ దుష్కేరు ఘాతలు; ఖరుల వీ ♦ రెవ్వారు, లెక్కైరొకో?
యెందేతెంకరొక్కస్మృతో మొగువా ♦ కేరిమ్యొడన్ నేటికిన్.

మొలె విచారించినను దీనికి గారణం బెఱుంగరాకున్నది గదా! చరాచరంబులగు నివియన్నియు బ్రహ్మవలననే సర్వకాలంబులయందును సంభవించు చుండును. అట్టి బ్రహ్మ నేను గాక యింకెవ్వండును లేడు. ఇంకెవ్వండు సృజింపజాలండు. అట్టివో బ్రహ్మనగు నేనుండగా నీగోవత్సంబులును గోపబాలురును నెట్లు సృజింపబడిరి. ఆహా! ఇది పరమాశ్చర్యముగా నున్నదే.

క. పుట్టితి బుద్ధిమెఱింగితి
పుట్టించితిజగము నగరు ♦ వో మోహ బ్రాయం

బట్టివినూతనసృష్టులు
పుట్టుట లేదార యిట్టి ♦ బూమెలు భూమిన్.

దీని కేమో మహాశ్చర్యకరణ ముండకతీరదు (చూచి) అహా! అదిగో! అదిగో! బాలకు లందఱు నిండి నీలచ్ఛాయలం బులుకుంచు శరీరంబు లలరార హారకుండల కిరీటవనమాలికలు ప్రకాశింప శ్రీవత్స చిహ్నంబులును కౌండన కంకణంబులును మంగళాంగదంబులును విలసిల్ల! శంఖచక్రాది దివ్యాయుధంబులను ధరించి చతుర్భుజవిభ్రాజమానులై సుందర పీతాంబర పరిశోభితులై సచ్చిదానందరూపులై సాక్షాన్నారాయణుని యవతార కారంబులై ప్రకాశించుచున్నారు. అవురా!

ఉ. బాలురఁగంటి నాచెయిది ♦ బాసినవారిని మున్నువారినేఁ
బోలఁగఁజూచునంతటన ♦ భూరినిరర్గళదుర్గమప్రభా
జాలముతోడఁజూపులకు ♦ జాలమిడెమ్చుచు నన్నువార, లే
మూలమొ? మార్గమెయ్యదియొ ♦ మోసమువచ్చెఁగ దేవిధాతకున్.

అహా? నా నేత్రంబులు ముకుళితము లగుచున్నవి. బుద్ధి మందమగుచునది. వేయేల సమాస్తావయవంబులును బరవశంబులగుచున్నవి. నేనేమి సేదుయును.

కృ—(తనలో) చతుర్ముఖునిపని యైనది, బ్రహ్మాభిమాన మడఁగిపోయినది ఇంకఁ బ్రాకృతశరీరము నవలంబించెద (యథాప్రకారముగా నందరు కాన్పింతురు.

బ్రహ్మ—అబ్బ! ఇప్పుడు జీవంబులు వచ్చుచున్నవి. (అని కొంచెము కొంచెము కన్నులువిప్పి) అహా! విష్ణుమాయ యనిర్వచనీయము. అగమ్యగోచరము. (అని కృష్ణుని కడకరిగి సాష్టాంగ నమస్కారముఁజేసి) అహా! పరమేశ్వరా! నారాయణా! ధన్యుఁడనైతిని. ధన్యుడనైతిని

సీ. శంపాలతికతోడి ♦ బలదంబు కైవడి
మెఱుఁగుమెల్లియతోడి ♦ మేనివాని

కమనీయమ్మ్రానులాన్న ♦ కబళవేత్రవిషాణ
వేణుచిహ్నంబుల ♦ నెలయువాని
గుంజావినిర్మిత ♦ కుండలంబులవాని
శిఖిపింఛవేష్టిత ♦ శిరమువాని
వనపుష్పమాలికా ♦ వాసితకంఠమువాని
నళినకోమల చర ♦ ణములవాని

గీ॥ కరుణగడలు కొనిన ♦ కడగంటివానిఁ గో
పాలబాలుభంగి ♦ బరఁగువాని
నగుమొగంబువాని ♦ నను గన్నతండ్రిని
నిను భజింతు మ్రొక్కి ♦ సిర[illegible]

(మరల సాష్టాంగ నమస్కారముజేసి) జనకా! నారాయణా!

(9 అనుబంధము)

మ. ననుమన్నించి, భవద్ధనంబులకు నాకీ నందంబు నిండించు నీ
తనుమూవంబిది నామసంబున ♦ కచింత్యంబయ్యె నీయుల్లస
ద్ఘనవిశ్వాకృతి నెవ్వఁడో పునఃపుంగం ♦ గైవల్యమునొప్పు పా
త్మనివేద్యంబగు నీమహా భవముచం ♦ దం బెట్టిదో యీశ్వరా!

అహా! ఈగోపకుమారుల యదృష్టము.

ఉ. ఎన్నఁడుఁ గైన యోగివిభు ♦ లెవ్వఁ పాదసరాగ మింతయుం
గన్నులఁగానఁ లేరొహా! ♦ కౌఁగిటఁ జేర్చుచుఁ జెట్టఁబట్టుచున్
దన్నుచు గ్రుద్దుచున్ నగుచు ♦ తద్దయుఁ బైఁబడి కూడియాడుచున్
మన్ననసేయువల్లవుల ♦ మాయుల భాగ్యము లింతయొప్పునే.

దేవాదిదేవా! పురుషోత్తమా! వేయుమాటలఁ బనియేమి?

శా. ఏలా బ్రహ్మపదంబె! వేదములకు ♦ న్వీక్షింపఁగా రాని ని
న్నీలోకంబున, నీకరాతిరముం ♦ దీయందలోఁ "గృష్ణ" యం
చాలాపించినమన్త భావములు నీ ♦ యందే సమర్పించు నీ
పేరెందాక్షుని పాదరేణువులు పై ♦ వేష్టించినం జాలదే?

అహా!

మ. నిను హింసించిన పూతనాదులకును ♦ నీవు మేటిసంకేతము
చ్చిన నీకుం బరదారపుత్రగృహగో ♦ స్త్రీ...దేహాను లె
ల్లను వంచింపక యిచ్చు గోపకులకే ♦ రక్షింప నేమిచ్చెదో
యని సందేహము దోఁచుచున్నది పరిప ♦ న్నానీకరత్నామణి!

కః సర్వము నీవ యెఱుంగుదు
సర్వవిలోకనుఁడ వీవ జగదధిపతివిన్
సర్వాపరాధునను నో
సర్వేశ! యనుగ్రహింపు ♦ చనియెద నింకన్.

కృ—మంచిది. (అని మఱల నమస్కరించి నిష్క్రమించును) కృష్ణుడు బ్రహ్మాదాచిన గోవత్స గోపబాలకులు రాఁగఁ దాను సృష్టిని మాయను జేసి) అన్నా మన మందెలనుట జని క్రీడింతమా?

బల—మంచిది (అని పరిక్రమింతురు గోపాలకులను గార్చిచ్చు చుట్టుకొనును)

గోపా—అయ్యో! కార్చిచ్చు కార్చిచ్చు.

మ॥ అదెవచ్చెన్ దవవహ్ని ధూమకణికా ♦ లాభీలమై ఘోరమై
యిదె కప్పెన్ మము నెల్లవారినిటుమీ ♦ రేలా గురక్షింపునీ
పదపద్మంబులకాని యొండెఱుఁగమో ♦ పద్మాక్ష! యోకృష్ణ! మి
క్కుటదమోహామ! మహాపరాక్రమ! దవా ♦ గ్నిన్ వేగ వారింపవే

అయ్యో! శ్రీకృష్ణా! లట్టుచూచెద వేమి తండ్రీ! ఘుఘుంకారమారుత ము వీచుచున్నది. జ్వాల లాకసము నంటుచున్నవి. చూడుము చూడుము ఇంక నిలువ శక్యంగాదు. కటకటా! కృష్ణా!

శా॥ నీచుట్టాలకు నాపదల్ గలుగునే ♦ నేమెల్లనీవారము
న్నాచారంబు లెఱుంగ మీశుఁడవుమా ♦ కాభీలదావాగ్ని నే
డేచందంబున నిం దాటుదుము మ ♦ మ్ముద్రక్షించి రక్షింపవ
న్నా చంద్రాభి! విపన్నలన్ శిఖివితా నచ్చన్నులన్ ఖిన్నులన్.

ఇంక నీవుపేక్షించినచో మాప్రాణంబులు దక్కవు.

కృ—(విని) ఓహో, దావాగ్ని విజృంభించినదే గోపసమూహంబులను జుట్టుకొనుచున్నది. ఓ బాంధవులారా! మీరెల్లరు నింత చింతలందక్కి యొక్కమారు కన్నులను మూసుకొనుడు. (గోపాలురట్లు చేయ దావాగ్నినిమ్రింగి) ఇంక నేత్రములను దెఱువుఁడు (అందఱు అట్లు చేయుదురు) ఇదిగో సాయంకాలము గావచ్చినది. ఇంక మనము ఇంటికేగుదము. పశువులను మరలింపుడు. (గోవులను మరలించి వారితోఁ జనుచు వేణువాయించుచు నిష్క్రమించును)

(20 అనుబంధము.)

రంగము:— (యశోద మందిరము)

(యశోద కృష్ణులు ప్రవేశింతురు

యశో—ఏమిరా కృష్ణా! లేనిపోని జగడములు తెచ్చుచున్నాడవు.

కృ—అమ్మా! నేనేమెఱుగను. వీరందఱు నాపైఁ గిట్టక చెప్పుచున్నారు.

యశో—వారికేమి, నీకుఁ గాదవకయా? నీవు మొదటినుండియు గడుసువాడవే నీసంగతి నేనెఱుఁగనా? ఎప్పుడు నెవరో యొకరితోడ గిల్లిజగడములు పెట్టుకొనుచునే యుందువు ఈసారి యెవరితోనైనఁ బోట్లాడితివా నిన్నేమిచేతునో చూడు.

కృ—(దిక్కు మొగము బెట్టి) నేను బండుకొనియుండ వాండ్రందఱు మనయింటికివచ్చి నన్ను లేపి మాయమ్మకొట్టును; నేను రాను రానన్నఁ గూడ "మీయమ్మ యింటివద్ద లేదు. మనపెక్కడాడుచున్నది ఆమె చూడవచ్చినదా" అని రారమ్మని నన్నులాగిరి నేమొదటికేరాను. మీరేమన్నను నరేయని, నేను చెప్పమీ

అమ్మతో నబద్ధములు చెప్పి కొట్టించెదను చూడుమని పోయినారు. వారిమాటలనే నమ్మి నిష్కారణముగా నాపై కోపపడుచున్నావు (ఊఁ. ఊఁఊఁ (ఏడ్చును.)

య—(నవ్వి) చాలులే నీదొంగయేడ్పులు! ఎంతలో నెంతమాయబన్నితివి; ఎప్పుడు నబద్ధమాడని మీయన్న రాముఁడును నీవల్లరిచేసినట్టు చెప్పినాఁడు. పోని వారన్న పోఁగిట్టక చెప్పినారను కొందము. మీయన్నయ్యకుఁగూడ నీపై నేమిపగయున్నదిరా?

కృ—అదిగాదమ్మా! నిన్న నీవు దీనిని ఁ బెట్టి యిచ్చితివే. యీ మీఁగడ నేను తినుచుండ నన్నయ్య వచ్చి యేమిరా కృష్ణా! నాకుఁగొంచెము పెట్టవురా; కొంచము పెట్టుమూ; అని నేను కొంచమైన దినకముందే నాగిన్నెను లాగికొనవచ్చెను. నేను పరుగెత్తి గదిలోనికిఁబోయి సాంతము తినునని తలుపువేసికొన్నాను. తనకుఁ బెట్టలేదన కోపముతో నీకుఁజెప్పినాఁడేమో.

య—(తనలో) నాచిన్నికృష్ణుని ముద్దుమాటలు అమృతంపుతేటలు; చిన్నవాఁడైనను బెద్దవారికన్న నెక్కువగా మాటలాడ నేర్చినాఁడు. ప్రతిదిన మెన్నితప్పులు జేసినను అదేమి తెల్వియో, తనమీఁద లేకుండ దప్పించుకొనుటయేగాక, యితరులమీఁదనే పెట్టుచుండును. వీని యాగడము జూచిన కోపబుద్ధిపుట్టును వీనిమాటలు విన్న జేతులాడవు. నాపిల్లవాఁడని నేను వాని యల్లరులకు సహింతును గాని యిరుగు పొరుగు వారెందుల కూరకుందురు ఎట్లైన దండింపక విడరు. చిన్నతనమని యూరకొనినచోఁ బెద్దవాఁడైనను నిట్లే చేయుచుండును.

క॥ లాలనమున బహుదోషము
లోలింపఁబించుఁదాడ ♦ నోపాయములు

జ్ఞాలగుణంబులు గల్గును
బాలురకును దావదంష్ట్ర ♦ పథ్యంబు యున్.

(ప్రకా) నీవెన్నియైనఁ జెప్పుము. నీమాటలను నమ్మను. ఇక్కడనుండియైన, నెవ్వరిజోలికి బోవక యేయల్లరియుఁ జేయక తిన్నగా నుండుము. ఇదిగో యిక్కడనుండి కదలితివా—

కృ—అమ్మా! నేనెక్కడికిని బోను ఇక్కడనే యుండెదను కాని నీవు త్వరగా వచ్చి వెన్నపూమాత్రము బెట్టవలెను సుమా!

య—(కృష్ణుని ముద్దుపెట్టుకొని) నాన్నా! అట్లే పెట్టెద. నీవెక్కడికిఁ బోకు మిప్పుడే వచ్చెద. (నిష్క్ర.)

కృ—మాయమ్మ వెడలిపోయినది. వెడలిపోవుచు నెక్కడకుఁ బోవలదని నియమించినది కాని నేనిటనున్న నాకెట్లు ప్రొద్దుపోవును! నేనెందులకు జన్మించితినో దానిని మఱచి విచారింపక వృథా కాలహరణ మేల చేయవలెను. కాళిందీ నదినంతయుఁ దనవిషజ్వాలలచే దూషితంగావించి యనేకుల జీవములంగొనుచున్న కాళీయుని గర్వంబును ముందుగా నడంపవలయును. (తెరవంకఁజూచి) తల్లి వచ్చుటలేదుగదా! (మరలజూచి) వచ్చుటలేదు. ఇఁక నేను తిన్నగ నవ్వలదాటి మా యుద్ధవ బలరామాదులంగలసికొని గోపాలకులతో గంతుక్రీడ గావించెదగాక (అని పరుగెత్తుచు నిష్క్రమించును)

రంగము:——కాళిందీ నదీతీరము.

(కృష్ణబలరాములును ఉద్ధవుఁడును గోపాలకులును ప్రవేశింతురు)

1 గో. ఊరికే పొట్లాడుకోవడం యెందుకురా, కిట్టయ్య సెప్పినట్లు యినుకొందాం (అందురు) చరి చరి

కృ—నేనొక్కడ నొకటి; మీరందఱు నొక్కటి, మీరావైపున

సందుంచు, నేనీవైపునుండెద ఎవరుగెల్తురో చూతుము
(బంతులాడగా బంతిమడుగులోబడును))

1) అయ్యో! బంతి మడుగులో యేసినావ్రా కిట్టయ్య.
2. పోనిలే మడుగు కాడికిపోకుండి బంతి పోతెపోయింది. ఇంటికెల్లి యింకోటి తెచ్చుకోవచ్చునులే
3. అది బతంతే బంతిరా? ఓరైనా దిగి తీసిస్తే బాగుంటుందిరా
4. అవ్వురా! మంచి బుంతేగాని, దాన్లోదిగి నోరుతెత్తారు? మెరగ్న నీవేమైనా దిగితీత్తావురా?
5. అమ్మయ్యో! నాకాతగాను అది పాలాలోతుంది. దానికాడకెల్లి తేచ్చేవాళ్ళు తిరుగుతుందని మామునలమ్మ సెప్పింది
ఉ—అవును. అందఱు, దానిలోపెద్దసర్పమున్నదని యనియెదరు
కృ—ఓ బాలకులారా! మీరేమియు విచారింపకుడు, నేనిప్పుడేమడుగులో దిగి మీబంతిని దెచ్చి మీకిచ్చెదను.
అందఱు—అమ్మయ్యో! అమ్మయ్యో! కిట్టయ్యాకిట్టయ్యా! నువ్వొద్దువొద్దు పోకయ్యా పోకయ్యా బంతిపోతె పోయిందిలే మొదవబంతి దానిలెక్కేం వత్తరందేం దాసుతాత బంతులు తెత్తాంలే. అంతగా దొరక్కపోతె యింకోఆట ఆడుకొందాంలే)
కృ—అయిన మీరిచ్చుటకే యుందును. ఈవృక్షమెక్కి యీమడుగెంత లోతుగలదో చూచివచ్చెదను. (అని వృక్షమెక్కి మడుగులోదూకును)
1. నీవు పాముంగ్గావు
2. నువు పామ్మనిసూశావ్ నా మీద పెడుతుండవే
3. ఎవ్వరు పామ్మంటుంలే, దానికిప్పుడేం శేత్తాంగాని జారి పడ్డేమ గదా.
4. లేదురా,వంశాలనే పడ్డాడ్రా
1. ఏమ్రా? అరే! యింక రాడేంరా. పాపం వొత్తాడో రాడో?

2. అదిగో పాము కట్టయ్యాను జట్టియుకొని కదుత్తూ ఇంకేమి రావటం

ఉద్ద—(చూచి) ఆ! యేమి మా కృష్ణుని బాము గరచుచున్నదే (కృష్ణుని వంక జేసులు చూచి) అయ్యో! కృష్ణా! నిన్ను బాము గఱచుచున్నదా తండ్రీ.

8. విషకుచయుగ యుగురంగ్రాసి

విషకుచదుగ్ధంబు ద్రావి ♦ విషవినీయుడవై

బిసరుహాలోచన యుద్భుత

విషయుడవగు నీకు పగ్ప ♦ విషముక్కాంగదా!

1. మనమందఱము యింటికెళ్లి యశోదమ్మతో చెప్పుకుందాం రండిరా.

(అందఱు నిష్క్ర)

శ్రీ

సంగీతకృష్ణలీల

చతుర్థాంకము.

రంగము:—యశోద గృహాంగణము.

(యశోదయు. గోపబాలకులును బ్రవేశింతురు)

గో— అమ్మా! అమ్మా!

య—ఏమిరా అట్లేడ్చెదరు? మా కృష్ణుఁడేడి

గో—అమ్మా! మాకుఁ జెప్పుటకు నోరురాకున్నది.

య—అదేమి! మీతో నాడుకొనుటకు రాలేదా?

గో—మేమందఱము, అడవికి బంతులాడుకొనుటకేగి యాడుకొను చుండ మాబంతి మడుగులోఁ బడెను. ఎవరును దిగవలదు అందఱము నింటికిఁ బోదమని నిశ్చయించుకొంటిమి. ఇంతలో మీకృష్ణుఁడు చూచెదనని చెట్టుపైనెక్కి,

మ. కటిచేలంబు బిగించి, పింఛమున జ ◆ క్కంగొప్పుబంధించి, దో
స్తటసంస్ఫాలన మాచరించి, చరణ ద్వంద్వంబుగీలించి, త
త్కుటశాఖాగ్రము మీదినుండి యురికె ◆ న్గోపాలసింహంబు ని
ష్కటమున్ మాయ హ్రదంబులో ఘుభ ఘుభ ◆ ధ్వానంబమానంబుగన్

వెంటనే యొక్క పెనుబాము సమస్తవ్రేలలం గ్రక్కుచు వచ్చిచుట్టుకొని గట్టిగా కఱచినది.

య— హా! తండ్రీ కృష్ణా! (మూర్ఛిల్లి మరల లేచి దుఃఖముతో)

క. కృష్ణా! కాంక్షుచుంగను
గట్టిగ నిన్నుఁ గాంచి ♦ గంపించితివో
ఱట్టడితివో పాపపువిధిఁ
బట్టి మము దలంచి కాక ♦ పలవించితివో

ఓ బాలకులారా! మా కృష్ణునెక్క డున్నవాఁడో యక్కడకు నన్నుఁ దీసికొనిపొండు.

గో— అమ్మా! అల్లదిగో చూపెదరమ్మా (అందఱు నిష్క్రమింతురు.)

రంగము:— కాళిందీ హ్రదము తీరము.

(యశోద, గోపబాలకులు ప్రవేశింతురు.)

య— హా తండ్రీ! కృష్ణా! నీవు సర్ప దష్టుండవైన దుఃఖము ననుభవించుచుండ నీపాప కన్నులతో నూరక చూడవలసివచ్చెనుగదా

క. పన్నగము మమ్ముఁ గఱవక
నిన్నేటికి గఱచె కృష్ణ! ♦ నెమ్మిగ లిగి నీ
వున్నను మము రక్షింతువు
నిన్నుఁ గా రక్షింపలేము ♦ నేరము తండ్రి,

అయ్యో! నా [illegible]! యింతకుముందే యెప్పటికేగవల దిచ్చటనే యుండుమని యెన్నోవిధములఁ జెప్పియుంటినే ఇంతలో నెంత యాపద ఫలించెనురా! నిమిషమైన నిన్నుగనకున్న పరిపరివిధంబులఁ బరితపించు మాకింకెవ్వరికిని దూరమైతివే, అయ్యో నాతండ్రీ! నాచిన్ని కృష్ణా! హా కృష్ణా! కృష్ణా!

ఉ. చూడవదేమి! గాంచవు ♦ జూపుల మమ్ము, నఖాళితోడ మా
టాడవదేమి? సఖ్యముగ, ♦ నందుని పాదములందు వ్రాయ నే
డాడవదేమి? వర్తనము ♦ లవ్వలి మోలను గోపికావళిం
గూడవదేమి? నవ్వులకు ♦ గోపకుమారవరేణ్య! చెప్పుమా,

అయ్యో! నిను వీడి యింకెట్లు బ్రతుకఁగలను!

సీ. శ్రవణరంధ్రంబులు ♦ సఫలతఁ బొందింక
నేమి భాషించువా ♦ రెవ్వరింక
కరచరణాదుల ♦ కలిమి ధన్యత నొంద
నెరిఁగి పైఁ బ్రాకువా ♦ రెవ్వరింక
నయనయుగ్మంబులు ♦ సతతి కృతార్థములు గా
నవ్వును జూపువా ♦ రెవ్వరింక
జిహ్వలు గౌరవ ♦ శ్రీఁ జెరంబాటుల
మొదఁ బలికించువా ♦ రెవ్వరింక

గీ. దండ్రి! నీవు సర్వ ♦ దుష్టదమనుఁడై యున్న
నిచట మాకుఁ బ్రభువు ♦ లెవ్వరింక
మరిగిపాయలేము ♦ మాకు నీతోడిద
లోక మీవు లేని ♦ లోక మేల?

ఉ.— అమ్మా! ఊరడిల్లుమూరడిల్లుము. శ్రీకృష్ణునకేమియు భయములేదు. అతఁడు మనుష్యుఁడుగాఁడు. బ్రహ్మాదుల ప్రార్థనఁ గైకొని భూభారము హరించుటకై యిట్లవతరించి యున్నాఁడు. పూతనాది దుష్టరాక్షస సంహారంబులు గని విని యెఱింగియు నిట్లు సామాన్యులవలె భ్రాంతినొందెదవేలనమ్మా! నీకొడుకిప్పుడే కాళీయుని గర్వంబడంచి రాఁగలఁడు. (కృష్ణుఁడు కాళీయుని ఫణములపై తాండవమాడుచు గనబడును) (చూచి) అమ్మా అమ్మా! అటుచూడు మటుచూడుము.

సీ. ఘనయమునానదీ ♦ కల్లోలఘోషంబు
సరసమృదంగ ఘో ♦ షంబుగాగ
సాధుబృందావన ♦ చరచంచరీక గా
నంబు గాయకసుగా ♦ నంబుగాగ
గలహంస సారస ♦ కమనీయమంజుల శ
బ్దంబును దాళశ ♦ బ్దములుగాగ

దివినుండి వీక్షించు ♦ దేవగంధర్వాది
జనులు సభాసద ♦ జనులుగాగ
గీ. పద్మరాగాదిరత్నప్ర ♦ భాసమాన
మహిత కాళీయఫణిఫణా ♦ మండపమున
నఖిలలోచనవిఖ్యాత ♦ నటనమందు
నిత్యనైపుణ్యమొనఁ జేసి ♦ నృత్యమాడు.

యశో — (చూచి) ఆహా! ధన్యురాలనైతిని. ధన్యురాలనైతిని.
నాజన్మ సార్థకమయ్యె ఆహా! ఉద్ధవా!

మ. గతజన్మంబున నేమి నోచితిమొ? యా ♦ గంగాశివులే మేమిచే
సితిమో? యెవ్వరికేమి పెట్టితిమొ? యీదింతారతిం బ్రొద్దు పు
చ్చితిమో? సత్యము లేమి పల్కితిమొ యే ♦ సిద్ధప్రదేశంబు ద్రొ
క్కితిమో? యిప్పుడు సూతగంటిమిచటం ♦ గృష్ణార్భకున్నిర్భయుం
స్వామీ! చరాచరమూలకారణా! నారాయణా!

ఉ. ఎట్టితపంబు చేసెనో కో ♦ నెట్టిసుకర్మము లాచరించెనో?
యెట్టివిధంబు పల్కెనో కో ♦ యీఫణి పూర్వభవంబునందుమ
న్నెట్టిమహానుభావులకు ♦ నెన్నఁడుఁ జేరువగాని నీవు నేఁ
డిట్టివినోదలీల దగ ♦ నిక్కి నటించెద వీ ఫణీంద్రుపై
(నీటిలోనుండి కాళీయునిభార్యలు ప్రవేశింతురు)

31 అనుబంధము.

i. కా-బా — ఆదిదేవా! పుండరీకాక్ష! రక్షింపుము. రక్షింపుము
శా. బాలుండీతఁడుమందిరాంగణముచు జా♦ వ్వార రాముక్రూరుండుమ
క్ష్మాలుండౌనవునై వసేము సుభగ ♦ శ్రీబాసి వైధవ్యదు
ష్టాలంకారముఁబొంద నోడెద మనా? ధాలాపమాలింపవే.
చాలు న్నీ పదతాడనంబు పతి భి ♦ క్షం బెట్టి రక్షింపవే.
(నమస్కరింతురు.)

2. కా—భా—జగదీశ్వరా! శ్రీకృష్ణా! నీనిగ్రహానుగ్రహములెంత
వారము! మాకు పతిభిక్ష బెట్టి రక్షింపుము.

గీ. మన్మథుని బెండ్లిసేయు ♦ మాప్రాణవల్లభు
ప్రాణమిచ్చి కావు ♦ భక్తవరద!
నీవుసేయు పెండ్లి ♦ నిత్యంబు భద్రంబు
చిన్ననాటి పెండ్లి ♦ పెండ్లిగాదు.

(కృష్ణుండు మడుగులోనుండి యొడ్డునకు వచ్చును. వెంటనే దుఃఖించుచుపోయి కృష్ణునెత్తుకొని యశోద గోపబాలురతో నిష్క్రమించును.)

(కాళీయుండు మడుగు విడచి భార్యలతో నిష్క్రమించును.)

రంగము. గృహము.

(వెంకన్న - సరోజిని ప్రవేశింతురు)

వెంక—యిద్గో! అకేవ్ ఉంటున్నావా యియ్యాల పిల్లోడుసాలా సాలా సికాకుపడుతూ వుండాడు నీవెచ్చుటకుబోకుండావుండి పిల్లోణ్ణి ఏడ్పించకుండా నేవచ్చేవరకు వంటజేసి సిద్ధంగా వుండాలె. ఏమ్ మాట్లాడ్! బద్దరం. బద్దరం.

సరో—మీరెక్కడికి వెళ్ళెదరు?

వెంక—నాను జీతాలకాడికెల్తున్నాను. యెల్లనట్టయితే పెద్దగోల్ల జీతం యిత్తాడామరి? మనము మొదలికే పనోళ్ళం యిద్గో యెల్తున్నాను. బద్దరంసుమీ.

(నిష్క్రమించును.)

సరో—ఇప్పటికి నాపీడవదలినది. మా కృష్ణునిచెంత కెన్నడు పోవ్రదమన్న నిముసమైన నిల్లు విడచి పోడు. ఈపిల్లవాండెన్నడు ను గడియ కదలనీయండు. ఒకటే యేడుపు యేమిసేయుదును! ఈనాండెట్లయిన గృష్ణుని జూచి తీరవలయును.
(విచారించి) అయ్యో! చంటికూనయే, యేడ్వడా! ఊరడింపనేమి యేడ్వకున్ననేమి? యింకెట్లైననేమి? కృష్ణుడే నా

జీవము కృష్ణుడే నాప్రాణము. కృష్ణుడే నాసర్వస్వము. ఇంత యేల నసమస్తంబును శ్రీకృష్ణుడే శ్రీకృష్ణుండు వినా నాకుఁ బ్రపంచము లేదు. నాప్రాణనాథుండు, నామనోహరుఁడు, నారక్షకుఁడు: శ్రీకృష్ణుఁడే— వానిని స్మరింపక, వానిసేవజేయక, వీనులార వాని వేణుగానమును వినక, యెటుల యరని మనమైన నీవ్రజాల (తెరలో వేణుగానము) అదిగో వేణుగానము వినవచ్చుచున్నది ఆహా!

సీ. విశ్వమోహనమైన ♦ వేణునినాదంబు
  వరనగంభీరగ ♦ ర్జనముగాఁగ
మహనీయనిర్మల ♦ మందహాసస్ఫూర్తి
  లలితసౌదామినీ ♦ లతికగాఁగ
దలచుట్టు బాగుగ ♦ దనరుపించపుఁదండ
  శైలభేదనశరా ♦ సనముగాగ
కరుణాకటాక్ష సం ♦ జనసుధావర్షంబు
  సలిలధారాప్రవ ♦ ర్షంబుగాగ
గీ. జూడనేతెంచు గోపాల ♦ జనమనఃప్ర
చాతకంబులదురవస్థ ♦ దక్కఁజేసి
కృష్ణమేఘంబు బహుళర ♦ క్తిఁజెన్నొప్పె
విమలబృందావనాకాశ ♦ వీథియందు.

ఈసమయమునందే శ్రీకృష్ణుని సేవింపవలయును (పిల్లవాని ...యేడ్పులలోనుంచి నిష్క్రమించును. పిల్లవాడేడ్చుచుండును.)

(22 అనుబంధము)

...రకన్న—(ప్రవే) ఏందిది. పిల్లోడు యెక్కెక్కి యేడత్తుండాడు యిదెక్కడికో పోయింది. దీనికెప్పుడు పొరుగిండ్ల పెత్తనాల్తోటే సరిపోతుంది. అక్కడనే కూసుంటది. యెంతపిల్చినా రాదు వూకో నాయన నావూకో; మీయమ్మవత్తుండాల్లే యెమేవ్ శేవ్, (పిల్లవాడెక్కెక్కి యేడ్చుచుండ) వూకోరా!

వూఁకోరా! (కోపముతో) సిగ్గులేనిముండ, వొళ్ళు మాలిస్సి
స్పితే సిగ్గుండాలె. యెన్నిదిట్టినా యెన్నికొట్టినా పౌరుసం
బ్రతుకేందుకు. నీకుంటే నాక్కాదు సిగ్గుంటది. యిప్పుడెం
దుకు! గానీరానీ నాతమాససూసిత్తా; (పిల్లవాడు మరల బిగ్గ
రగా నేడ్వగా) యింకేంసెయ్యాలె. యీడియేడ్పు యెక్కు
వైంది. ఆడారాదు. కాసేపు వుయ్యాలయినా వూపిసూ
త్తా (ఉయ్యాలనూపుచు) (పాట) వూరుకోరాకొడక వూరు
కోవేరా నోరు యెండిపోవునో యేమొయింకా, హాయ్
వుల్ వుల్ హాయ్ నీయమ్మనచ్చింది యింకయేముందీ. కా
యమ్మ మీవదిన పాలుత్రాగుమువ్వు హాయ్—యింకయే
ముందీ, యీడెప్పుడు సత్తాడో-నాకుకోపమొస్తేనా నేలకేసి
కొడ్తా-చిన్నంగ జెప్పితెయినాలె. వూఁకో వుల్ వుల్ వుల్
హాయ్ఆయీ (అనివూపి) నేనొచ్చి గంటనైపైందిగందా,
యింకా గాలేదు సూశావా; దీన్ని యేమిశేశ్నా పాపంవుం
దా? వూపీ వూపీ నా ప్రాణం యిసికేత్తావుంది; యిదేగడియ
బుట్టిందో! యింకాశేపట్టి పత్తెనా శిగ్గోశిమెల్లగొడ్తాయా
డికైనా. యెత్తే తొందరగా రావొద్దూ పిల్లవాణ్ణి సూసొ్క
వొద్దూ! యింతమాత్రం తెల్దూ, వూఁకో వూఁకో (ఊపుచు
పాట) యెవణ్ణి మరిగిందీ-యెంతసేపైంది నా పానం యిసికిందీ
నాశాతగాదూ హాయ్—యీళ్ళ నట్టమంటా యింతే
పెడ్లయ్యేటప్పుడే యీండ్ల మరేద తెల్సింది అంతా యీ
ట్లాగేవుంటారా అనుకొన్నంగాని లేకపోతే ఓడనూత్తా
ఉంటానేనైనా యెంత్రంగా వుల్లంగావుందని చేస్కున్నాను
యిన్నాళ్ళమట్టి కాపురం శేత్తున్నాముగందా ఒక్కనాడై
నా సుకం గిలిగిందానాకు (పిల్లవాడు మరింత యేడ్వగా)
నాకడుపులో కాలిపోతావుంది నానొచ్చేవర్కు కూడొండ
మని శెప్పిపోతే నేనట్లా పోంగనే పిల్లోణ్ణి తొట్లా యేశింది.

దా. దాన్ని అటు పోయింది; రానీ మఱి నాకు జన్మేలేదు.
శాకిరి సత్యంగా చెప్పను. యేంచేశే. యీడి నోరెండి
పోతుంది యియ్యాల యీడికి పాలు నా సంపాదనా పా
డయ్యేటట్టుంది ఉస్ ప్రాకో ప్రాకో. (పాట) పైనబొమ్మను
సూసి తాగాడంటారా. దానినోరకొమ్మైనా గర్వదేమిరా హాయ్
పాలిచ్చిపోయినా బాగుండుకోవడా! యీలోపు గానీవు మొ
గిలైనపోదా హాయ్, మా పుల్లన్న యింటికెల్లి కాత్త పాలను
కొంచెనివచ్చి బోశిసూత్తా. (పాలు దెచ్చి) యిన్ని పాలు యీ
డికి దుగా. తాసిన్ని నేనుదాగుతా. (తాగి) యింకా యా
నాన్ననైన్న, యీడిమొగం యిన్ని తాగుతాడు. (మరికొంత
తాగి)

పుల్లన్న—(ప్రవేశించి) ఓరోరి యెంకన్న! పిల్లోడికి పాలోయక నువ్వే
తాగుతున్నావేందిరా! నువ్వే తాగటానికైనా లిపాలొసింది,
నీకే కోగనా ప్రాండ! అంటి తాగరాదూ కబోసుకోని:
నీ పిల్లాగ యింకా రాకీదేంగా?

వెంక—అదేట్లా నా పిల్లోడో నాకు తెల్లు. దానికాట నా కాడతే
వొస్తు. యిందు పాలు తాగుమోంతే అందాక నాను తా
గుతు నా య. తీ మోంతే నావమ:టావ యేం. యియ్యాన్ని
యీడు తాగుతాడా!

పుల్ల—మయ్యాసే; పాలన్ని నువ్వే తాగినా వేంది!

వెక—ఇయ్యి తాగుతే అంతే సాల్లే; వోడిబతు కాదిదే; అది వోది
లిపెట్టి పోతే పిచ్చోడవా యేం. పెద్దోడైతే యీడు నన్ను
బతికిత్తాడా అంతా చరిగ్గుంటేనే చరి!

పు—సాల్లే: పాలుబోయ్ పిల్లోడికి, (నరోడని ప్రవేశింపం జూచి)
ఇద్దోనోయ్ నీపెళ్లాం వత్తుంది.

(శిశి అనుబంధము)

వె—(పాలన్ని తాగినదుమ్ముగెత్తి కుండబెట్టుకొని) అంతకానేడ్

దాంక యాడికెల్లావే, నీవు సిగ్గు లేనిముండవే; మీవాండ్లంతా
యింతే! నిన్నెరక్కపోయి సేసుకొన్నా, పిల్లోడు యేడ్చి
యేడ్చి సచ్చిపోందు వ్రాపిస్రాపి నాను సచ్చిపోయిన. ఇదం
తా సూశి సూశి యీపుల్లన్న సచ్చాపు గ కొందుకు వా
చ్చావు లంజ కాన, నీయమ్మ యింతే నీచెల్లెలు యింతే, నీ
అక్క యింతే. నువ్వింతే. మీయింటోళ్ళు రెవరు సంసా
రం శేశారు! మాయింటికి రావొద్దు యెల్లిపో! సుకంపడి కు
లుక్కుంటూ యిప్పుడొచ్చినావు పాలిచ్చిపోవద్దు?

సరో—నే నెక్కడికిని బోలేదు. గోవిందమ్మబిడ్డ సమర్తాడినది. అం
దరుముత్తైదువలు పోవుచుండ నేనుఁగూడ ఇప్పుడే కుడువు
సెండ పాలిచ్చి యుయ్యేలలోఁ బరుండఁబెట్టేఁదిబుచ్చి వెళ్ళి
తిని. వీని దుంపతెగ వీడిప్పుడుగ పోయినట్లుచునే యుండు
ను. వీఁడుచానసైన చావఁడు! కొంచెమైనసే పల్లీ పరుండ
రాదా! నీవైన కొంచెమాగి రారాదా? పనిపడిపోయినదని
యిప్పుడేవచ్చితిని; యింతలోనే యిన్నితిట్లా! మా వాండ్లమ
ర్యాదయు మీ వాండ్ల మరియాదయు నిప్పుడు వారందరిఁని తెలి
యును నోరుమూయుకొనుము నీచర్య యేమియు బాగున్నది
కాదు నేనింక నిక్కడనుండను. నాపుట్టింటికి పంపించు.

వెం—పుల్లన్నా! యింటన్నావా! నువ్వే సెప్పు; ఇట్టా అయితే
సంసారంయెట్లా యేతత్తుందో నువ్వేసెప్పు.

పుల్ల—సరోజనీ! చరేగాని నీవింతసేపెందు కున్నావే దబ్బునారాకా!

సరో—అన్నా! ఇప్పుడే పోయితిని వాండ్రు రానీయలేదు.

పుల్ల—చరే పిల్లోడికి పాలివ్వు; యెంకన్నా! కొట్లాడుకోకండి
అన్నంతిను.

వెం—నాను తిన్ను. దాన్ని తినువాను. అదిముందు తింటేగాని
నుందు తిన్ను.

పుల్ల— ఓమామ్మ, యూ! నీవు తిని నీమొగుడికి [illegible] కుంటుకోకుం
డి నేనింటికెళ్తా. (వస్త్రము [illegible] నవ్వుతో)
వారేమున్నా! [illegible] దింకొన్నేగలేవ్
నన్నొక్క [illegible] నా పిల్లను [illegible] తాలు వేసి
మరియొల్లు [illegible] నున్నది. [illegible] తీసికొ. నా
పిల్లా [illegible] వాడితో [illegible] తినుతుంది

వెం— చచ్చినవాళ్లు (పుల్లన్న పోయిన [illegible]) వాసిన్ అన్నం
పెట్టి (తీసి) [illegible] నీను [illegible] నా తెల్పుదోసుకో. మ
ల్లీ యిప్పుడే నా [illegible] పిల్లగాణ్ని ఆడించుకుంటూయుం
ట్లోవుడు (వాకిలికి తాళము వేసి నిష్క్రమించును.)

నరో— ఈయున వెడలిపోవును. కాలనేపటికి గాని రాదు. పిల్లవాం
డిప్పుడే నిద్రించినాడు, కృష్ణుని యాజ్ఞప్రకారముగ నిప్పు
డే భుజించి యలంకరించుకొని తత్సన్నిధి కరిగెద (అట్లుచేసి
తెల్పు రాకుండుటచే) ఇదేమి చిత్రము? కవాటము రాకున్నది
పోవుచు తాళము వేసినగాంబోలు [illegible] పోవుదును
హా! కృష్ణా! జగన్నాయకా! నామనోనాయకుండవగు నీద
ర్శనంబు [illegible] యిట్లు దుఃఖించుచున్నదాన. ఇట్టిచో
నీవు గాక [illegible] దిక్కు? హా! యదుకుల కమలాకర!
ప్రభాకరా! హా! వల్లవిజన మనోభవపాటచ్చరా! రక్షింపుము
రక్షింపుము.... నామనోరథ మీడేర్పుము. అనన్యసులభమగు
నీదివ్యమంగళ విగ్రహముతో నొకసారి నానేత్రములకుఁ గ
నిపించి ధన్యురాలిని జేయుము.

సీ. ఏమానేశ్వరు [illegible] రెన్నిటి గప్పినమాయ గప్పగా
నోపక పాండుపుత్రముల ♦ నుందుమహాత్మ! యట్టిపను
ద్రీపకథ ప్రసమూర్తి [illegible] ♦ ధీదనరక్షణ కర్తకిందనూ
తారుమువాయ మ్రొక్కెదను ♦ దారదపోధన చక్రవర్తికిన్.

స్వామీ! మాపూర్వపుణ్యం బెట్టిదో కాని యీ ఘటికలో కేశ్వరుండవైన నీతో మాటలాడుచు నాటలాడుచు నంతరంగము స్వేచ్ఛాభావంబున గ్రీడించుచుంటిమి. బ్రహ్మాదులకైన నిట్టిభాగ్యము చేకూరునా భాగ్యమన్న గొల్లలదే భాగ్యము. అదృష్టమన్న గొల్లలదే యదృష్టము. స్వామీ! నీదివ్యమంగళ విగ్రహమును సందర్శించి యేతరుణి వరింపకుండును. నీవాగమృతము గ్రోలినయే కామినివిరహాగ్ని బారింబడకుండును! నీవేణుగానంబును విని యేసుందరి కందర్పుని బారింబడకుండును. హా! కృష్ణా!

సీ. నీపాదకమలంబు ♦ నెమ్మిడగ్గఁగాని
తొలఁగిపోవఁగఁ బా ♦ పములు రావు
నీకరాబ్జంబులు ♦ నెరినంటఁదివఁగాని
తక్కినపనికి ♦ హస్తములు రావు
నీవాగమృతధార ♦ నిండుగ్రోలఁగఁగాని
చెవులన్యభాషలు ♦ సేవినవు
నీసుందరాకృతి ♦ నియతిఁజూడఁగఁ గాని
మానవన్యంబోలఁ ♦ జూచెఁ గనులు
గీ. నిన్ను కాని పలుకఁ ♦ నేరవు నా జిహ్వ
లొల్లనను చుంబలుకఁ ♦ నోడవీవు
మామనంబులెల్ల ♦ మరిపించుచున్నఁగిలి
తేమిసేయువార ♦ మింకఁగృష్ణ!

ఆహా!

ఉ. కుండలదీప్తగండమును ♦ కుంచితకుంతలఫాలముం, సుధా
మండితపల్లవాధరము ♦ మంజులహాస విలోకనంబునై
యుండెడునీముఖంబుగని ♦ యుండగవచ్చునె మన్మథేక్షుకో
దండవిముక్తబాణముల ♦ దాసులనయ్యెద మాదరింపవే

అని సాష్టాంగ నమస్కారము జేయుదురు)

వరో — ఆహా! ధన్యురాలనైతిని

ఉ. ఏవిభుపాదపద్మములు ♦ నెన్నుడు నబ్జభవాదులైన పెం
ద్రోవజగీనుతింతురో ♦ యోగమ! నీరదదేహు డాప్రబమో
దావృతమయ్యె [illegible] కృ ♦ [illegible] కొండ యనోరథంబునీ
నేవబలిత్రిభావనము ♦ [illegible] చేయుమా.

(కృష్ణుడు సంతోషముతో గొల్లలగూడ [illegible] గొంపోవుదు)

(తెరవాలును)

రంగము:—నందుని కృష్ణాంగణము)

(నందుడు, గోవిందుడు, కృష్ణుడు, మఱికొందఱు గొల్లలు)

(ప్రవేశింతురు)

నందుడు— గోవిందా! అయుగ్నవదు తీసితా?

గోవిం—అవును తీసి,

కృ—తండ్రీ! యేమియున్నవము?

నం—కృష్ణా! మేము ప్రతి సంవత్సరము నింద్ర యాగమును జే యుదుము.

కృ—అది రేపే వచ్చునా యేమి,

గో—అవునా. అందువలననే మీతో నాలోచింప వచ్చితిని.

కృ—(వినయముతో) ఇందఱు పెద్దలుండ నేనెంతవాడను. అయిన నీయాగముం జేసిన నేమిఫలము? యెవ్వడు ప్రభువు? ఏయే సాధనములు గావలయును?

నం—ప్రభువు దేవేంద్రుడు. అధికారి మేఘుడు శక్తికొలది దధి క్షీరాదులు సాధనములు. దీనిఫలముదినుము,

గీ. మఖమునేయు వజ్రి ♦ మదినంతసించును
వజ్రిసంతసింప ♦ వానగురియు
వానగురియుగనవు ♦ వసుమతి బెఱుగును
కనము మేసి ధేను ♦ గణము బ్రతుకు.

క. ధేనువులం బ్రతికెనేని
మానవు ఘనహైనపాడి ♦ ముందలగలుగ

మానుగను బాడిగలిగిన
మానవులుమనుగడసేసి • మనుచుదురుకృష్ణా!

కృ—తండ్రీ! నీవు సర్వజ్ఞుండవు. నీకు నేను జెప్పనంతటి వాడనుగాను కాని, సమస్తమును గర్వమువలననే గల్గుచున్నది ఎవరు బ్రతికినను గర్మమువలననే గాని యీయింద్రునివలనగాదు మీరీ యింద్రుండే కారణమని యనుకొనుచున్నారు. ఈశ్వరునికైనను గర్మమును దాటుటకు వీలులేదు ఇంక నీయింద్రుండెంత

సం—కుమారా! నీమాట లేమో విచిత్రముగా నున్నవి.

కృ—ఇందు విచిత్రమేమియు లేదు, అంతయును బాగుగ నాలోచింపుడు. సత్వము, రజము, తమము, అనిగుణములు మూడు. అందు రజోగుణంబున జగంబు జన్మించును. రజోగుణప్రేరణముననే మేఘములు వర్షించును. వర్షముచే బాడిపంటలును వానిచే బ్రజావృద్ధియు నగును. అంతియెగాని యీయింద్రుండేమియుం జేయజాలడు. నిష్కారణంబుగ నితని నారాధింపనేల? పశువులకుం బర్వతంబులకు నుత్సవముచేయుటయుచితము. ఇట్టియున్నంగాక ఇంద్రుడికానేగోపించునని తలంతురేమో?

శా. కోపింపన్ బనిలేదు శక్రునికిం దా • గోపించు గాకేమి సం
క్షేపంబయ్యెడిదేమి? పట్టణములు • గ్రామంబులున్ దేశముల్
వ్యాపారంబులు మాకుంబోయెనికదే • యారణ్యభాగంబులన్
గోపత్వంబున నుండుచున్ మనకు సం • కోచింపగా నేటికిన్.

ఈయాగము నాకును సమ్మతమే కావున,

శా. గంధాలంకరణాంబరావళులచే • గైసేసి యిష్టాన్నముల్
బంధుశ్రేణియు మీరలున్ గుడిచి యా • భూపారతిన్ వేడ్కన్
సంధిల్లన్ గిరిగోద్విజాదుల కను • స్కారంబు గావింపుడో
జం ధర్మం బనితోంచెనేని జనకా? • జన్మంబు ధన్యంబగున్.

నం—కృష్ణా! నీవు చెప్పినది బాగుగనేయున్నది. అట్లేచేయుదము
(అందఱు నిష్క్రమింతురు)

రంగము:—అరణ్యములో గోవర్ధనపర్వతము.

(కొందఱు గోపబాలకులు ఆవులను దోలుకొని వత్తురు. తర్వాత గోపబాలకులు వంశీకఱ్ఱలను బుచ్చుకొని వత్తురు; పిమ్మట గోపికలు పెరుగు, పాలు, మీగడ, నేయి, వెన్న, మొదలగు వానిని కుండలలోనుండి నెత్తిపైఁ బెట్టుకొని వత్తురు. కొందఱు గోపబాలికలు ముత్తెలను చేతఁ బట్టుకొని వత్తురు. కొందఱు రామభజన చేయుచు వత్తురు. కొందఱు పరిహాసము లాడుకొనుచు వత్తురు.)—

1 గో—కిట్టయ్యా! కిట్టయ్యా! దండాలు.

2 గో—నాను గూడ పెదతా నా కిట్టయ్య యెత్తిగోల్లోడు కాద్రా జేముద్రా, కిట్టయ్యా! దండం సామీ,

కృ—(వేణువును వాయించుచువారి నడుమ నాడుచుండును. పిల్లలందఱు గొంగడు లెగురవైచుచు నాడుదురు. కొందఱు తాళములు వాయింతురు.)

3. కిట్టయ్యా! యేందయ్యో మార్నావు యిది. యీపాటొద్దు యింకోటి పాడు. అయ్యాల పాడితివే అది పాడు. (కృష్ణుఁడట్లే పాడును.)

4. బాప్మలయ్యలు శివులూగంగురు మనేతట్టు యేందిరా అట్లా అరుస్తారు.

5. నీ యెత్తిగూల! అర్థం గాదురా; మంతరాలు మంతరాలు.

6. మంతరాలు వత్తుండారూ! నేనేందో అనుకొన్నానా; యీ అయ్యాల బాప్మల రొట్టె నెయ్యిలో పడిందిరా. (బ్రాహ్మణులు పుణ్యాహవాచనము చేయుదురు.)

6 ఇదిగో, యయ్యా! కొప్పమ్మకా! నెయ్యిదుత్త. ఇక మాట్లాడక వెళ్లిపో. (బ్రాహ్మణులు సత్కారములం బొంది నిష్క్రమింతురు.)

కృ—ఓగోపగోపికలారా! పశువులకుఁ బసపు బూసి మీరందఱును మీమీశక్త్యనుసారముగ నీపర్వతమును బూజింపుఁడు.

గో—సిత్తం సిత్తం (అని, తాము తెచ్చిన పదార్థము లన్నియుఁ బర్వతము ముందు బెట్టి పర్వతమున కెదురుగఁ బశువులను దెచ్చి నిల్పెదరు. గిరిపూజ చేయుదురు.)

కృ—(తనలో) నేను వీరందఱును నమ్మించితిని. ఇంద్రుని గర్వము నాఁటినుండి తప్పక నశించిపోవును. (ప్రకా) ఓబాలకులారా! అబాలవృద్ధంబుగా నావాక్యములు శ్రద్ధతో నాలకింపుఁడు. మన మీనాఁడెంత భక్తిశ్రద్ధలచేత నీపర్వతము నుబూజింతుమో యంత శాలిపంటలు గల్గి సుఖించెదము. కావున గొంచమైన దాచుకొనక పెరుగు, చల్ల, మీగడ, వెన్న మొదలగు మీమీపదార్థము లన్నియు నిట నునిచి మీరందఱును చాటునకుఁ బొండు నేను నివేదన జేసెదను.

అందఱు—సిత్తం సిత్తం (అని అట్లు చేసి చాటునకుఁ బోదురు)

కృ—(వేదితోం చూచుచు) ఎవ్వరును లేరుగదా, (మరలఁజూచి ఎవ్వరును లేరు. ఇంక నాలస్యము చేయఁగూడదు. ఈపదార్థము లన్నియుఁ ద్వరగా భుజింపవలయు. (అంతయుఁదిని ఓహో! గోపికాగోపాలకులారా! మీరందఱును ఇంక రావచ్చును.

గో—వచ్చి పదార్థములు లేకుండుటఁ జూచి కిట్టయ్యా! మీగడ, అన్ని యేయీ?

కృ—(నవ్వుచు) ఈపర్వతము కామరూపి; మన మొసఁగిన పదార్థమంతయు భుజించుటచే మనయెడ సంపూర్ణానుగ్రహముఁ జూపె ననుట నిశ్చయము. ఇఁక మనకు, మన పశువులకు

మన సస్యములకుఁ దప్పక శుభమగును. కావున మీరందఱు లోకమాత దీనికి సాష్టాంగనమస్కారముఁ జేయుఁడు (అట్లు చేయఁగా) ఇంక మనమందఱికిఁ జని కొంచెము విశ్రమింతము రండు. (అని యందఱు తమతమ చోట్లకు బోవుదురు.)

(తెరలో)

పరిశీలయుపరివర్తితంబులగు నోసంవర్తక మేఘంబులారా! నా యాజ్ఞ వినుఁడు.

శా. ఉద్యత్సంపద నమ్మి సంగతనయో ♦ ద్యోగంబునం బెట్టులై
మద్భాగంబు విసర్జనీయ మని గీ ♦ ర్మర్త్యుల్ వడిన్మీరు మీ
విద్యుద్వల్లులఁ గప్పి గర్జనములన్ ♦ వేధించి గోపల్ దనల్
సద్యోమృత్యువుఁ బొందఁగాల్గురియుఁడీ ♦ శౌర్యంబవార్యంబుగన్

(గోపాలురపైనను గోవులపైనను రాళ్ళు పడును)

1. గో—ఏమిటి రాళ్ళు పడుతుండయే యోరన్నా! యిదేంది రా ఓగోవిందరా యెత్తుబాగా యేం గాశారం
2. గో—య కొంప్ముంచ్ఁగొట్టిందారా?
3. గో—పైనుంచి పడుతున్నట్లున్నయిరా.
4. గో—యిదేదో గాశారం పట్టుకున్నట్లుఉది సూత్తే
5. గో—యెన్నడిట్ట లేదే యిదేంగబ్బా యిట్లా రాళ్ళు పడుతుండై.
1. గో—వారేవ్, నాబుఱ్ఱ యెగిరిందిరోయ్—మాలచ్చింపిల్లగాఁడు బద్దరం: గొంకలిమునుగెయ్
2. గో—ఓరెంకన్నో రెంకన్నా! నీమీదపడుతుండాయి రాళ్ళు ఆసెట్లల్లో వోడైనా వున్నాదేమో సూడండిరా సూడండి.
3. గో—ఆరే మబ్బు కమ్ముకొని వత్తాఉది. చీకట్లు పడుతుందయి

4. గో—అబ్బ నత్తినా పెట్టినాన్న. బుట్టమీంది రాయివడ్డది అబ్బా—అబ్బా—ప్రాణం అన్న ముట్టిందిరా.

5. గో—ఆపులంటే అని అరుస్తుండమురా, పాపం యిదేందో మన సావుకే వచ్చింది.

1. —లేకపోతే మామూలు పడుగొడలి పెట్టితే యిందయ్య ఊరుకుంటాడు; నల్లాయనమాట యిన్నాం; యింత గాశారం బెట్టింది.

2. ఇది అలోచిచ్చాలిచ్చే మాటే; ఇందయ్య కోపగించుకొని నాళ్ళవర్నాలు గురిపిస్తుండాడు. ఇంక సత్తాంపా, అట్లాట్టు పోయినోరి పిల్లగాళ్ళు మాత్తరం ముందు సత్తారు ఇంకే, బతుకు. యెనడిదారి వాడిదే యేంపురుగులు? యేంమెకువులు, యేంతాళ్లు, యేంతాళ్లు, కళ్ళు సిత్రి సిత్రిలో బడుతుండయి. ఇసుంత గోవర్ధనమ్మకొండు పెట్టిందే; ఒకిట్టయ్య యీ పాలయు మెట్టుడైనా వున్నాదేమో. కిట్టయ్యంది పలుకుతాండేమో!

గొల్లలు అందరు—ఒకిట్టయ్యా! కిట్టయ్యా! కిట్టయ్యా!! ఓహావ్!!!

1. ఇంటికప్పుడే యెల్లుండాలె యీమబ్బు కట్టంది సూసింబకే ఉపాయం వుండలే అయినదగ్గరం; సూశావ్ పలుచున్నపోలేదు.

గొల్లలు—ఓ దొంగకిష్టయ్యా! దొంగకిష్టయ్యా!! దొంగకిష్టయ్యా!! ఓహ్హావ్!!!

కృ—(విని తనలో) ఓహో! తన కర్పించలేదని యెంచి దేవేంద్రు వైభవంబున నడించి కన్నులు గానక పురందరుండునోంతలేని యీసాధుజనులను బాధించుచున్నవాడు. అవునా! వీని మదం బడంచెద. (అని కానుకొ బిగించి వెలుగెత్తి) ఓహో! గోగోపగోపికాదనులారా! భయంపడకండు. భయంపడకండు.

చ. కలగకుండె పశుసంఘములు ♦ గాసిపడకుండె వ్రజేశ్వరుల్
కలగకుండె కుమారకులు ♦ తక్కిన వారలు బాలవారచే
నలగకుండె, పశువ్రజము ♦ నక్కలునక్కట నిల్వసీకుఁ,
మెలపున నీశ్వరుండు ♦ వేలోసకుఁ గరుణార్ద్రచిత్తుఁడై.

గొల్లలు—కిష్టయ్య పిలుస్తుంటాము రాండి రాండహోంస్. చేతులు చేతులు బట్టుకోండి, కిష్ణకు బడవ్వ, చెట్టు, భామ, రాయి, ర వ్వ సూరీ మందోము సెప్పుకొండాలె.

కృ—ఇదిగో! నేను పర్వతంబు నెత్తుకొన్నవాఁడ గోవులు—గోపిక లు గోపాలకులు—అశ్వాంతర్ధంబుగా నెల్లరును దీనిక్రిందికి వచ్చినిలువుఁడు. (అని చిటికెన ప్రేలితోఁ బర్వతమెత్తును.)

1 గో—వోరేన్ గుట్టక్రింటికి మోరిసూ గుట్టాదలపెట్టితే అంతా అణిగిసత్తాం, నీసావు అబద్దం ఆసావు నిజం

కృ—ఓహో! గోపాలకులారా! ఒక్కరును భయము క్రిందికి రారేమి.

శా. బాలుండీతఁడు కొండదొడ్డది మహా ♦ భారంబు ధరింపఁగా
జాలండోయని దీనిక్రిందనిలువక ♦ శంకింపగా బాల దీ
శైలాంభోనిధిజాతుఁడయ్యు తెధరా ♦ చక్రంబుపైఁబడ్డ నా
కేలల్లాడదు, బంధులార! నిలుఁడీ ♦ క్రిందన్ బ్రమోదంబునన్.

గొల్లలు—ఇంక భయం లేదు, కిట్టయ్య యెంత దయిర్యం లేకపోతే యింతగుట్టెత్తుతాడకా—రాండి రాండి మనకు బెదురం లేదు. (అని అందరులోనికిపోయి) అరే అరే, వాడిలి పెట్టుతున్నట్టున్నాడ్రా! సత్తాం సత్తాం కఱ్ఱలడ్డం పెట్టండి (అందఱు అట్లు చేయుదురు. కొంతసేపు వర్షము ఘోరముగ గురిసి వెలయును.)

కృ—ఓహో! గోపకులారా!

క. ఉడిగెను వానయు గాలియు
వడిసెడి నదులెల్లఁ బొలప ♦ వందలిగిరె, కొం

డడుగుచునుండరె వెనెలలను
కోడుములు కొడంత్రి సతులు • గోపులుమీరఁగ

గొల్లలు — (ఇప్పటికివచ్చి గ్రుడ్డివాళ్లంటే యిల్లాగేనా నత్తాం, కొంప శేరుకుంటాం పాపీ, (అని యుదయించు విస్మయమింతురు కృష్ణుఁడును నవ్వుచుండును.)

ఇంద్రుఁడు — (ప్రవేశించి పాదములంబడి) స్వామీ! పురాణపురుషా

(24 అనుబంధము.)

మ. నిను బ్రహ్మాదులెఱుంగలేరు దనుజా • విష్ణుఁడ, లోకత్రయా
వనదుర్మానగరిష్ఠుఁడన్, విపులను • రైవ్యగర్వభూయిష్ఠుఁడన్
వినయత్యాగ వరిష్ఠుఁడన్, గుడాగ • ద్విడ్విష్ఠుఁడన్; దేవ! నీ
ఘనలీలావిభవంబు పెంపుదలియం • గా నెవ్వఁడన్ సర్వదా.
మఱియు నోఁడగన్నాయకా!

శా. నీసామర్థ్యమెఱుంగ మేఘములచే • నిర్ఘోషమున్ భీషణా
గ్రాపారంబున ముంచితిన్ వ్రాయము నా • కైవల్లపుల్ సేయరం
దోనక్షేత్ర! భవన్మహాత్వమున నా • యుద్యోగముల్ల ముష్ట్య నీ
దాసున్నను కృతానరాఘు గిరుగన్ • గర్హింపవే మాధవా!

కృ — మంచిదితెమ్మూ, సాధుప్రల కెన్నడు నన్నుసేయకుము, పోయి రమ్ము

ఇం — చిత్తము (అని మరల నమస్కరించును, అందఱు నిష్క్రమింతురు)

శ్రీరామచంద్రపరబ్రహ్మణే నమః

సంగీత కృష్ణలీల

పంచమాంకము.

రంగము:— బృందావనము.

అక్రూ— (ప్రవేశించి) అహా! ఏదచుచు

ఉ. ఎట్టితపంబు నేఁబడసితినో ♦ నెట్టిచరిత్రము లబ్ధమయ్యెనో
యెట్టిధనంబు పుష్పలకు ♦ నిబడెనో తొలిజామునందు, నా
యట్టివివేకహీనునకు ♦ నాదిమునీంద్రులు యోగదృష్టులం
బట్టగలేని యీశ్వరుని ♦ బ్రహ్మమయుణ్ హరిఁజూడఁగల్గెడిణ్,

యోచించిచూడ పరమభాగ్యుడైన కంసుఁడు నాకు మహోప
కారమునే గావించినవాఁడు. ఏలయన

ఉ. శూరులు ద్రోల్లియేమిభుని ♦ శోభితపాదనఖప్రభావళిం
జేరి భవాంధకారములఁ ♦ జిక్కక దాటుదు రట్టిదేవునిణ్
వైరముతోడనైన విలు ♦ వన్నను బంచి శుభంబు నేసిని
ష్కారణమైన స్నేహునిడె ♦ కంసునిబోలు సఖుండుగల్గునే!

(విచారించి) ఇంతవఱకును నాపుణ్యవిశేషము బాగుగనే యున్నది.
కాని, రేపటిసమయమునసే విచారమగుచున్నది.

మ. ఇతఁ డాకంసునిచేఁ బంపునకు నే ♦ కోరి నే నేతెంచినాఁ
డతి దుష్టుండని చూచునో నలిఁ భూ ♦ ర్యాదిగ్బహిష్కృత్యసం
గతుఁడౌ బంధుఁడు పోని నన్ను నుడువు ♦ నాఁ జూచునో? యెట్టియు
న్నతిగా వించునొ యేకీయఁ బలుకునో ♦ నాభాగ్య మెట్లున్నదో!

(లేచి) అదిగో! ఘూకములు క్రూరాంశువులవలసి భయంబున చూచుచు? ముదుసలిగొల్లలు పరుగిడుచున్నవారు (నడిచి) పచ్చికను మేసి నిచ్చలవిగో గోగణంబులదిగో విహరించుచున్నవి (మఱియొకవైపుజూచి) అల్లదిగో గంభీరస్వనములతో రంకెలువేయుచు వృషభజంబులు నడగొండల వలెనడచుచున్నవి. గోపబాలకులదిగో! పాటలు పాడుకొనుచు గోవులను గాఁచుచున్నవారు. ఇంకను సందేహమేమి?

మ॥ అలకభ్రాజితమై సుధాంశునిభమై ♦ శ్రీవత్సప్రభోద్దామమై
జలజాతంబయి కర్ణకుండల విరా ♦ జద్గండమై యున్న యా
జలజాతాక్షు ముఖంబు సూడఁగలుగన్ ♦ సత్యంబు వో నాకనా
వల దిక్కేఁగుచునున్న వీవమృగ ♦ వ్రాతంబు రీతోరివెంగా.

ఆహా!

ఉ. మాపటివేళ నేనుజని ♦ మాధవుపాదసమీపమున్ దం
డాపతితుండనైన నతఁ ♦ డాశుగ శాలభుజంగ వేగనం
తాపితభక్తలోకభయ ♦ దారుణమైన కరాబ్జ మూఁదఁగా
మోపి హసించి నాకభయముంగృపతోడుత నీయకుండునే.

ఇంక నిచ్చట నాలసింపనేల? త్వరగాబోయి సందర్శించెదగాక.

(నిష్క్రమించును)

రంగము-అరణ్యము.

(అక్రూరుఁడును రామకృష్ణులును ప్రవేశింతురు)

కృ— అక్రూరా! భయములేదు. మన మీనాఁడే మధురాపురమున కరుగఁగలము ఇంతకును కంసుఁడు మమ్ము హింసింపనెంచెనుగా!

అక్రూ—ఒకవిధమునను, పరమమూర్ఖుఁడు కావుననే భవన్మహామహిమము గుర్తింపక పూతనాదుల నంపి విఫలమనోరథుఁడై యంతటితో మానుకొనక చాణూరముష్టికాసురులను నియ్యవధిం

ప—అయ్యో! నేనెంతపాపపుమాటనాడితిని.

కృ—(నవ్వి) అక్రూరా! తప్పులేదు చెప్పుము.

అక్రూ—నియమించి ధనుర్యాగము జేయుచున్నాడు. నీవుపోయి రామకృష్ణులదోర్గర్వనిగ్రహమ్మని నన్ను బుత్తెంచెను; ఈధనుర్యాగము మీయాగమునకై కల్పింపబడినదే గాని వేఱుగాదు. దేవా! నాకు భయముగుచున్నది. ఆకంసుఁడు మహాక్రూరుఁడు; కాలసర్పము. వానిబారిబడకుండ నెట్లు నీవిమహావిపత్సముద్రము నుత్తరింతువో?

కృ—(చిఱునవ్వుతో) ఏమియు భయములేదు. అదియంతయు నీవు చూచుచుందువుగదా? కాని యడిగినదే యడుగుచుంటివని విసుఁగు జెందక యింకొకమాఱు చెప్పుము.

మ॥ నెలకొ నేఁడిక్కడ నీవురాక వలనో ♦ నీకోడనేమైనను
కలుఁగం జెప్పుమటంచు జెప్పరుగదా ♦ సేమంబు రావార్తయే
తెలియంగా లేదని దప్పిగొని వగచిరో ♦ దీనత్వముం జెందిరో
నెలుతో నాతలిదండ్రు లెట్లుండిరో ♦ విన్పింపు మక్రూరకా.

అక్రూ—(దుఃఖముతో) ఏమని చెప్పుదును? కడుంగ కృశించియున్నవారు. నేను నాప్రయాణము నెఱింగించి కుశలంబడుగ, పోయిరమ్మని దీవించియు నిన్ను గంసుని బారిఁబడకుండ నెట్లయినఁ జేయుమనియు నాచిట్టితండ్రి కుశలంబుగ నున్నశాశ్వతకారాగృహవాసముసైతము మాకానందదాయకమనియుఁ జెప్పిరి.

కృ—(నిట్టూర్చి) అయ్యో! నేనెట్టిపాపాత్ముఁడను; అక్రూరా!

క॥ జననీజనకులవృద్ధులఁ
దనయుల గురు విప్ర సాధు ♦ దారాదులనే

జనుఁడు ఘనుఁడయ్యెఁ బ్రోవక
వనరుహ జీవన్మృతుఁడు ♦ వాఁడు ధాత్రిన్

నా జననీజనకుల నెన్నఁడు సందర్శింతునో? ఎన్నఁడు వారు కష్టములనుం డి విముక్తులగుదురో! అక్రూరా! రథము ద్వరఁగా గొంపుము.

అక్రూ— చిత్తము. (తోలును తెరయెత్తగాగానే దినదియొకవదుకు)

మహాభాగులారా! మీరిందే యుండుడు నేనీకాళిందీనదియం దిప్పుడే స్నానముఁ గావించి వచ్చెదను. (అని రథము దిగి నదిలో విధివిధానముగా స్నానముఁ జేసి ఆశ్చర్యముతో) ఆహా! ఏమిది? ఈజలమున బలరామకృష్ణులు సాక్షాత్కరించియున్నవారు. అత్యద్భుతముగానున్నదే! వీరు రథమధ్యమున గదా యున్నవారు? ఒకవేళ రథము దిగి వచ్చియున్నవారేమో చూచెదగాక (అని రథముపైనున్న రామకృష్ణులఁ జూచి) ఆహా! నాకేమియుం దోఁచకున్నయది. రామకృష్ణులు రథము మీఁదనే యున్నవారు. మొదట వీరిని రథముపైఁ జూచితి. పిమ్మట నదీజలమునం జూచితి. మరల రథముపైఁ జూచితి ఇప్పుడు తిరిగి వీరిందున్నవారు. మనోభ్రమము గాదు కదా! అయిననింకను మున్గిచూచెద (మునిఁగి ఆశ్చర్యముతో లేచి) ఆహా! ఈనాఁడు నానేత్రయుగ్మ మెంతపుణ్యము గావించెనో!

సీ॥ ఆభోగిభోగ ప ♦ ర్యంకమధ్యంబున
వలనొప్పు పచ్చని ♦ పటమువాని
మేఘంబుపైనున్న ♦ మెఱుఁగుచందంబున
నురమున శ్రీదేవి ♦ యొప్పువాని
మునరు తేటులు దివ్య ♦ ముఖచతుష్కముగ
తనయుఁడౌటఁజేసి బొడ్డుఁ ♦ దమ్మివాని
కదలిన బహుపద ♦ క్రమవిశేషంబుల
రవమునూఁపెడినూపు ♦ రములవాని
గీ. జలజగర్భరుద్ర ♦ సనకసనందన
సద్ద్విజామరప్ర ♦ శస్యమాన

చతురుఁడై నవాని ♦ సౌందర్యఖనియైన
వానినొక్క పురుష ♦ వర్యుఁ గాంచె.

ఈపురుషుఁడు నన్నుగన్న తండ్రి నా చిన్న కృష్ణుఁడుగాని యితరుఁడు గాడు (అనిసాష్టాంగ నమస్కారముగావించి లేచి చేతులు జోడించి) దేవాదిదేవా! నారాయణా!

దండకము

శ్రీ మానినీమానస చోర శుభాకరా! వీరా! జగద్దేతుహేతి ప్రకాశా! సమస్తంబు నస్తంగతంబై మహాకల్లోలకల్లోల మాలాకులాఖిలపాథోనిధిం గూలగా బాలకేళీగతిం దేలి నారాయణాఖ్యం బటు ఖ్యాతి నస్తోకభిల్లు నీనాభికంజంబులో, లోకపుంజంబులం బన్న విన్నాణి మన్నయాంబమ్మ యుత్పన్నుఁడయ్యెంగదా! పావకాకాశవాతావనీ వార్యహంకార మాయామహామానసాదుల్ హృషీకావళుల్ లోకముల్ లోకబీజంబులున్ నిత్యసందోహమై నీమహాదేహమందుల్లసించున్ వసించున్ నశించున్ జగంబు లేకాత్మలై యొప్పు నీవొప్పిదంబెల్లనో చెల్లఁజెల్లెన్ విచారింప వారెంతవారెంతవారైన మాయాదులా మాయయంత్రోత్కటాతిక్రియాచుల్లొకానుసంధాత యాభాగ నిర్ణేతయే, నీకళా రాశికిం గొందఱంభోజగర్భాదు లధ్యాత్మలందున్ నశేషాధిభూతంబులందున్ ననేకాధి దైవంబులందున్ సదాసాక్షివై యుండెదంచుం, దదంతర్గతజ్యోతి వీవుండెదంచుం, ద్రయీపద్ధతిం గొందఱింద్రాది దేవాభిధానంబులన్. నిన్ను డాకొందురంచున్. మఱిం గొందఱారాధ్య కర్మంబులందుంచి సంసారముం ద్రెంచి నిస్సంగులై మించి విజ్ఞాన దక్షులౌదంచున్ మఱి పాంచరాత్రీను సారంబుగా దస్త్రయత్నంబుతో గొందఱీ వాత్మవంచున్ మఱి గొందఱా వాసుదేవాది భేదంబులన్ నల్వురై యొప్పువాఁడంచు వంచున్, మఱిన్నీవు నారాయణాఖ్యుండ వంచున్ మఱింపెక్కుమార్గంబులన్ నిన్ను గ్గింతురెగ్గేమి యోగుల్ వయోరాశినే; గాను లై కూడుకొన్నన్, విశేషంబులెల్లన్ విశేషంబులై యుండి నీయందు

స్థానంబు లీనంబు తానేక రాకేందుబింబంబు కుంభాంతరంబులం
బింబితంబైన వేఱున్నదే యెన్న నేలా? ఘటాంతర్గతాకాశముల్
దగ్ధఘటాంతంబులం దేకమౌ రేఖ లోకావధిన్ నీక నేకాకలం బొక్క రూపై
కాకివై యుండితివా! కృశానుండు నీ మోమున సోముండు భానుండు
కన్నుల్, లతానాలముల్ రోమముల్, గాలి ప్రాణంబు బాహాల్ను
రేంద్రు, ఘ్రాణంబు, ద్గచంబు, ల్మభోవీధి నాభిప్రదేశంబు, శైలంబ
గళ్ళున్ని మేనంబు, అంభోజగర్భుండు సుహ్యాంబు హర్షంబు వీర్యంబు
నాకంబు మూర్ధంబు, గానేమియున్న నీమేనిదండ, న్బ్రహ్మాండ జాత
గర్భాండమున్ కాండితో దుంబరానోకహానేకశాఖా ఫలాపూరితా
నంతజంతు ప్రకాండంబు వీలం బ్రసిద్ధోదరాశిస్థ జంతు ప్రకారంబు
గా నిండియుండు న్మహాసూన నీరూపముల్ వెగ్గలంబుగ్గడీ పన్నయాం
భోధిలో మీనమై వ న్నిరోధ న్నిరోధించి సాధించి మున్వేద కున్వేద
రాసింబ్ర సాధింపవే దుర్విపన్నైకటభ శ్రీమధుండక్రి న్నె మొత్తవేమొ
త్తవేమందరాగంబు రాగంబుతో గూర్మవై గాంచరిష్ప్రాదివై పంది
వై మేదిని న్కోదికిందోడ్చి దోషాచయుం గొమ్ములన్ మన్ములన్ జిమ్మి
చుంగ్రుక్కవే తిర్యేవే ఘోరవైరిన్ నృసింహుండవై దండివై నందివై
రోచనుం జూచి యాచింపవే పెంపవే మేను బ్రహ్మాండముల్ నిండబా
ఱుండవై రాజకోటిన్ పాటింపవే రాజవై రాజలింబాస్యకై దుర్మ
దాది న్విదారింపవే నొంపవే కూరులవ్యాను దేవాది మానంబులన్
శుద్ధబుద్ధుండవై వైదాకిదా రాంత రంగంబులన్నింత నంగంబులుం
గాగరంగింపవే పెంపు నేపింపవే కల్కిమూర్తిం బ్రవర్తించి నిన్నన్న
నేనెవ్వడన్, నన్ను మాయావిపన్నున్ విషణ్ణుం బ్రపన్నుం బ్రపన్నుం
డవై ఖిన్నతం బాపి మన్నింపవే పన్నగాధీశతల్పా కృపాకల్ప వందా
రుకల్పా నమస్తే నమస్తే నమస్తే నమః

మ. కలలం బోలెడి పుత్రమిత్రవనితా ♦ గారాదిసంయోగముల్
జలవాంఛారతి నెండమావులకు ♦ నా ♦ సల్పియు న్నందంబు న్

దలతుస్సత్యమునందు మూర్ఖుఁడు స్పృహా ♦ తత్త్వజ్ఞుఁడన్నారు నీ
విలసత్ప్రదయుగంబు నూపిరగుణ ♦ స్ఫూర్తిం బులకిత్రపతే

(అని మరల నమస్కరించి చూచి) ఓహో భగవానుఁ డంతర్హితుఁ
డయ్యె నింక నేగెద (అని యిదియుండి కృష్ణుని చెంతకువచ్చును.)

కృ—(నవ్వుచు) అక్రూరా! కాళిందీప్రవాహము సమీపంబునను
న్న నీ తీర్థయాత్రఁ జేసింటిరిమేమి? అందు నీకేమైనఁ జోద్యములు
గానంబడియెనా యేమి?

అక్రూ—(దోసిలియొగ్గి వినయముతో) దేవా!

క. నీలోనలేనిచోద్యము
లేలోకములందుఁజెప్ప ♦ లేవ్వరి నీటన్
నేలన్నింగిసినున్నవే
నీలోఁజోద్యంబులెల్ల ♦ నెగడె మహాత్మా.

నీమహిమ మంచిత్యముగదా! ఇంకఁ ద్వరగా బురమున కరుగుదము
(అనిరధమునఁ దోలును అంతటిక్షణమున మధురాపట్టణముగనంబడును
స్వామీ! మధురానగరమున కరుదెంచితిమి. ఈదాసుని గృహమున
కు విచ్చేసి పవిత్రము చేయుఁడు.

కృ—కంసునివధించిన పిమ్మట నీభవనంబునకు వచ్చెదను. ముందు
నీవేగి కంసునకు మారాక నెఱింగింపుము. (అక్రూరుఁడు
నిష్క్రమించి బరిక్రమించి చూచి) అన్నయ్యా! యెవ్వఁడో
యొకరజకుఁడు వచ్చుచున్నవాఁడు. వానిచలువ వస్త్రములం
గైకొందము. (రజకుఁడు ప్రవేశించ వానింగని) ఓరీ రజకా
మేము మీరాజుగారి బంధువులము. విశేషించి యిప్పుడతి
థులముగాఁ దగినయున్నవారము. తదాజ్ఞచేతనే మీగ్రా
మమునకు వచ్చితిమి. కావున నీయొద్దనున్న సుందరములగు
పరిశుద్ధ వస్త్రములను మాకిమ్ము, మామండలో మంచివస్త్ర
ములు లేవు. కావున నడుగుచున్నవారము, మీరాజుగారు
మాకు మేనమామయగును.

రజకుఁడు—(కోపముతో) ఏమీ? సాలాసాలామటుకొన్నదే! ఓగను కొన్నావు? బద్దుం సుమీ?

కృ—నోరు మూసికొని ముంచుము. (అని పిడికిటఁ బొడవఁబోవును)

రజ—(గుంజుకొని) నాల్ సాల్లే, పోపో. ఎంతపొగరెక్కియుంటే నీకుఁబట్టింది. పాలు మొన్న పెరుగు మీగడ తెగఁదిని దున్నలాగ ఉల్కి కిందా మీదా పడుతున్నారు. నూకు నాను ఎల్లి యేంజేత్తానో దొరోఁడబట్టే యియ్యాల నీకు?

కృ—ఏమిరా, యిస్తావా లేదా?

రజ—నాను యియ్యను, ఏంజేత్తావో జేస్కో.

కృ—వెంగల కూటికై చచ్చెదవు. అన్నగారివిమ్ము.

రజ—(పెద్దగా నవ్వి) యేందరో యేందరో వాళ్లేను బక్క పీనుగవు నువ్వేనా నన్ను నంపేది? నీవ్వా నాకాడ దక్కుతుందనుకున్నావా యేం, పిచ్చోడా పోపో!

కృ—ఛీ! ఛీ! దుష్టుడా! దురహంకారివి. నిన్ను సైరింపఁగూడదు (తలపై గ్రుద్దును రజకుఁడు చచ్చును. వాని యొద్దనున్న వస్త్రములు ధరించి) అన్నా! ఇఁక మనమేగుదము రమ్ము (నడచి) అదిగో మాలాకారుఁడు వచ్చుచున్నాఁడు. వానిఁ జూడ సత్తమునివలెఁ గన్పట్టుచున్నవాఁడు. పోయి పుష్పమాలికలను గొందము. (నడతురు)

మాల—(ప్రవే) అయ్యా, మీరెవరు?

కృ—మేము రామకృష్ణులనువారము.

మాలా—(ప్రేమవినయములతో) నాతండ్రులారా! మీరేనా! మా నాయనలారా! మీరాకకై చంద్రచకోర న్యాయముగా నెదురుచూచుచున్నవాఁడ మీదర్శనంబున కృతార్థుఁడనైతిని. ఇవిగో పరిమళభరితములైన పుష్పమాలికలను ధరింపుఁడు. (అని రామకృష్ణుల కంఠములలోఁ బుష్పమాలికలు వైచి నమస్కరించును.)

కృ—(సంతోషముతో) మాలాకారా! నీభక్తికి మెచ్చితి. నీకేమి కావలయునో వరముం గోరుకొమ్ము.

మా—నాతండ్రీ! యిచ్చెదవా!

కృ—తప్పక యిచ్చెదను.

మా—నిజముగా?

కృ—నిజము, నా మాటకిక నిచ్చెదను

మా—నాతండ్రీ! ననుగన్నతండ్రీ! అట్లయిన సర్వకాల సర్వావస్థలయందును నాకు నీనామసంకీర్తనమును కృపజేయుము.

కృ—మంచిది. అట్లే యిచ్చితి నింక బొమ్ము (మాలాకారుండు కృష్ణ నామస్మరణము జేసికొనుచు నిష్క్రమించు) అన్నా! అదిగో గయ్యాళి కుబ్జ వచ్చుచున్నది. దానిచెంత సుగంధము న్నట్లున్నది. (కుబ్జ ప్రవేశించును) (సమీపించి.)

క. ఎవ్వరిదానవు లేపను
లెవ్వరికింగొంకొనుచు ? నేగుదునీవే
రెవ్వతెమాకిమ్మన్నియు
నివ్వటిలెదు చక్కనగుచు ? నీరజనేత్రీ!

కుబ్జ—మాకునీరజనేత్రియు లెక్కడిదిలే నీవుగావున చక్కనివాండవైతివి. అందఱికిని జక్కదనము ఇక్కడినుండి వచ్చును నేను కంసునిదాసిని, నాపేరు కుబ్జ. మీకు సుగంధము కావలసిన నిదిగో నలందెదను (అని గంధము బూయును.)

కృ—(చిరునవ్వుతో) నామాట నీకు విపరీతములుగాం దోచిన విగదా? ఇదిగో చూడుము నీవు చక్కనిదానవో కావో (అనిదానియొడలు విరచిన నది జగన్మోహనాంగి యగును.)

కుబ్జ—(చిఱునవ్వుతో) సరే! సరేలే! ఉన్నదాని నుండనీయక యిట్లు చేసితివేమి? నిన్నూరక విడువను. మా యింటికి రమ్ము. (అని యుత్తరీయముం బట్టుకొని లాగును.)

కృ—(చిఱునవ్వుతో) ఇప్పుడుగాదు తర్వాతవచ్చెదనులే.

కు—నిన్ను నమ్మఁగూడదు. వచ్చెదవో రావో

కృ—తప్పక వచ్చెద పొమ్ము (కుబ్జ నిష్క్రమించును) అన్నయ్యా మనమిట్లాలస్య మొనర్చుట బాగుగ లేదు. కంసుని సభాభవనంబునకే పోవుదము.

బల—మంచిది (యిరువురు నిష్క్రమింతురు) (యవనిక పడును.)

రంగము:—కంసుని సభాభవనము ముంగిలి

(రామకృష్ణులును మావటివాఁడును ప్రవేశింతురు.)

మావ—ఓరోరి బాలకులారా! ఎందుబోయెదరు? ఇదిగో! కువలయాపీడము. ఈమదగజము దాటింబో! యెట్లు బ్రతుకఁగలరు! నేనెవఁడనో యెరుఁగుదురా ?

కృ—నీవెవ్వఁడవైన మాకేమి ?

శా. ఓరీ కుంజరపాల ! మాదెసకునీ • యుద్యన్మదేభేంద్రముం
బ్రేరేపంబనిలేదు, త్రిప్పమురలన్ • బ్రేరేచినన్నిన్నగం
భీరోగ్రాశనితుల్యముష్టిహతుల • న్భేదించి నేఁడంగకుం
జేఁబుత్తు మహోత్తరద్విపముతో • సిద్ధంబు యుద్ధంబునకా.

మావ—ఆ! అన్నియు చేసితివిలే (అని కృష్ణునిపైకి గజమును దోలును కృష్ణుఁడు కువలయాపీడమును, మావటివానిని చంపి లోనికరుగును) (తెర వ్రాలును)

రంగము:—కంసుని సభాకూటము.

(కంసుఁడు మంత్రులు అనేకజనులు చాణూరముష్టికులు ప్రవేశింతురు

కంసు—(విని యులికిపడి) అదిగో కృష్ణుఁడు మాటాడినట్లు వినంబడుచున్నది. ఓరీ డింభకా ! యెందుబోయెదవురా ? నిలు నిలుము. (అని లేచును)

1 మంత్రి—మహారాజా ! కృష్ణుడులేడు.

కంసు—ఓరీ ! యనృతము లాడెదవా ? నీవెవఁడవు ?

1 మంత్రి—మీపాదసేవకుఁడ నగు మంత్రిని.

కంసు—ఏమి! నీవె మంత్రివా? కృష్ణుఁడవు గావా? అయిన నేనే పొరఁబడితిని

1 మంత్రి—ఓరీ! సేవకా! ప్రభువుగారు విచారగ్రస్తులై యున్నారు. కొంచెము వీచుము. (సేవకుఁడు పంఖాతో వీచును.)

కంసు—(ఉలికిపడి) ఇదిగో కృష్ణుడు హస్తముచే నన్ను మోదినాఁడు. ఇంక నే నెట్లూరకుండఁగలను. వీఁడు హరియైనను గిరియైనను వధింపక మానను.

1 మంత్రి—(తనలో) దేవకీ వసుదేవుల చెఱబెట్టినది మొదలుకొని యీమహారాజున్మత్తునివలె జగమునంతయు హరిమయము గాఁ జూచుచున్నవాఁడు.

సీ॥ శ్రవణరంధ్రములనే ♦ శబ్దంబు వినఁబడు
నది హరిరవమని ♦ యాలకించు
నక్షిమార్గముననె ♦ య్యదిసూపఁబడు నది
హరిమూర్తిగా నోపు ♦ నంచు జూచుఁ
దిరుగుచో దేహంబు ♦ తృణమైన సోకిన
హరికరాఘాతమో ♦ యనుచు నులుకు
గంధంబు లేమైన ♦ ఘ్రాణంబు సోకిన
హారమాలికాగంధ ♦ మనుచు నదరుఁ

గీ॥ బలుకు లెవ్వియైన ♦ పలుకుచో హరిపేరు
పలుకబడియెననుచు ♦ భ్రమసి పలుకు
దలఁపు లెట్టివైన ♦ దలఁచినా తలఁపులు
హరితలంపులనుచు ♦ నలుగఁదలఁచు.

ఎంత విచారించినను దీనికిఁ బ్రతిక్రియ గానకున్నవారము.

కంసు—(సేవకునిఁ జూచి) ఓరీ కృష్ణుఁడా! నీ వేనా నన్ను వధించునది? (కొట్టఁబోవ)

సేవ—(వడకుచుఁ గాళ్లపైఁబడి) ప్రభూ రక్షింపుము. నేనేలినవా[illegible] సేవకుఁడను.

పరిచారకుఁడు—(ప్రవేశించి) మహారాజా! జయము గలుగుఁగాక! రామ
కృష్ణులట యెవ్వరో యిద్దరు గోపబాలకులు ధనుశ్శాల
లోని ధనువులవిఱచి తత్పాలకులను సంహరించి యటనుండి
కదలివచ్చి ద్వారదేశంబుననున్న కువలయాపీడగజమునువధిం
చి యంబష్ఠునిం బరిమార్చి లోనికి విచ్చేయుచున్నవారు.

కంసు—సరే రానిమ్ము (సేవకుఁడు నిష్క్రమించును.) మంత్రులా
రా! పరిచారకులారా! భటులారా! మల్లులారా! వింటిరా
కృష్ణుఁడిచ్చటికి వచ్చుచున్నాఁడఁట.

1. మంత్రి—రానిండు. మల్లయుద్ధంబునకుం బురికొల్పి మనవీరులచే
సంహరింపఁ జేయుదము;

కం—అవును. ఇది చక్కఁగానున్నది,

శా॥ విన్నాణంబుల బోరనేర్తురు మహా ♦ వీర్యప్రతాపాదిసం
పన్నుల్ వీరలు మేటిమల్లకములం ♦ బఖ్యాతులై పెంపుతో
మన్నారా బలకృష్ణులం బెనఁగుచు ♦ న్మర్దించి మెప్పొందరా
నన్నుల్లందు పురీజనుల్పొగడ నో ♦ చాణూర! యోముష్టికా!

చాణూ—ముష్టి—మహారాజా! మాకువేఱుగాఁ జెప్పవలయునా? రానిం
డు రానిండు;

రామకృ—(ప్రవేశింతురు.)

చాణూ—ఓహో! గోపడింభకులారా! వచ్చితిరా? రండు; మీరిం
దులకిచ్చటికి రప్పింపఁబడితిరో యెఱుంగుదురా? యెఱుఁగనిచోఁ
జెప్పెద వినుఁడు. గోపబాలకులతోఁ గూడి మీరిద్దరు వనము
లలో సంచరించుచు యుద్ధనైపుణ్యమును సంపాదించితిరని
విని మీశక్తిసామర్థ్యంబులెఱుంగుటకై మా మహారాజుగారు
మిమ్మిప్పుడిటకు రప్పించినారు;

కృ—అయిన నది మాభాగ్యమని తలంచెదము;

చాణూ—అయిన మల్లయుద్ధంబునకుం గడంగెదరా? ఇదిగో నాపేరు
చాణూరుఁడు; ఇతనిపేరు ముష్టికుఁడు. మమ్ముల మీరో మి
మ్ముల నుమేమో గెల్వవలయును;

కృ—ఏమో! మాచేతనైనంత వఱకుఁ బెనఁగిచూచెదము

చాణూ—ఏమి యీగర్వోక్తి! ఓయీ! గోపాలకృష్ణా! యుద్ధమునిన
నేవగాఁదలంచు చున్నాఁడవు?

మ. జనసస్యంబులు మేతలే? సాముగంబుదే ♦ నత్రాణమేమేఁక? భూ
ప్రవరుం బోసన మిన్ముగంగవలెనే ♦ వాలీ లభీష్టాంబులే?
పవివో, కాల కృతాంతదండకవవో ♦ ఫాలాక్షనేత్రాగ్నివో
నవనీతంబుల ముద్దగాదు మెసంగఁగన్ ♦ నాముష్టి గోపార్భకా!

కృ—(నవ్వుచు) చాణూరా! నీవేమైన ననుకొనుము;

ఉ. సాములు లేవు పిన్నలము ♦ సత్యముఁగల్లవరాదు వల్లసం
గ్రామవిశారదుల్లు లిక ♦ కర్కశదేహులు మీరు మీకడన్
నేము చరించుటెల్లు ధర ♦ జీవితవేశ్యలు నేయువారముం
గాము వినోదముల్ సలుప ♦ గాదనవచ్చునె యొక్కనాటికిన్

నీతోడ నేను ముష్టికునితో నాయగ్రజుఁడును బోరెదము.

చాణూ—ఏమీ! నాతోడనే బోరెదవా?

శా. నాతోఁ బోరఁగ నింతవాఁడవైతివో ♦ నాపాటియేనీవు, వి
ఖ్యాతుండన్ గాలుండ సమ్ముఖుఁడ స ♦ త్కార్మస్వభావుండ నీ
కేతాదృగ్విభవంబులెల్ల గలవే? యీపిటబోరాటల్
ప్రేతల్ సూడఁగఁ గుప్పిగంతులిడుటే ♦ వీక్షింపు గోపార్భకా

ముష్టి—గోపాలకృష్ణా! యేమనితెల్వి.

శా. స్థాణుం దెచ్చెఁదు బ్రహ్మనైకొనఁడు వి♦ష్వక్సేనువర్త్రన్, జగ
త్త్రాణున్ రమ్మనడీనగాఁడని, మహా ♦ బాహాబలప్రౌఢి న
ద్దీణుండౌటకు నెల్లఁ నేమునడువై ♦ చిత్రిన్వినోదించు న
చ్చాణూరుండొక గోపబాలునికిఁ ♦ దక్కుందుగా యుందునే.

కృ—వృథావాచాలత్వముతో బనిలేదు. ఎవరు శక్తులో యెవరశక్తు
లో యిప్పుడే తేటతెల్లము గాఁగలదు.

చాణూ—(కోపముతో) ఏమీ! వృథావాచాలత్వమా? సమయమా

వచ్చిన వారిపోవచ్చునని తలంచుచుంటివి కాంబోలు, అట్టి యూటలు నాముందు సాగవని యిమ్మాటికి నవ్వుచున్నాను.

సీ॥ చలమునననుజూసి ♦ జలరాశి జొరరాదు
నిగిడి గోత్రముదండ ♦ నిలువరాదు
కేడించికుంభిని ♦ క్రిందికిబోరాదు
మనుజసింహుండనని ♦ మలయరాదు
చేరిచబడ్డవైతు ♦ చేసాచగారాదు
బెంసినాముందట ♦ బెరుగరాదు
భూనాధహింసకుం ♦ బోరాముననుమీరి
కోధితుగానుం ♦ జొరగరాదు

గీ॥ పరిబలమూర్తిననుచు ♦ భాసిల్లంగారాదు
ధరంబరిబుద్ధుండనని ♦ తలంపరాదు
కల్కితనముజూపి ♦ గర్వించంగారాదు
తరముగాదు కృష్ణ! ♦ తలగు తలగు.

కృ—ఇట్టివారి ననేకులను జూచితిని.

చాణూ—నీవుచూచినవారలం కొట్టిగొల్లలు. గోపాలకృష్ణా! యుద్ధమనంగ నీకేమోబోధపడకుండటున్నట్లున్నది. ఇదిగొ యొకవిచిత్రమనితలంచకుము. ఒకవేళనీవు శ్రీమన్నారాయణుండవేయని భావించినచో నటుని సమ;

సీ॥ మహిమతోనుండంగ ♦ మధురాపురముగాని
పాలుపారవైకుంఠ ♦ పురముగాదు
గర్వంబుతోనుండ ♦ గంసునిసభగాని
సంసారరహితుల ♦ సభయుగాదు
ప్రకటించివినంగనా ♦ బాహువాదముగాని
నారదవీణాన్వ ♦ నంబుగాదు
చదురులాడగవల్ల ♦ జనవిగ్రహముగాని
రమతోడిపరిణయవిగ్రహముగాదు

గీ. తెలిసి తిరుగంగ వేదాంత ♦ సిద్ధగాను
మొనసి హోముని మనమున ♦ మూఢగాను
సాగినడవఁగ ♦ ధర్మసంస్థగాను
శ్రీ నాప్రమోద నీవేను ♦ పరమొదింక

(అని కృష్ణుఁడు పైకిఁ బోవును కృష్ణబలరాములును చాణూరముష్టికులును మల్లయుద్ధము సేయుదురు; రామకృష్ణులు చాణూరముష్టికులనువధింతురు. తక్కిన మల్లులు పారిపోవుదురు)

సభి — మేలు మేలు కుమారులారా! మేలు మేలు.

కంసు — (అదరి పడియు దైన్యస్వరముతో) ఛీ! ఛీ! ఏమి యీసందడి
ఏమి యీయల్లరి?

ఉ. వల్లవబాలురన్ నగరి ♦ వాకిటికిన్ వెడలంగఁద్రొబ్బుఁడీ
గొల్లలముట్టికోలఁగొనుఁడు ♦ గొబ్బున నందుని గట్టుఁడుద్రేకిం
చెల్లముగాగ నేఁడు వను దేవునిజంపుఁడు: తండ్రిగాఁడు వీఁ
డెల్లవిధంబులం బగుల ♦ కిట్టఁడు కావకుఁ డుగ్రసేనునిన్.

కృ — ఏమిరా నీగర్వము; యుద్ధము జయించినవారికి పీఠపూజ గావిం
ప వోవుట యేగాక నిష్కారణముగ నిరపరాధులను బాధించు
నా పాపిష్ఠుని నీవంటి రాజాధముని క్షమింపఁగూడదు. అనిసిం
హాసనముపై కిలంఘించి కంసునిజుట్టు పట్టుకొని క్రిందికీడ్చును?)

కంస — ఓరీ బాలకా! విడువుము; విడువుము; లేకున్న నీఖడ్గచే
నీశిరంబు ఖండఖండములై రాలింతును; (అనికత్తి నెత్తును)

కృ — ఓరీ! క్రూరకర్మ కంసమా! ఇంకనిన్ను క్షమింపకూడదు; (అనయొ
కచేతఁ గత్తిపట్టుకొని సంహరించి సభామధ్యంబునం బడవై
చును.)

అందఱు — (పారిపోవుదురు; తెరవ్రాలును.)

సంపూర్ణము.

శ్రీ

సంగీత కృష్ణలీల

అనుబంధములు.

కేతవరపు రామకృష్ణ శాస్త్రులు గారిచే రచియింపబడినవి.

1 అనుబంధము-కంసుడు

హిందూస్థానీ కాఫీరాగము-ఆదితాళము.

ప॥ దేవకీ. నిన్నిక చంపక విడువగలనె పాపిని।

చెలియలంచు దలంతుగాని । శత్రుజనని వనుచునే।

తలవనైతి నెమ్మనమున నిన్నంకచంపక వదలగలనెచానా ।దే

2 అనుబంధము దేవకి

హిందుస్థాని కాపి. ఏకతాళము..

ప॥ హాహాహాహా ఆహా సోదరా!

అ॥ కనవెనను ననుపరమకృపను । చెలియలగానా హాహా॥

చ॥ బాలను. నేగోలను. చాలగ తెలియనిదానగా.

పల్లాగ్రోధము, జెందక

ఓడినా. మనవియున్నా । [illegible]కున్నా ని[illegible]న్నా.

ధరణి నాకై నదిన్కా.. నీకన్నా । హాహా.

3 అనుబంధము-వసుదేవుడు.

ఖరహరప్రియ రాగము, ఏకతాళము.

ప॥ ఓకంసరాజ ఇటుకయుమాలి

అ॥ ఆకలికినిగా వధియింపంగంబూనంగ । నీకిది న్యాయమె తలపన్ ॥ఓ॥

చ॥ మానినిఁ జంపుటకు తగదిది ధరణి । పాలురధర్మంబే।
మానము నీదగు సోదరి జంపకు । పాతకమింక దరిజేరుగ ॥ఓ॥

4 అనుబంధము కంసుడు

శంకరాభరణ స్వరము. ఏకతాళం.

ప॥ ఛీఛీ తులవా నసుగలవా । నీతుల నుపదేశించెదవా
కన్నుమిన్నుగానఁగవా పలువా । కావరమున ననుదూరెదవా
ఖడ్గధారనీ కంఠము వేగ । ఖండింతునను చు నెఱుఁగవుగా ॥ఛీఛీ॥

5 అనుబంధము-ఇంద్రాదులు

మోహనరాగము-రూపకతాళము

ప॥ శ్రీధరమదన జగత్సహరి । పాతకహార
సరసిజాక్ష దివ్యపాలననిపుణ ॥శ్రీ॥

అ॥ దితిజనాశ । దివిజపోష పతితపావన
నరహరి శ్రితజన । వరదకరివరద ॥శ్రీ॥

చ॥ పద్మాహృదయానంద దాయక పరమపురుష నళిన నయన సుర
నుత । కావవేగా । దేవదేవ । పాపహార ॥శ్రీ॥

6 అనుబంధము-వసుదేవుడు

మాయామాళవగౌళ. ఆదితాళము.

ప॥ హా ఇందిరాబంధూ । ననుపరమ కృపను కను దీనబంధూ ॥హా॥

చ॥ దిక్కులేకయున్న । నన్ను దేవదేవ బ్రోవవే
కాంచరాదా కరుణరాదా పరమపాదా విదితవేదా ॥హా॥

కపటు మేమికొరకు బడి | గాసిలితి మాయమైనమా
బ్రోవవయ్యా రాగదయ్యా | భక్తులమయ్యా నల్లనయ్య ||పా||

7 అనుబంధము సీసనీ

యదుకుల కాంభోజి రాగము. రూపకతాళము

ప|| కరుణాత్మ నినునమ్మితి ను | తెలియమే లోకనాయకా
అ|| చేసాలాబడి కోరితా | సుజనులమైతిమయ్యా రమ్మా ||కరు||
పరమపావన జగదధీశ | సరసిజనాభ మాధవా
చ|| పరమాత్మనీదు దివ్య | చరణంబుల నమ్మినాను ||కరు||
కఠినమానసుండను కండును | కన్నబిడ్డల గాపనయో
కమలనయనా కలుషహరణ | కరుణజూపుమయ్యా తండ్రి ||కరు||

8 అనుబంధము కోసును

శంకరాభరణ స్వరములు. ఏకతాళము

ప|| చంపకావతుండ నేను చాలునింక వదరకుమా
మండితాసి చేగొని నీ | మగనిని నిపుడు గూల్చెదగా ||చంప||
భీమరాత్ముగారాలా! చెల్లింపవాని నీవింక
చెల్లదిటులాడగ నీక | చేటొనగూడును వినుమా ||చంప||

9 అనుబంధము.

శంకరాభరణస్వరములు ఏకతాళము

ప|| సైనికులారా మీరిపుడే | శాత్రవమండలి నెల్లగా
సాహసంబునను గొని | మహాకారాగారమ్మున బంధింపుడీ
శూరులరై చరియింపుడి | వీరతనంబును వీడకుడీ
సారబలాఢ్యులు దైత్యులనగా | పోరువగూల్పుము శత్రువులనుగా ||సైని||

10 అనుబంధము . యశోద.

హిందుస్థాని కాపీ రాగము. ఏకతాళము.

ప|| రారా శశిసమ సువదన సకల గుణగణ నిరుపమ
రారా బిరబిర | తనయా | గోకులనందనరూపా సుత ||రారా||

చ॥ గజ్జెలందియలు గల్లున మ్రోయగ కలకల నవ్వెడి
నెమ్మొగంబుతో వరగుణయుత ననుచేరుము
యదుకులబాలా ॥రారా॥

11 అనుబంధము

శ్రీరాగము-అటతాళము

జోజో ఘనశ్యామా జోజో సన్నుతనామా
జోజో సౌందర్యధామా ॥జోజో॥
అనుపమ గుణగణ ఆనందమయ్యా ఘన
అమిత సన్ముని మానసానంద నందనా ॥జోజో॥

12 అనుబంధము. యశోద

బేహాగ్ రాగము ఆదితాళము

ప॥ ఎంతవిచిత్రమైన నామనమునకు
నంతతమద్భుతముగ దోచెనహా ॥ఎంత॥
అ॥ బాలగోపాలుని లీలల గన్గొన
జాలగ నద్భుతముగ తోచెనహాహా ॥ఎంత॥
నాకీ భళిరా పూతన జంపినట్టి విధము భావింపగా నాకెదన
కలతయోనిక్కమొ యెంచలేని విధమైకన్పట్టె నాశ్చర్యమై
బాలుని కృష్ణుని పనులనుగాంచిన పరమామోదమై
తోచెసిసహాహా ॥ఎంత॥

13 అనుబంధము-రాధ

కమాచిరాగము-ఆదితాళము

ప॥ భళిరానాభాగ్య మయ్యారె ॥భళి॥
అ॥ ముద్దులొల్కెడు వీనిమోముదమ్మితీరు। మున్నేరికడనైన
గాంచిననె దాన ॥భళి॥
కమలదళముబోలు కందోయి విందొప్ప కాంగలకెల్ల

మనోహరముగా । కంతుజయుంగ వసంతాదులను నేరు
సుందరమానంద దాయకమాగా అహా విభ్రిమముగా
తోచె నాపదికి భలి ॥

(14. అనుబంధము. యశోద, కృష్ణు)
బేహాగ్ రాగము. చతురశ్రి—ఏకతాళము.

ప॥ ఇదియేరా తనయా మన్ను దింటివటనీ
యశోద ॥ కేలరా! సుగుణాకర! వినవేలరా తెగుటరా ॥ ఇది ॥
అ॥ వూనికతో పంచభక్ష్యములు గల్లనిగియేలా బాలా? మన్ను
కృష్ణు॥ నామాటనై నాతల్లివినవె
నేమన్ను తిన్నదిలేదే ఇదివాదె
సరిసరి నేనా సరహారిపేరున సమయము జేసెదగానీ
వినుదీని

యశో॥ మోసబుచ్చుచుంటివి ఇది దోసముకాదె బాలా
మాటలా వినదేలా మేలములా గోపాలా
బూటకములు చాలా బల్కెదేలా గోపాలాకా
ఇది యేలా బాలా॥ మన్ను॥

16. అనుబంధము (—యశోద, కృష్ణుడు)
బేహాగ్ రగము—ఆదితాళము.

యశో—ప॥ నిలునిలు బాలక మెదులకరిగెదు
కట్టెనఁ గొనిన్ కొట్టెదను
ఇటుపరుగు లిడగనేలా । తలపోయగనిదయేలా
పలుమరు నీకిటు పారగనేటికి నిలునిలునిలు గోపాలా
కృష్ణు॥ తల్లివినుమా, దయగనుమా, దండింపకుమా నన్నిఁకన్
తప్పులజేయను మన్నింపవెనమ్మ మాతా.
యశో॥ నిలునిలు॥

17. అనుబంధము (నలకూబర, మణిగ్రీవులు)

మోహనరాగము — ఆదితాళము.

ప॥ జగదాధారా । నగధరా । నళినలోచన ! శ్రితమందారా ॥జగ॥

అ॥ కరుణా పారావారారారా । కల్మషార్తిహర దైత్యవిహార ॥జగ॥

చ॥ పలుమరు నీపదముల మదితలతుము
కలుషహరణ గరుడగమన గిరిధర
దళితదానవవిదారణ మునిజ వినుత
జలజభవనుత విభవా ॥ జగ ॥
అనుదినంబు ననుమనంబునను నీమృదుప
దంబులను వదలక గొలుతుము ॥ జగ ॥

18. అనుబంధము (కృష్ణుడు. గోపబాలకులతో.)

బెహాగ్ — ఆదితాళము.

ప॥ సంతసమునను వంతెమునను యీ । చెంతనుగల
వనమున నాడెదము ॥ సం ॥ వింత వింతలగు బంతులనుగొను
చు॥ సం॥
అలమందలను దోలి కనింగల చాల బచ్చిక
బయళ్లకు బంపుచు । బాలకులగూడి ముదమున
రారగ । హాయిగ । క్రీడింపగ నీవనమున ॥ సంత॥
బాలకులారా । పరిసరములారా ! ఆవును
వనమున దోలుకరండీ ॥ సంత॥

19 అనుబంధము. బ్రహ్మ.

శుద్ధ సావేరి. ఆదితాళం

ప॥ కనుగొంటిదరమే నీమహిమనాదు కమలనయన
నారాయణ దేవా ॥కను॥

అ॥ ప॥ కరుణామయునిన్ను మదీయజన్మ కారణుండనను
సంగతిని మరచి । కమలనాథ గర్వాంధుండనైతిని
కరుణజూచి కాపాడు మహాత్మా ॥ కను ॥

చ॥ సృష్టికర్తననుసహంభావమున । సృష్టిస్థితిలయములు
జేయునిన్ను దృష్టి కెదుర నుంచుకొనియు
తెలివిని । నష్టపడితి తెలిసికొంటి నేటికి॥ కను॥

20. అనుబంధము. కళ్యాణి—ఆదితాళము.

గోపబా—శ్రీకృష్ణా! ఏమి నీమహిమ! నేను నీవలనగదా బుట్టి
యీవాదం చాలగంటిమి. మిత్రులారా! మనమందరమొక్క
మారీ యశోదానందనుంభజింతము రండు.

ప॥ గోపికామనోహర శ్రీముకుంద జయజ
నరహరిముకుంద జయజయ ॥ గోపి ॥
గోపబాలాముకుంద జయజయ ॥ గోపి॥

1. కరుణతోడ మము గాచినవాడా
కానవాగ్ని మ్రింగిన యొకిమీాడా ॥ గో॥

2. పూతనజంపిన భూరియశుండా
చిదానంద మమునుజేకొనువాడా ॥ గో॥

21 అనుబంధము. (కాళీయుని భార్యలు.)
కాఫీ తిశ్రగతి—ఏకతాళము.

ప॥ పాహిమాం । పాహిమాం పరమపూరుష నళిన
నయన ॥ పాహి॥
దీనావన పరతంత్రా । దివిజరిపు విదారా
త్రిజగన్నుత చారిత్రా । భక్తజనావనదీక్షా
పాలయమాం నాథ నాథ । ఫణిరాజ శయన
ముకుంద । దేహిమే పతి భిక్షాం । దేవ పర్య
వకృపయా ॥ పాహి ॥

2. అనుబంధము. (గొల్ల వెంకన్న)
బేహాగ్ — ఆదితాళము.

ప॥ ఏడకేగి యున్నదో । సిగ్గుమాలినముండ
ఇంటికి రాని సావగొడ్తాను ఏడ॥

1. ఎంత చెప్పినాను బుద్ధి । యింతైన లేకుండబోయె
ఎంత తిట్టినాను సిగ్గు ఏమియు లేకుండపోయె
ఎంతసేపు కొంపలంబడి యేడుస్తు దీని । నేవింకూర
కుండగలనా । రానీ తిమ్మాన జూపిస్తాను దాని ॥ఏడ॥

23 అనుబంధము. బేహాగ్ — ఏకతాళము
(గొల్ల వెంకన్న భార్యను జూచి)

ప॥ ఛీ ఛీ ఎందేగినావే రండా ఎగ్గులేదా
కాపురముపైనీకు ॥ఛీపో ఛీ॥
ఎగ్గు సిగ్గులన్ని వదలి రండ్ల వెంబడి తిరుగుతావు
సిగ్గులేదేనీకు ॥ఛీపో॥

చ॥ ఇట్టిదాన్నినిన్ను దెచ్చి । కట్టి పెట్టినారు నాకు
నట్టింట ముంచినావు పోపో ॥ఛీఛీ॥

24. అనుబంధము. శంకరాభరణము — ఆదితాళము.
(దేవేంద్రుడు)

ప॥ పాలయమాం శ్రీ । పతితపావన నామా ॥పాల॥
అ॥ కారుణ్యగుణాస్పద । దాసజనోద్ధార ॥పాల॥
ల నీరద ఘన । శ్యామలదేహా ॥ పాలిత పరమ
వననామ, పాలితాఖిలభువనసముదయ
విరాకుసగర్వభంజన । రక్షితాఖిలమునిలోకాది
భార్గవీరమణా పాహి॥

మోహన — ఆది — అక్రూరుడు.

నేధన్యుడనైతి నింకను । నీదాస
నిఖిలేశ్వర దేవదేవ మహానుభావా॥
వేదాంత వేద్య శ్రీ । విశ్వరూప జగదీశా విమలహృదయ
సుప్రకాశ । నేడితివిను సర్వేశా ।నే॥
లీలమానుష విగ్రహ । బాలా నీమహిమనెన్న । జాలా నీదా
సులఁ గనవేలా గోపాలా ।నే॥

కృష్ణుండు — కంసుడు
శంకరాభరణ సర్వములు — ఏకతాళము

కంసు — పట్టిబలు ఖడ్గధార నీశిరంబు ద్రుంచి వైచెదర । బాలకా
నాయెదుట నీ । వీలీల సబల్కనీ । ప్రాణములను దీసివేయు
వాడ బాలకాధమా

కృష్ణు — చిన్నఁ జంపి లోకములకు । నీచుడ మెచ్చి సెదర । నీదుచేష్టల
కును కన్నీరు గార్చు భూపతిర । చిన్నఁజంపి యూరడించు
వాడ బాలకాధమా ।ప॥

సమాప్తము.

